№. 64. ПЯТНИЦА, 17 АВГУСТА. 1862. PIĄTEK, 17 SIERPNIA. №. 64.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

ГАЗЕТА

ОФФИЦІАЛЬНАЯ, ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

ВЫХОДИТЪ ПО ВТОРНИКАМЪ И ПЯТНИЦАМЪ.

Цѣна на мѣстѣ: За годъ 10 р. За полъ-года 5 р. За четверть года 3, р. За 1 мѣсяцъ 1 р.
Съ пересылкою за годъ 12 р. За полъ-года 6. р, За четверть года 3 р. 50 к.
За объявленія: За строку изъ 40 буквъ платится 17 коп. сер.

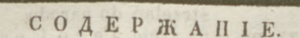
KURYER WILEŃSKI

GAZETA

URZĘDOWA, POLITYCZNA I LITERACKA.

WYCHODZI WE WTORKI I PIĄTKI.

Cena na miejscu: Roczna rs. 10, Półroczna rs. 5, Kwartałowa rs. 3, Miesięczna rs. 1,
Z przesyłką: Roczna rs. 12, półroczna rs. 6, kwartałowa rs. 3 kop. 50.
Za wiersz ze 40 liter ogłoszenia płaci się 17 kop. sr.

СОДЕРЖАНІЕ.

TREŚĆ.

Часть оффиціальная.

Ст.-Петербургъ, 14 *августа*.

УКАЗЪ ПРАВИТЕЛЬСТВУЮЩЕМУ СЕНАТУ.

Признавъ полезнымъ Минскую губернію включить въ составъ Виленскаго, Гродненскаго и Ковенскаго генералъ-губернаторства, повелѣваемъ управленіе оной подчинить, на основаніи законовъ, Виленскому военному, Гродненскому и Ковенскому генералъ-губернатору.

Правительствующій сенатъ не оставитъ сдѣлать къ исполненію сего надлежащее распоряженіе.

На подлинномъ Собственною ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА рукою написано:

„АЛЕКСАНДРЪ."

Въ Петергофѣ, 10-го августа 1862 г.

Циркуляръ департамента податей и сборовъ гг. губернскимъ управляющимъ питейно-акцизными сборами, отъ 1-го августа 1862 г., за N. 70.

При составленіи въ министерствѣ финансовъ подробнаго наставленія акцизному управленію по приведенію въ извѣстность остатковъ питей къ 1-му января 1863 г., на основаніи Высочайше утвержденныхъ правилъ о переходѣ къ казенному завѣдыванію питейнымъ сборомъ, оказалось необходимымъ, въ видахъ удобнѣйшаго примѣненія сихъ правилъ къ губерніямъ привиллегированнымъ и прибалтійскимъ, сдѣлать по ст. 59, 60, 61, 64 и 74 правилъ о переходѣ къ казенному завѣдыванію питейнымъ сборомъ нѣкоторыя дополненія и поясненія, которыя 4 іюля сего года Высочайше утверждены и заключаются въ слѣдующемъ: А) *Для губерній привиллегированныхъ:* 1) Приведеніе въ извѣстность питей вообще по привиллегированнымъ губерніямъ начинается 28 декабря 1862 г., въ 7 часовъ утра и продолжается до 1 января 1863 г., 7 часовъ утра. 2) Въ мѣстахъ вольной продажи, по приведеніи въ извѣстность остатковъ питей, находящихся въ оптовыхъ складахъ, на винокуренныхъ заводахъ и заведеніяхъ для раздробительной продажи вина, а также заводахъ, приготовляющихъ водки и издѣлія изъ спирта, разность между прежнимъ акцизомъ и новымъ взыскивается съ виноторговцевъ и заводчиковъ за всѣ оказавшіяся въ наличности питья, безъ всякаго вычета на потребленіе, за недостающее до 1-го января число дней; расчетъ же съ содержателемъ акцизнаго сбора по возврату слѣдующаго въ казну прежде полученнаго имъ акциза, за остатокъ питей къ 1-му января 1863 г., производится въ общей суммѣ, по приведеніи въ извѣстность всѣхъ остатковъ питей въ губерніи. 3) Тотъ же порядокъ соблюдается при приведеніи въ извѣстность остатковъ питей въ принадлежащихъ частнымъ лицамъ заведеніяхъ для продажи напитковъ въ городахъ, казенныхъ мѣстечкахъ и селеніяхъ, въ которыхъ существуетъ чарочный откупъ. 4) Приведеніе въ извѣстность остатковъ питей по городамъ, въ питейныхъ заведеніяхъ и оптовыхъ складахъ, принадлежащихъ чарочнымъ откупщикамъ, производится съ 11 часовъ вечера 29 декабря 1862 года въ одно время съ окрестными мѣстностями на 10-ти верстномъ разстояніи, а дополнительный за сіи остатки акцизъ взыскивается съ чарочнаго откупщика, за исключеніемъ изъ оныхъ такого количества питей, которое равнялось бы среднему, по отчетамъ казенныхъ палатъ, расходу сихъ питей въ послѣдніе два дня 1861 года, при учиненіи съ нимъ общаго по откупу расчета. 5) По приведеніи въ извѣстность всѣхъ остатковъ питей по губерніи, оказавшихся въ мѣстахъ раздробительной продажи, какъ вольной, такъ и чарочной откупщичьей, и на водочныхъ и другихъ заводахъ, приготовляющихъ издѣлія изъ вина

Dział urzędowy.

St-Petersburg, 14 *sierpnia*.

UKAZ DO RZĄDZĄCEGO SENATU.

Uznawszy za pożyteczne wcielić gubernję Mińską w skład Wileńskiego, Grodzieńskiego i Kowieńskiego jenerał-gubernatorstwa, rozkazujemy zarząd jéj poddać na zasadzie praw, Wileńskiemu wojennemu gubernatorowi, i Grodzieńskiemu i Kowieńskiemu jenerał-gubernatorowi.

Senat rządzący nie omieszka uczynić dla wypełnienia niniejszego należytych rozporządzeń.

Na oryginale własną JEGO CESARSKIEJ MOŚCI ręką napisano:

„ALEKSANDER."

W Peterhofie, 10 sierpnia 1862 r.

Okolnik departamentu podatków i poborów do pp. gubernjalnych zarządzających poborami akcyzy od trunków, z dnia 1-go sierpnia 1862 r. pod Nr. 70.

Przy układaniu w ministerstwie finansów szczegółowéj instrukcji dla zarządu akcyzy we względzie wyświecenia pozostałości trunków do 1-go stycznia 1863 roku, na zasadzie Najwyżéj utwierdzonych przepisów o przejściu do skarbu zawiadywania trunkowym poborem, okazała się konieczna potrzeba, w celu łatwiejszego zastosowania tych przepisów w gubernjach uprzywilejowanych i nadbaltyckich, według art. 59, 60, 61 i 74 przepisów o przejściu do skarbu zawiadywania trunkowym poborem porobić niektóre dodatki i objaśnienia, które 4-go lipca tego roku Najwyżéj zostały utwierdzone i są następującego brzmienia: A) *Dla gubernij uprzywilejowanych:* 1) Spisywanie pozostałości trunków w ogóle w uprzywilejowanych gubernjach zaczyna się 28-go grudnia 1862 r., o godzinie 7-éj z rana i trwa do 1-go stycznia 1863 r., do godziny 7-éj z rana. 2) W miejscach wolnéj przedaży po zebraniu wiadomości o pozostałości trunków, znajdujących się w składach ryczałtowych, w gorzelniach i w zakładach dla drobnostkowéj przedaży wódki, a także w fabrykach, gdzie się przyrządzają wódki i wyroby spirytusowe, różnica między dawną a nową akcyzą pobiera się od handlujących wódką i od fabrykantów za wszystkie trunki jakie się okażą w rzeczywistości, bez żadnego potrącenia na konsumpcję, w ciągu brakującéj ilości dni do 1-go stycznia; obrachunek zaś z dzierżawcą akcyznego poboru we względzie powrótu należnéj skarbowi przed tém przezeń otrzymanéj akcyzy, za pozostałość trunków do 1-go stycznia 1863 r., czyni się w ogólnéj summie, po zabraniu wiadomości o wszystkich pozostałościach trunków w gubernji. 3) Takaż sama zachowuje się kolej przy zbieraniu wiadomości o pozostałościach trunków w należących do osób prywatnych zakładach dla przedawania trunków w miastach, w skarbowych miasteczkach i wsiach, gdzie istnieje odkup kieliszkowy. 4) Spisywanie pozostałości trunków w miastach, w szynkowniach i w składach ryczałtowych do dzierżawców odkupu kieliszkowego należących, odbywa się od godziny 11-téj po południu 29 grudnia 1862 roku jednocześnie z okolicznemi miejscami na przestrzeni wiorst 10-ciu, a dodatkowa za te pozostałość akcyza pobiera się od dzierżawcy odkupu kieliszkowego, wyjąwszy taką ilość trunków, któraby się równała średniemu, według sprawozdań izb skarbowych, tych trunków rozchodowi w ciągu dwóch ostatnich dni 1861 r., przy zrobieniu z nim ogólnego za odkup obrachunku. 5) Po zebraniu wiadomości o wszystkich pozostałościach trunków w gubernji, jakie się okażą w miejscach częściowéj przedaży, tak wolnéj, jako też i w kieliszkowych odkupach, i w wódczanych i w innych fabrykach, gdzie się przyrządzają wyroby z wódki i spirytusu, zarząd akcyzy oblicza ilość

ОТЧЕТЪ ГГ. ТАМУЛЕВИЧА И ПЕРМСКАГО, командированныхъ отъ Виленскаго учебнаго округа на съѣздъ естествоиспытателей въ Кіевѣ.

(Продолженіе N. 63).

Пятница 15 іюня. (Засѣданіе научное).

1) Старшій учитель Ровенской гимназіи Тышецкій прочиталъ „О базальтахъ Волынской губ."; при этомъ онъ представилъ небольшую карту Ровенскаго уѣзда, указалъ на ней мѣсто нахожденія базальтовъ и геологическій характеръ мѣстностей, его окружающихъ. О существованіи базальтовъ въ Волынской губерніи прежде не было извѣстно, а потому это замѣчаніе, вѣроятно, обратитъ вниманіе русскихъ геологовъ и не останется безъ точныхъ изслѣдованій.

2) Профессоръ Роговичъ сообщилъ свои замѣчанія „О матеріалахъ при изученіи растительнаго царства въ губерніяхъ Кіевскаго учебнаго округа".

3) Вальцъ читалъ „Наблюденія, касающіяся исторіи развитія папоротниковъ".

4) Кандидатъ университета св. Владиміра Ельскій представилъ статью: „О мѣстныхъ молюскахъ и о соотвѣтственности распредѣленія ихъ съ составомъ почвы".

5) Прозекторъ Коперницкій сообщилъ отчетъ объ антропологическомъ съѣздѣ въ Гетингенѣ; потомъ обяснялъ свои розысканія надъ формою череповъ у различныхъ народовъ.

6) Профессоръ Горигорецкаго института Тютчевъ сообщилъ свои замѣтки надъ органическими соединеніями, содержащими сѣру.

Суббота 16 іюня. (Засѣданіе педагогическое).

На обсужденіе гг. членовъ собранія комитетъ, назначенный для составленія списка коллекцій, необходимыхъ для гимназическихъ кабинетовъ, представилъ отчетъ о своихъ занятіяхъ.

I.

Въ составъ естественно-историческихъ коллекцій при гимназіяхъ, по мнѣнію комитета, должны входить слѣдующіе предметы.

А. *Для зоологіи, анатоміи и физіологіи.*

1) Скелетъ человѣка, собранный, 25 руб. 2) Скелетъ человѣка изъ отдѣльныхъ костей, 6 р. 3) Скелетъ кошки, 6 р. 4) Скелетъ птицы, 8 р. 5) Скелетъ черепахи, 3 р. 6) Скелетъ ящерицы, 3 р. 7) Скелетъ змѣи, 4 р. 8) Скелетъ лягушки, 2 р. 9) Скелетъ рыбы, 5 р. 10) Головной мозгъ человѣка, разбирающійся на части, 50 р. 11) Спинной мозгъ, 15 р. 12) Органы вкуса и слуха (восковые) 20 р. 13) Искусственный препаратъ глаза изъ папье-маше, 12 р. 14) Сердце человѣка изъ воска съ прозрачными стѣнками, 20 р. 15) Желудокъ и кишки человѣка, 20 р. 16) Желудокъ овцы, 10 р. 17) Дыхательный аппаратъ у человѣка 25 р. 18) Дыхательное горло пѣвчей птицы, 10 р. 19) Жаберный аппаратъ рыбъ, 6 р. 20) Чучелы 20 млекопитающихъ, 25 р. 21) Чучелы 30 птицъ, 30 р. 22) Пресмыкающихся и земноводныхъ, въ спиртѣ, 10 штукъ, 25 р. 23) Рыбъ въ спиртѣ, 10 штукъ, 25 р. 24) Коллекція насѣкомыхъ, содержащая представителей семействъ разныхъ отрядовъ, изъ 300 экземпляровъ, 15 р. 25) Колекція многоногихъ, пауковъ, ракообразныхъ изъ 40 экземляровъ, 10 р. 26) Собраніе кольчатыхъ червей и глистовъ въ спиртѣ до 15 видовъ, 10 р. 27) Собраніе молюсковъ въ спиртѣ и раковинъ до 50 видовъ, 25 р. 28) Формы лучистыхъ: морксихъ звѣдъ, морскихъ ежей, кубышекъ и кораллов до 25 экземпляровъ, 25 р.

В. *Для ботаники.*

1) Небольшой гербарій изъ растеній, наклеенныхъ на твердую бумагу, примѣрно изъ 200 видовъ, 10 р. 2) Карпологическія и дендрологическія собранія, составленныя по возмножности согласно съ гербаріемъ, 20 р.

С. *Для минералогіи и геологіи* (по Кранцу).

1) 100 штукъ минераловъ, 10 р. 2) 100 кусковъ горныхъ породъ, 10 р. 3) 100 окоменѣлостей, 15 р. 4) Образцы искусственныхъ драгоцѣнныхъ камней, 12 р.

D. *Вспомогательные предметы.*

1) Микроскопъ съ необходимыми при немъ приборами, 75 р. 2) Три лупы и одна на подставкѣ, 15 р. 3) Микроскопическіе препараты по ботаникѣ и зоологіи, 100 штукъ, 25 р. 4) Модели кристалловъ, 15 р. 5) Собраніе химическихъ приборовъ и главныхъ реактивовъ, 50 р. 6) Прикладной гоніометръ, 10 р. 7) Скала твердостей, 5 р. 8) Анатомическій приборъ, 20 р. 9) Капсула для собиранія растеній, 5 р. 10) Приборы для собиранія насѣкомыхъ, 10 р.

Е. *Необходимая мебль,*

3 Шкафа
2 Галерейки } примѣрно 233 р.
Столъ и проч.

Всего 1000 руб.

Комитетъ здѣсь представляетъ довольно полный списокъ тѣхъ предметовъ, которые могутъ послужить основаніемъ для естественно-исторической коллекціи при гимназіяхъ. Не думая, чтобы средства гимназій позволили употребить такую сумму единсвременно, комитетъ считаетъ возможнымъ постепенное пріобрѣтеніе этихъ предметовъ, примѣрно въ теченіе пяти лѣтъ; особенно это будетъ возможнымъ при содѣйствіи комитета и центральнаго музея, предпологаемыхъ при университетахъ, для снабженія гимназій естественно-историческими коллекціями.

На ежегодное пополненіе кабинета, на пріобрѣтеніе матеріаловъ для химическихъ опытовъ и т. п. комитетъ считаетъ необходимымъ, чтобы была ассигнована сумма, примѣрно 75 руб.. Кромѣ того, по мысли профессора Кесслера объ отправленіи учителей на естественно-историческія экскурсіи въ вакаціонное время, необходима также небольшая сумма, примѣрно до 75 руб..

При такихъ только средствахъ можно достигнуть цѣли преподаванія естественныхъ наукъ въ гимназіяхъ и прогимназіяхъ и только этимъ путемъ истинно благотворное значеніе естествовѣдѣнія разольется въ полной силѣ.

Предметы, необходимые наиболѣе для прогимназій, могутъ быть выбраны изъ этого списка по усмотрѣнію преподавателя. Прогимназіи, находящіяся при гимназіяхъ, пользуются гимназическими коллекціями.

II.

По вопросу о пособіяхъ и учебникахъ на русскомъ языкѣ рекомендуются слѣдующія сочиненія.

а) *По физіологіи.*

1) Физіологія обыденной жизни Соч. Льюса; перев. Борзенкова и Рачинскаго. Критическій разборъ помѣщенъ въ Современникѣ N 2 за текущій годъ.

2) Очерки сравнительной физіологіи. Соч. Агасиса и Гольда.

3) Физіологія Дондерса.

b) *По зоологіи.*

4) Зоологическіе этюды на берегу моря. Соч. Льюса.

5) Зоологія доктора Бронна т. 1. Безформенныя животныя, съ отличными рисунками.

6) Тропическій міръ Гартвига. Въ этомъ сочиненіи авторъ, свойственнымъ ему увлекательнымъ словомъ, раскрываетъ предъ читателемъ полную картину жизни тропическаго міра, начиная съ животныхъ нисшихъ и оканчивая растеніями.

7) Море и его жизнь Гартинга.

8) Сравнительно - анатомическія таблицы Виктора Каруса.

9) Практическая Зоологія, издаваемая подъ редакціею Богдановича.

10) Исторія млекопитающихъ, Франклина.

с) *По ботаникѣ.*

11) Картины растительности— Рудольфа.

12) Растеніе и его жизнь—Шлейдена.

13) Этюды—Шлейдена.

14) Ботаническія бесѣды— Ауерсвальда и Россмеслера; пер. Бекетова.

15) Картины природы — Гартинга.

16) Руковство къ Ботаникѣ—Григорьева.

д) *По минералогіи и геологіи.*

17) Минералогія Неумана.

18) Геологическія картины Бернарда Котта.

19) Очеркъ исторіи земнаго шара Рассмесслера.

(Окончаніе впредь).

ПИСЬМО ВЪ РЕДАКЦІЮ.

М. г. господинъ редакторъ! Нельзя не согласиться, что дороговизна первыхъ потребностей жизни имѣетъ самое рѣшительное вліяніе на благосостояніе жителей, „преимущественно жителей съ скромными средствами." Тамъ, гдѣ вся торговля главными съѣстными припасами, именно хлѣбомъ и мясомъ, находится въ рукахъ нѣсколькихъ спекулянтовъ, гдѣ словомъ, царствуетъ монополія, тамъ широкое поле злоупотребленіямъ, падающимъ всею своею тяжестію на огромное большинство населенія. Въ такомъ почти положеніи находится Вильно, городъ, какъ извѣстно, имѣющій болѣе 60 тысячъ жителей. Вотъ самое краснорѣчивое доказательство: цѣна на четверть ржи въ Вильнѣ въ послѣдніе годы колеблется между 11 и 16 руб.—разница значительная, а цѣна на фунтъ хлѣба, вотъ уже нѣсколько лѣтъ, остается почти постоянною!! Такая аномалія—лучшій признакъ произвола въ дѣлѣ, столь близкомъ сердцу жителя.

Желая положить предѣлъ такому произволу и доставить возможность жителямъ города Вильно покупать хлѣбъ и мясо по цѣнамъ болѣе сообразнымъ чѣмъ настоящія, г. Виленскій военный генералъ-губернаторъ, счелъ полезнымъ учредить комитетъ для наблюденія за правильностью торговли съѣстными припасами въ г. Вильнѣ.

Въ оффиціальномъ отдѣлѣ этой газеты читатели видѣли извѣщеніе, объ учрежденіи этого комитета. Получивъ въ высшей степени для меня лестное назначеніе быть его предсѣдателемъ, я считаю долгомъ заявить гласно мое личное убѣжденіе, что успѣхъ предвижу въ томъ только случаѣ, если встрѣчу поддержку со стороны мѣстной публики.

Полагая, что вы, господинъ редакторъ, раздѣляете вполнѣ желаніе видѣть въ самоскорѣйшемъ времени установленный въ духѣ строгой справедливости порядокъ по этому предмету, я надѣюсь, что вы откроете мѣсто на столбцахъ Виленскаго Вѣстника всякому частному заявленію по поводу предстоящей дѣятельности новаго комитета. Смѣю увѣрить, что всякое указаніе, основанное на знакомствѣ съ мѣстными условіями, будетъ принято съ живѣйшею благодарностію.

Только гласное обсужденіе мѣръ къ вѣрнѣйшему достиженію цѣли можетъ принести существенную пользу.

Примите и пр. Петръ *Мясоѣдовъ.*

Г. Вильно.
11 августа 1862 г.

и спирта, акцизное управленіе вычисляетъ сумму акциза, слѣдующаго за нихъ въ возвратъ отъ содержателя акцизнаго сбора. При этомъ изъ общей сложности найденныхъ остатковъ, вычитается то количество питей, которое, на основаніи свѣдѣній о количествѣ оплаченныхъ акцизомъ питей за 1861 г., опредѣлено будетъ въ двухдневную пропорцію потребленія питей въ губерніи, и тѣмъ все остальное количество составитъ дѣйствительный остатокъ питей къ 1-му января 1863 г., за который содержатель сбора обязанъ возвратить полученный имъ акцизъ. Б) *Для прибалтійскихъ губерній:* 1) Приведеніе въ извѣстность остатковъ питей въ уѣздахъ, а также въ городахъ, имѣющихъ нынѣ городское питейное управленіе и въ подгородныхъ къ нимъ мѣстахъ, на 10-ти верстномъ разстояніи, начинается 28 декабря 1862 года, въ 7 часовъ утра, а кончается 1-го января 1863 г., въ 7-ми часамъ утра, въ городахъ же, гдѣ не существуетъ питейныхъ управленій, и окрестностяхъ сихъ городовъ, такое освидѣтельствованіе остатковъ начинается съ 2-хъ часовъ пополудни 31 декабря и продолжается до 7-ми часовъ утра 1 января 1863 г. 2) По приведеніи въ каждомъ питейномъ заведеніи въ извѣстность наличнаго остатка питей, вычитается изъ онаго то количество питей, которое могло бы быть продано заведеніемъ со дня осмотра по 1-е января; при чемъ нормою ежедневной продажи принимается для всѣхъ заведеній, находящихся въ городахъ и окрестностяхъ на разстояніи 10 верстъ, по 2 ведра вина въ 50% Траллеса, а для заведеній въ остальныхъ мѣстахъ по 1½ ведра той же крѣпости. 3) Въ городахъ, въ коихъ существуютъ питейныя управленія, сіи послѣднія обязываются доставить къ 20-му декабря, точныя свѣдѣнія о средней сложности ежедневной продажи питей по питейнымъ заведеніямъ. По приведеніи акцизнымъ управленіемъ въ извѣстность наличнаго остатка питей въ каждомъ заведеніи, вычитается то количество, которое, по доставленнымъ свѣдѣніямъ, могло бы быть продано со дня осмотра до 1 января, а за оказавшійся дѣйствительный остатокъ уплачивается содержателемъ заведенія разность между прежнимъ акцизомъ и новымъ, а сумма полученнаго городскимъ управленіемъ прежняго акциза взыскивается при общемъ съ симъ управленіемъ расчетѣ.

О чемъ департаментъ податей и сборовъ считаетъ нужнымъ увѣдомить гг. управляющихъ питейно-акцизными сборами.

ВАРШАВА.

Въ оффиц. газ. Цар. Поль. „Dziennik Powszechny" напечатано:

„Вчера, (9 (21 августа) въ 9 часовъ утра, въ исполненіе приговора Военныхъ судовъ, Лудовикъ Ярошинскій, признанный виновнымъ въ покушеніи на жизнь Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Константина Николаевича Намѣстника царства Польскаго, а также намѣреніи убить начальника гражданскаго управленія въ царствѣ, графа Велепольскаго, маркиза Гонзаго Мышковскаго, и соучастіи въ заговорѣ, имѣвшемъ цѣлію ниспроверженіе Правительства, повѣшенъ въ Александровской цитадели.

ДѢЛО ГОСУДАРСТВЕННАГО ПРЕСТУПНИКА ЛУДОВИКА ЯРОШИНСКАГО.

21-го іюня (3 іюля) сего года въ половинѣ десятаго часа вечера, въ то время, когда Его Императорское Высочество Великій Князь Константинъ Николаевичь, Намѣстникъ въ Царствѣ Польскомъ, по окончаніи втораго дѣйствія представленія въ Большомъ театрѣ въ Варшавѣ вышелъ изъ театра и садился въ экипажъ, одинъ изъ нѣсколькихъ лицъ, стоявшихъ на подъѣздѣ, одѣтый въ штатское платье, какъ послѣ оказалось Лудовикъ Ярошинскій, вышелъ впередъ и, приблизившись къ экипажу, въ которомъ Его Императорское Высочество уже занялъ мѣсто, протянулъ руки, какъ-будто для подачи прошенія, и въ ту-же минуту выстрѣлилъ изъ револьвера въ Его Императорское Высочество. Присутствовавшій при этомъ милиціантъ Петръ Бялы ударилъ по рукѣ Ярошинскаго, и въ то время, когда онъ пошатнулся, Бялы, другой милиціантъ Ѳома Малиновскій, капитанъ фонъ-Бремзенъ, бывшій адъютантъ графа Лидерса, и полицеймейстеръ Ѳедоровъ схватили его и арестовали.

Въ то-же время и на томъ-же мѣстѣ найденъ уронненный Ярошинскимъ револьверъ, заряженный пятью остальными зарядами; при обыскѣ Ярошинскаго найденъ у него на груди подъ платьемъ кинжалъ. Въ тотъ-же вечеръ у подъѣзда театра найденъ такой-же кинжалъ, а на театральномъ дворѣ подъ бочкой револьверъ. Съ Ярошинскимъ послѣ его ареста сдѣлалась рвота; но такъ-какъ можно было подозрѣвать, что онъ, совершая преступленіе, принялъ ядъ, чтобы отравиться съ цѣлію скрыть имена соучастниковъ преступленія, то немедленно дано было ему парное молоко и затѣмъ отправленъ былъ въ Александровскую цитадель.

Прибывъ въ цитадель, преступникъ на вопросъ капитана Бремзена, какъ его фамилія, отвѣчалъ, что его зовутъ Лудовикъ Ярошинскій, и что онъ также стрѣлялъ въ графа Лидерса 15-го (27-го) іюня на минеральныхъ водахъ въ Саксонскомъ саду.

При обыскѣ Ярошинскаго найдено въ его карманѣ: а) прокламація къ народу на польскомъ языкѣ, безъ числа и подписи, заключающая въ себѣ признаніе въ покушеніи противъ графа Лидерса 15 (27) іюня и въ намѣреніи убить одну польскую особу; б) тетрадка, въ которой карандашемъ записаны деньги, полученныя въ счетъ, и в) счетъ съ начальными буквами, изображающими, вѣроятно, нѣсколько фамилій, противъ каждой изъ которыхъ выставлена сумма денегъ, итого 4 р. 80 к. съ подписью Л. Яр.

Вышеописанныя обстоятельства, сопровождавшія это преступленіе, подтвердили въ присутствіи слѣдственной коммиссіи слѣдующія лица: полицеймейстеръ 1-го отдѣленія г. Варшавы маіоръ Ѳедоровъ, капитанъ фонъ-Бремзенъ, бывшій адъютантъ графа Лидерса, и милиціанты Ѳома Малиновскій и Петръ Бялы. То-же самое подтвердили сопровождавшіе Великаго Князя при выходѣ изъ театра: Комендантъ г. Варшавы генералъ-лейтенантъ князь Бебутовъ, директоръ театровъ полковникъ Гауке и адъютантъ Великаго Князя капитанъ-лейтенантъ князь Ухтомскій. По осмотрѣ представленнаго въ коммиссію платья, которое во время происшествія имѣлъ на себѣ Его Императорское Высочество, замѣчено, что выстрѣлъ былъ сдѣланъ въ грудь ниже лѣвой ключицы и что пуля въ направленіи снизу вверхъ, опаливши пальто, капитель аксельбантовъ, сюртукъ, манишку и рубашку, и потерявши силу, осталась подъ платьемъ. На рубашкѣ и подкладкѣ сюртука были слѣды крови. По осмотрѣ медика оказалось, что были повреждены плева лѣвой ключицы и плева на шеѣ. Кость не была переломлена, но значительно ушиблена.

Револьверъ, изъ котораго выстрѣлилъ Ярошинскій, шестиствольный, работы фабрики Бекера въ Варшавѣ, заряженъ былъ коническими пулями, и имѣлъ капсюли.

Такой-же самой наружности и работы того-же мастера былъ и другой револьверъ, найденный на театральномъ дворѣ. Кинжалы оба также были совершенно новые и похожи другъ на друга.

Чтобы убѣдиться, дѣйствительно-ли преступникъ есть то самое лицо, за которое онъ себя выдаетъ, приглашенъ былъ въ коммиссію портной Янъ Корчакъ, завѣдующій мастерскою вдовы Щецинской, въ которой въ послѣднее время работалъ Ярошинскій. На предложенные ему коммиссіею вопросы онъ отвѣчалъ, что знаетъ подмастерье Ярошинскаго уже два года, и именно съ того времени, какъ тотъ началъ работать въ мастерской Щецинской; что никакихъ пороковъ въ немъ не замѣтилъ, но что характеръ у него безпокойный, неуживчивый, вслѣдствіе чего онъ ни съ кѣмъ изъ его сотоварищей не сближался.

Вслѣдъ затѣмъ Корчакъ, увидѣвъ преступника, сказалъ, что это тотъ самый подмастерье Лудовикъ Ярошинскій, который два года работалъ въ мастерской вдовы Щецинской, но съ 15-го (27-го) іюня, т. е. за недѣлю до преступленія пересталъ ходить.

Затѣмъ Лудовикъ Ярошинскій, послѣ увѣщаній членовъ слѣдственной коммиссіи сказать правду, отвѣчалъ: что онъ называется Лудовикъ Ярошинскій, что ему двадцать два года отъ роду, что онъ католическаго вѣроисповѣданія, родился въ с. Войцеховицахъ Сандомирскаго уѣзда, что отецъ его служилъ управляющимъ въ с. Войцеховицахъ и Миколавицахъ. Что четыре года тому назадъ онъ жилъ въ имѣніи Піорковскомъ, Сандомирскаго уѣзда, но гдѣ живетъ теперь, онъ не знаетъ, такъ-какъ со времени пріѣзда своего въ Варшаву, онъ не имѣлъ отъ родителей никакихъ извѣстій. Что братъ его Янъ войтомъ общины въ имѣніи Сташовскомъ, принадлежащемъ Адаму Потоцкому; сестра Юзефа, въ замужествѣ за управляющимъ, котораго фамилія и мѣстожительство ему неизвѣстны; больше родныхъ у него нѣтъ. По происхожденію онъ мѣщанинъ. Въ дѣтствѣ онъ воспитывался въ домѣ родителей; читать и писать училъ его братъ Янъ, который окончилъ четыре класса въ Сандомирскомъ уѣздномъ училищѣ; закону Божію его учили сами родители, въ особенности мать. Когда онъ достигъ пятнадцатилѣтняго возраста, то братъ отдалъ его въ ученье портному Моледзинскому, въ городъ Сташовъ, гдѣ онъ оставался три года; сдѣлавшись подмастерьемъ, онъ прибылъ въ 1858 году въ Варшаву, надѣясь здѣсь больше заработывать. Прибывъ въ Варшаву за паспортомъ, выданнымъ ему войтомъ общины Рытвяны и снабженный свидѣтельствомъ Сташовскаго цеха, не имѣя въ Варшавѣ знакомыхъ, онъ отправился въ цехъ портныхъ и получилъ мѣсто подмастерья у портнаго Леопольда Инярскаго, который имѣлъ мастерскую въ Сенаторской улицѣ, въ домѣ Бока. У этого портнаго онъ работалъ два года, и даже жилъ у него на квартирѣ шесть мѣсяцевъ, но ему было здѣсь неудобно и онъ переѣхалъ ко вдовѣ Маржинской, жившей въ улицѣ Пекарской, въ домѣ подъ N. 123; на этой квартирѣ онъ прожилъ около двухъ лѣтъ.

По поводу свадьбы дочери Маржинской 1 января сего года, онъ переѣхалъ въ улицу Старый Городъ (Stare Miasto) въ домъ, котораго нумера онъ не помнитъ, и прожилъ тамъ три мѣсяца у подмастерья Пашковскаго; 1-го апрѣля сего же года, онъ перешелъ въ улицу Дунай, къ подмастерью Станковскому и жилъ тамъ до дня ареста.

Послѣдніе два года онъ постоянно работалъ въ мастерской вдовы Наталіи Щецинской, въ улицѣ Сенаторской, но за пять или шесть дней до совершенія преступленія, не имѣя охоты къ работѣ, онъ пересталъ посѣщать мастерскую и шлялся по улицамъ и въ Саксонскомъ саду. Умѣетъ читать и писать по-польски.

Что касается совершеннаго имъ преступленія, то Ярошинскій сначала сознался, что намѣреніе лишенія жизни Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Константина Николаевича онъ возъимѣлъ во время кровавыхъ происшествій прошедшаго года, потому-что будто-бы въ то время ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, братъ Его Императорскаго Высочества, повелѣлъ стрѣлять въ народъ. Руководимый местью, онъ постановилъ покуситься на жизнь Его Императорскаго Высочества, надѣясь такимъ-образомъ ослабить власть правительства и, думая, что хотя лишеніе жизни одной особы не ослабитъ этой власти, но найдутся послѣдователи его примѣру и потому постановилъ исполнить свое намѣреніе. 21-го іюня (3-го іюля), когда Его Императорское Высочество, вышедши изъ театра, садился въ экипажъ, онъ выстрѣлилъ въ Его Императорское Высочество, съ намѣреніемъ лишить его жизни; но сейчасъ-же на мѣстѣ преступленія былъ схваченъ. Что къ совершенію преступленія никто его не подговаривалъ, и что о намѣреніи своемъ онъ никому не говорилъ изъ опасенія, чтобы ему не измѣнили. Револьверъ, который ему показали въ коммиссіи, тотъ самый, изъ котораго онъ стрѣлялъ; купилъ онъ его у незнакомаго и, сколько ему помнится заплатилъ за него 15 р. с. У того-же незнакомаго, вмѣстѣ съ револьверомъ былъ купленъ и кинжалъ за 3 р. сер. Деньги эти онъ собралъ изъ своихъ заработковъ. Никакого больше оружія онъ не имѣлъ, и откуда взялись другой револьверъ и кинжалъ онъ не знаетъ.

Сознаваясь такимъ-образомъ въ покушеніи на жизнь Его Императорскаго Высочества, Ярошинскій при первомъ допросѣ отказалъ въ указаніи соучастниковъ преступленія, говоря, что онъ сдѣлать этого не можетъ, что не хочетъ никого губить и утверждая, что намѣреніе это онъ возъимѣлъ и исполнилъ самъ безъ посторонняго участія.

На возраженіе коммиссіи, что сознаніе его имѣетъ очевидно характеръ неправды, что нельзя повѣрить, будто-бы онъ дѣйствовалъ самостоятельно и не имѣлъ соучастниковъ; что, судя по всѣмъ условіямъ его быта и положенія, слѣдуетъ полагать что мысль о преступленіи ему подали другіе; что оставленные на мѣстѣ преступленія револьверъ и кинжалъ, совершенно одинаковые съ тѣми, которыми онъ былъ вооруженъ, явно свидѣтельствуютъ, что кромѣ него были еще и другіе. Ярошинскій держался первого своего сознанія, прибавляя только, что хотя дѣйствительно послѣднее обстоятельство очень правдоподобно, но при всемъ томъ онъ не объявитъ соучастниковъ преступленія, потому-что ихъ не знаетъ; всю-же отвѣтственность за совершенное преступленіе онъ принимаетъ на себя.

Вслѣдъ затѣмъ на вопросъ слѣдственной коммиссіи, кто стрѣлялъ 15 (27) іюня въ графа Лидерса, Ярошинскій отвѣтилъ, что выстрѣлилъ онъ изъ мести за убитыхъ въ прошломъ году и съ намѣреніемъ ослабить власть правительства; при дальнѣйшихъ допросахъ, онъ не хотѣлъ объяснять подробностей этого происшествія и отвѣчалъ лаконически: „выстрѣлилъ вотъ и все."

Представленныя ему, найденныя при немъ замѣтки, Ярошинскій призналъ своими, объясняя, что прокламацію къ народу составилъ и написалъ онъ самъ, съ намѣреніемъ отдать кому-нибудь на улицѣ, чтобы такимъ-образомъ объявить всѣмъ, что виновникомъ происшествія былъ полякъ; но кто былъ этимъ лицемъ, котораго онъ еще хотѣлъ убить, не говорилъ. Что касается найденныхъ при немъ замѣтокъ, счетовъ, подписанныхъ буквами Л. Яр., и другихъ начальныхъ буквъ, то объ нихъ онъ тоже ничего не сказалъ, говоря что не помнитъ.

Работающіе вмѣстѣ съ Ярошинскимъ въ мастерской Щецинской, портные: Эдуардъ Гржывачевскій, Владиславъ Станишевскій, Северинъ Аркусѣвичъ, Марцелій Езерскій и Антонъ Войцикъ сказали то-же самое, что и завѣдующій мастерской Янъ Корчакъ, подтверждая, что Ярощинскій, будучи неспокойнаго характера ни съ однимъ изъ нихъ не жилъ въ дружбѣ, что никакого оружія у него не видали, и не замѣчали, чтобы кто-нибудь приходилъ къ нему; только Езерскій прибавилъ, что назадъ тому нѣсколько дней, когда Ярошинскій работалъ съ ними, приходилъ къ нему какой-то незнакомый молодой человѣкъ, очень прилично одѣтый, съ которымъ Ярошинскій пошелъ обѣдать.

Подмастерье Станиславъ Станковскій, у котораго жилъ Ярошинскій, его жена Теофиля, слуга Варвара Курычковна и жившій въ этой-же квартирѣ старикъ, учитель музыки Александръ Куржонтковскій объявили: что Ярошинскій во все время проживанія съ ними велъ селъ себя прилично, вставалъ очень поздно, и, не имѣя довольно времени для работы, онъ постоянно нуждался въ деньгахъ, такъ-что, условившись платить 6 р. 50 к. въ мѣсяцъ за квартиру и столъ, онъ платилъ эти деньги очень неаккуратно, и часто занимая у нихъ по нѣсколько копѣекъ, онъ и въ настояшее время остался долженъ имъ около 5 р. сер. Въ воскресеніе 17-го (29-го) іюня Куржонтковскій первый разъ увидалъ у него деньги, числомъ около 10 р. с. Вечеромъ Ярошинскій возвращался домой обыкновенно до 11 часовъ, и если не работалъ ночью въ мастерской Щецинской, то всегда ночевалъ дома. Револьверовъ, кинжаловъ и другаго оружія у него никогда не видѣли.

Съ кѣмъ Ярошинскій имѣлъ близкія сношенія имъ неизвѣстно, только Станковскій видѣлъ приходящаго къ нему въ послѣднее время какого-то молодаго человѣка, одѣтаго довольно, прилично; изъ товарищей Ярошинскаго чаще другихъ приходилъ къ нему подмастерье Эдуардъ Родовичъ, работающій въ той-же самой мастерской.

Согласно показанію Станковскаго и Куржонтковскаго въ пятницу 15-го (27-го) іюня, утромъ, когда выстрѣлили въ графа Лидерса, Ярошинскій спалъ дома, и жена Станковскаго, возвратившись около девяти часовъ съ базара, разсказывала о случившемся происшествіи, Ярошинскій, лежа въ постели, спрашивалъ: „правда-ли это" и потомъ, одѣвшись, вышелъ изъ дому.

21-го іюня (3-го іюля) въ день покушенія противъ Его Императорскаго Высочества, Ярошинскій всталъ раньше обыкновеннаго и сейчасъ ушелъ. Возвратившись домой къ обѣду около часу или двухъ пополудни, пообѣдавъ въ обыкновенномъ настроеніи духа, легъ отдыхать, но не спалъ. Полежавъ часъ или два, онъ посвистывая вышелъ и уже больше не возвращался.

Предъ начатіемъ допросовъ мастеровыхъ, работающихъ вмѣстѣ съ Ярошинскимъ, и лицъ, жившихъ съ нимъ на одной квартирѣ, у каждаго изъ нихъ былъ произведенъ обыскъ, при которомъ не найдено ничего подозрительнаго. Хотя у Куржонтковскаго было найдено около ⅛ фунта пороху и нѣсколько пуль большаго ружейнаго размѣра, но такъ-какъ найденный порохъ былъ совершенно другой, чѣмъ тотъ, которымъ былъ заряженъ револьверъ, то это обстоятельство оставлено безъ вниманія и Куржонтковскій отданъ оберъ-полиціймейстеру г. Варшавы, до дальнѣйшаго его распоряженія.

Такъ-какъ показанія Ярошинскаго о покушеніи противъ графа Лидерса не были согласны съ показаніями Станковскаго и Куржонтковскаго, которые увѣряли, что Ярошинткій въ это время находился дома, потому были очныя ставки, во время которыхъ Ярошинскій сознался, что дѣйствительно въ то время,

akcyzy należnéj za nie do zwrótu od dzierżawcy poboru akcyzy. Oprócz tego z ogólnéj summy znalezionych pozostałości, potrąca się ta ilość trunków, jaka, na zasadzie wiadomości o ilości trunków za które akcyzę za rok 1861 opłacono, wyliczy się na konsumpcję w gubernji w ciągu dwóch dni, a wówczas wszystka pozostała ilość stanowi rzeczywistą pozostałość trunków do 1-go stycznia 1863 r., za którą dzierżawca poboru obowiązany zwrócić otrzymaną przezeń akcyzę. B) *Dla gubernij nadbałtyckich:* 1) Spisanie pozostałości trunków w powiatach, a także w miastach, mających obecnie miejski trunkowy zarząd i w podmiejskich okolicach leżących na przestrzeni wiorst 10-ciu zaczyna się 28-go grudnia, o godzinie 7-éj zrana, a kończy się 1-go stycznia 1863 r., o godzinie 7-éj zrana, w miastach zaś, gdzie niema trunkowych zarządów, i w okolicach tych miast, taka rewizja pozostałości zaczyna się o godzinie 2-éj po południu 31-go grudnia i trwa do godziny 7-éj zrana 1-go stycznia 1863 r. 2) Po sprawdzeniu w każdym trunkowym zakładzie rzeczywistéj pozostałości trunków, potrąca się zeń ilość trunków, jakaby mogła być przez zakład przedaną od dnia rewizji do 1-go stycznia, przy czém za normę każdodziennego odbytu dla wszystkich zakładów, znajdujących się w miastach i w ich okolicach w odległości wiorst 10-ciu, przyjmuje się po 2 wiadra wódki zawierającéj w sobie 50% Trallesa, a dla zakładów w innych miejscach, po 1½ wiadra téj saméj mocy. 3) W miastach, gdzie istnieją trunkowe zarządy, takowe obowiązane są podać do 20-go grudnia, dokładne wiadomości o średniéj summie codziennego odbytu trunków w zakładach trunkowych. Po zebraniu przez zarząd akcyzy wiadomości o rzeczywistéj pozostałości trunków w każdym zakładzie, potrąca się ilość, jaka, według podanych wiadomości, mogłaby być przedaną od dnia rewizji do 1-go stycznia, a za pozostałość jaka się okazała w rzeczywistości wypłaca się przez właściciela zakładu różnica między dawniejszą akcyzą a nową, summa zaś otrzymanéj przez miejski zarząd dawnéj akcyzy pobiera się przy ogólnym z tym zarządem obrachunku.

O czém departament podatków i poborów uważa za potrzebne zawiadomić pp. zarządzających poborami *akcyzy* od trunków.

WARSZAWA.

W dniu 21-m sierpnia o godzinie 9-éj z rana w wykonaniu wyroków sądów wojennych, Ludwik Jaroszyński, uznany winnym zamachu dokonanego na życie Jego Cesarskiéj Wysokości Wielkiego Księcia Konstantego Namiestnika w Królestwie Polskiém, oraz zamierzonego morderstwa na osobie naczelnika rządu cywilnego w Królestwie, hrabiego Wielopolskiego, Margrabiego Gonzaga Myszkowskiego, niemniéj udziału w spisku, mającym na celu obalenie rządu, poniósł karę śmierci przez powieszenie, które nastąpiło na stoku cytadeli Aleksandrowskiéj. (Dz. Pow.)

SPRAWA W SĄDZIE POLOWYM WOJENNYM PRZECIWKO ZBRODNIARZOWI STANU JAROSZYŃSKIEMU.

21 czerwca (3 lipca) r. b., o wpół do dziesiątéj wieczorem, kiedy Jego Cesarska Wysokość, Wielki Książę Konstanty Mikołajewicz, Namiestnik w Królestwie Polskiém, po ukończeniu drugiego aktu przedstawienia w Teatrze Wielkim w Warszawie, wyszedłszy z podjazdu, wsiadał do powozu, celem udania się do pałacu Belwederskiego, jeden z pośród stojących przy podjeździe kilku ludzi, po cywilnemu ubrany, jak się późniéj okazało, Ludwik Jaroszyński wystąpił naprzód i zbliżywszy się do samego powozu, w którym Jego Cesarska Wysokość już zajął miejsce, wyciągnął naprzód złożone ręce, jakby dla podania prośby, a tymczasem w téjże saméj chwili dał wystrzał z rewolweru do Jego Cesarskiéj Wysokości. Obecny przytém milicjant Piotr Biały, natychmiast uderzył w rękę Jaroszyńskiego i gdy ten pochylił się, wówczas naprzód Biały, potém Tomasz Malinowski drugi milicjant, kapitan von Bremsen, były adjutant hrabiego Lüdersa, i Major Fedorow Policmejster schwytali go i przyaresztowali.

W tym samym czasie i miejscu znaleziono upuszczony przez Jaroszyńskiego rewolwer z pięciu pozostałemi nabojami; a przy obrewidowaniu onego dostrzeżono przy nim na piersi pod ubraniem wyostrzony sztylet. Tegoż wieczoru, w bramie teatru, znaleziono takiż sam sztylet, a późniéj na podwórzu teatralném pod beczką z wodą drugi rewolwer. Jaroszyńskiego zaraz po przyaresztowaniu porwały wymioty. W przypuszczeniu zaś, czy przed spełnieniem przestępstwa niezażył trucizny, chcąc przez to samobójstwo ukryć swoich wspólników, dano mu zaraz ciepłego mleka, a następnie odwieziono go do Cytadeli Aleksandrowskiéj pod należytym konwojem.

Przestępca po odstawieniu do Cytadeli, zapytany przez kapitana Bremsena, jakie jest jego imie i nazwisko, oświadczył, że się nazywa Ludwik Jaroszyński i powiedział, że on także strzelał i do czasowo głównodowodzącego 1-szą armią, hrabiego Lüdersa, 15-go (27) czerwca, na wodach mineralnych, w ogrodzie Saskim.

Przy rewizji Jaroszyńskiego znaleziono przy nim w kieszeni: a) proklamację do narodu w języku polskim bez daty i podpisu, zawierającą przyznanie się do wystrzału do hrabiego Lüdersa 15 (27) czerwca, oraz do zamiaru zabicia nieznanéj osoby polskiego nazwiska; b) zeszyt mały, w którym ołówkiem zanotowano odbiór pieniędzy na rachunek i c) rachunek, z oznaczeniem początkowych liter, o ile można przypuszczać, pewne nazwiska wyobrażających, naprzeciw zaś każdego z nich zapisaną była pewna ilość pieniędzy, których summa wynosiła razem rs. 4 kop. 80; podpis L. Jar.

Zgodność wyżéj opisanych okoliczności przestępstwa z samym wypadkiem potwierdzili zapytani w obecności komissji śledczéj; major Fedorow, Policmejster 1-go Oddziału m. Warszawy, kapitan von Bremsen, b. adjutant hrabiego Lüdersa, oraz Tomasz Malinowski i Piotr Biały milicjanci. Tak samo oświadczyli towarzyszący Wielkiemu Księciu przy wyjściu z Teatru jenerał-lejtenant książe Bebutow, komendant m. Warszawy, dyrektor Teatrów, półkownik Hauke, i adjutant Wielkiego Księcia kapitan-lejtenant Książę Uchtomski. Po obejrzeniu złożonego w kommissji ubrania, jakie miał na sobie Jego Cesarska Wysokość w czasie wypadku, przekonano się, że wystrzał był dany w piersi poniżéj lewego obojczyka i opalił paleto, a kula w kierunku z dołu do góry, przedarłszy paleto, frendzle szlify, surdut, napierśnik od halsztuka i koszulę, straciła siłę i pozostała pod ubraniem. Na koszuli i podszewce surduta były ślady krwi. Przy obdukcji odbytéj przez lekarza, okazało się, że były zranione błony na lewym obojczyku w samym środku i dotknięte kontuzją błony na szyi około 3-ch linji powyżéj rany. Kość nie była złamaną, lecz znacznie stłuczoną.

Rewolwer, z którego wystrzelono do Wielkiego Księcia, o sześciu nabojach, pochodził z fabryki Bekera w Warszawie, nabity był na wszystkie wystrzały kulami stożkowatemi, i miał założone pistony.

Taką samą miał powierzchowność i z téj saméj fabryki pochodził i drugi rewolwer znaleziony na podwórzu teatralném. Również oba sztylety były nowe i zupełnie do siebie podobne.

Celem przekonania się, czy rzeczywiście winowajca jest tą samą osobą, za którą się podał, przywołano do komissji Jana Korczaka majstra krawieckiego, zarządzającego warsztatem wdowy Szczecińskiéj, gdzie pracował w ostatnim czasie Jaroszyński; który to majster zapytany zeznał, że czeladnika Ludwika Jaroszyńskiego zna więcéj niż od dwóch lat, a mianowicie od tego czasu, kiedy tenże zaczął pracować w warsztacie Szczecińskiéj.

Skłonności do pijaństwa lub rozpusty w nim nie dostrzegał, uważał tylko, że charakter Jaroszyńskiego był niespokojny i niezgodny, z którego to powodu z żadnym ze swych współpracowników nie żył w ściślejszéj przyjaźni. Miał własne mieszkanie na mieście, przychodził zaś do warsztatu tylko do roboty, a ztąd z kim i jakie miał stosunki, jak również jak się sprawował po za warsztatem, o tém wszystkiém nie wie.

Następnie Korczak, gdy przed nim przestępcę stawiono, spójrzawszy na niego, natychmiast oświadczył, że stawiony jest rzeczywiście tym samym czeladnikiem krawieckim, Ludwikiem Jaroszyńskim, który dwa lata pracował w warsztacie wdowy Szczecińskiéj; lecz od 15 (27) czerwca na tydzień przed dokonaném przestępstwem przestał przychodzić do roboty, dla niewiadoméj Korczakowi przyczyny. Niewiadomo mu było również, gdzie przez ten czas się znajdował i czem się trudnił.

Następnie badany Ludwik Jaroszyński, po należytém upomnieniu przez inkwirenta, prezydującego i członków komissji śledczéj, aby wyznał prawdę, na czynione mu zapytania odpowiedział:

Że nazywa się Ludwik Jaroszyński, ma lat 22, że jest katolikiem, bezżennym, że urodził się we wsi Wojciechowicach, w parafii Kolawickiéj w powiecie Sandomierskim, z ojca Mateusza i Agaty Jaroszyńskich. Ojciec jego był ekonomem we wsi Wojciechowicach i Mikoławicach. Przed czterema laty mieszkał w majątku Piotrkowskim, w powiecie Sandomierskim, ale gdzie się teraz znajduje nie wie, gdyż od czasu przybycia swego do Warszawy, nie pisał do rodziców i nie ma o nich żadnych wiadomości. Ma brata Jana, 32-letniego, wójtem gminy w majątku Staszowskim należącym do Adama Potockiego i siostrę Józefę, 28-letnią, zamężną, żonę ekonoma, którego nazwisko i miejsce zamieszkania nie jest mu znaném. Więcéj krewnych nie ma. Pochodzi ze stanu miejskiego. W dzieciństwie wychowywał się w domu rodzicielskim; czytać i pisać uczył się od brata Jana, który ukończył cztery klassy w szkole powiatowéj w Sandomierzu; religji zaś uczyli go rodzice, a szczególniej matka. Doszedłszy roku 12-go, przeniósł się do brata swego Jana, do wsi Rytwian, należącéj do majątku Staszowskiego, gdzie daléj od niego się uczył. Gdy miał 15 lat wieku, brat oddał go na naukę do krawca Moledzińskiego, do miasta Staszowa, gdzie pozostawał lat trzy; następnie wyzwoliwszy się w 1858 r. na czeladnika krawieckiego, przyjechał do Warszawy, sądząc, że tu, jako w wielkiém mieście, będzie mógł więcéj korzyści ze swego rzemiosła osiągnąć. Przybywszy tu za paszportem, wydanym mu przez Wójta Gminy Rytwiany i opatrzony świadectwem od Staszowskiego cechu krawieckiego jako czeladnik tego rzemiosła, nie mając w Warszawie nikogo ze znajomych, udał się wprost do gospody krawieckiéj, zkąd otrzymał miejsce czeladnika u krawca Leopolda Iniarskiego, który prowadził swój warsztat w domu Boka przy ulicy Senatorskiéj; u tego majstra pracował dwa lata, a sześć miesięcy z tego czasu nawet u niego mieszkał, ale ponieważ mu było tam niewygodnie, przeniósł się na ulicę Piekarską, do domu pod Nr. 123 do wdowy Marzyńskiéj, u któréj mieszkał około dwóch lat, czego zresztą dobrze nie pamięta.

Z powodu wydania przez Marzyńską swéj córki za mąż 1-go stycznia roku bieżącego, przeniósł się na ulicę Stare Miasto, do domu, którego ani numer, ani właściciel nie jest mu znany i tam mieszkał trzy miesiące u czeladnika krawieckiego, Paszkowskiego. 1-go kwietnia r. b. przeniósł się na Dunaj, do czeladnika krawieckiego Stańkowskiego i mieszkał tam do dnia, w którym przyaresztowany został.

Dwa lata ostatnie ciągle pracował w warsztacie wdowy po krawcu, Natalii Szczecińskiéj, przy ulicy Nowo-Senatorskiéj; ale na 5 lub 6 dni przed przyaresztowaniem, nie mając chęci do pracy zaniechał chodzenia do warsztatu i włóczył się po ulicach i Saskim ogrodzie. Umie czytać i pisać po polsku.

Co do spełnionego przestępstwa, Jaroszyński z początku zeznał, że zamiar pozbawienia życia Jego Cesarskiéj Wysokości Wielkiego Księcia Konstantego Mikołajewicza powziął po wynikłych w Warszawie w roku zeszłym krwawych wypadkach, dla tego, jakoby NAJJAŚNIEJSZY CESARZ i KRÓL, a brat Jego Cesarskiéj Wysokości, rozkazał wówczas strzelać do narodu. Powodowany zemstą, postanowił targnąć się na życie Jego Cesarskiéj Wysokości, spodziewając się tym sposobem osłabić Władzę Rządową, mniemał bowiem, że chociaż przez zabicie jednéj osoby, władza ta nie osłabnie, ale znajdą się tacy, którzy go naśladować będą i dla tego postanowił przywieść do skutku swój zamiar. Dnia 21 czerwca (3 lipca), kiedy Wielki Książę po wyjściu z Teatru, wsiadał do powozu, wystrzelił do Jego Cesarskiéj Wysokości, z zamiarem pozbawienia go życia; ale natychmiast na miejscu przestępstwa był schwytanym. Zeznał daléj jakoby do téj zbrodni przez nikogo nie był podmawianym, spełnił zaś ją według własnego dawno obmyślanego zamiaru, nie mówiąc o nim nikomu z obawy, aby nie był zdradzonym. Rewolwer, z którego strzelał, jest właśnie ten sam który mu teraz w komissji przedstawiono; kupił go od jakiegoś nieznajomego, przed trzema tygodniami i zdaje mu się, że za rs. 15. W tym samym czasie i od tegoż samego nieznajomego kupił także i znaleziony przy nim sztylet, również mu ukazany, za rs. 3 Pieniądze na kupno uzbierał z zarobku swego. Więcéj broni nie miał, i dla tego, zkądby się wziął drugi rewolwer i takiż sam jak przy nim będący sztylet, nie wie.

Przyznając się tym sposobem do zamachu na zycie Jego Cesarskiéj Wysokości, Jaroszyński przy pierwszem badaniu odmówił wyjawienia wspólników swéj zbrodni, mówiąc jakoby tego czynić nie mógł, gdyż nie chciał nikogo zgubić niewinnie, oraz utrzymując, że zamiar ten powziął sam i spełnił go bez obcego udziału.

Na przełożenie komissji, że zeznanie jego ma widoczny charakter nieprawdy; że nie można temu dać wiary, jakoby on działał samodzielnie i nie miał żadnych wspólników; że ze wszystkich warunków jego bytu i położenia raczéj należy wnosić, że nie on sam powziął występną myśl zamachu na życie Jego Cesarskiéj Wysokości lecz, że był do tego przez innych namówionym; że porzucone na miejscu występku sztylet i pistolet zupełnie podobne do tych, jakiemi był on uzbrojonym, widocznie dowodzą, iż oprócz niego byli tam i inni spiskowi; Jaroszyński obstawał przy pierwszém zeznaniu, dodając tylko, że chociaż ostatnia okoliczność dużo w tym względzie prawdopodobieństwa przedstawia, z tém wszystkiem on nie wymieni swoich spólnikow zbrodni, gdyż ich nie zna i przyjmuje na siebie całą odpowiedzialność za popełnione przez siebie przestępstwo.

Następnie, na zapytanie komissji śledczéj: kto strzelał 15 (27) czerwca r. b. do jenerała adjutanta, hrabiego Lüdersa, w Saskim ogrodzie, Jaroszyński powiedział, że i ten strzał od niego i z tego samego rewolweru, wyszedł również przez zemstę za zabitych w roku zeszłym i w zamiarze osłabienia władzy Rządu; przy szczegółowem jednak badaniu, nie chciał bliżéj okoliczności tego zamachu wyjaśnić, odpowiadając lakonicznie: „strzeliłem i kwita."

Okazane mu notatki, które przy nim znaleziono, Jaroszyński uznał za własne, wyjaśniając, że proklamacja do narodu jest ułożoną i napisaną przez niego samego, w zamiarze oddania komukolwiek na ulicy, aby w ten sposób rozgłosić, że to co zaszło, zrobił Polak; lecz ktoby był tą osobą z polskich dygnitarzy, którą miał jeszcze zabić, wyjaśnić nie chciał. Co do innych zaś papierów, jako to zeszytu z notatkami i rachunku z 4-ch rs. 80 kop. podpisanego początkowemi literami L. Jar..., z oznaczeniem różnych liter i wprost nich wypisanych cyfr, również wyjaśnienia nie dał, mówiąc, że nie pamięta.

Pracujący w warsztacie wdowy Szczecińskiéj, razem z Ludwikiem Jaroszyńskim, krawcy: Edward Grzywaczewski, Władysław Staniszewski, Seweryn Arkusiewicz, Marceli Jezierski i Antoni Wojcik, zeznali to samo co i zawiadujący ich warsztatem, Jan Korczak, potwierdzając, że Jaroszyński dla niespokojnego swego charakteru z żadnym z nich nie żył w bliższych stosunkach przyjaźni, żadnéj broni u niego nigdy nie widzieli, nie zauważyli również czy kto do niego przychodził; tylko jeden Jezierski nadmienił, że przed kilku dniami, kiedy Jaroszyński u nich pracował, przychodził raz do niego jakiś porządnie ubrany nieznany Jezierskiemu młody człowiek i z którym Jaroszyński poszedł wtedy na obiad.

Czeladnik krawiecki, u którego mieszkał Jaroszyński, Stanisław Stańkowski, żona jego Teofila, sługa Barbara Kuryczkówna i w téj saméj stancji mieszkający staruszek, nauczyciel muzyki, Aleksander Kurzątkowski zeznali: że w czasie kiedy Ludwik Jaroszyński był ich współlokatorem, w ciągu 4-ch miesięcy, t. j. od m. marca r. b., prowadził się przyzwoicie, lecz wstawał z łóżka dosyć późno t. j. o 8éj i 9éj godzinie i dla tego nie mając dostatecznego czasu do roboty, cierpiał zawsze taki brak pieniędzy, że zobowiązawszy się płacić Stańkowskim za mieszkanie ze stołem po 6 rs. 50 k. miesięcznie, ciągle był nieakuratnym w wypłacie; oprócz tego często jeszcze pożyczał od nich po kilka groszy i dotąd pozostał im dłużnym około 5-ciu rs. W niedzielę 17 (29) czerwca Kurzątkowski pierwszy raz dostrzegł u niego pieniądze, które mogły wynosić do 10 rs. Wieczorem Jaroszyński powracał do mieszkania zwykle przed 11-tą godzina i jeżeli nie pracował w nocy w warsztacie Szczecińskiéj, zawsze w domu nocował. W ostatnich dniach, przed przyaresztowaniem, wbrew swemu zwyczajowi, nie jadł obiadu w domu; na noc zaś przychodził jak dawniéj o zwykłym czasie. Rewolwerów, sztyletów i żadnéj innéj broni u niego nigdy nie widzieli.

Z kimby mógł mieć blizkie stosunki, im nie wiadomo, tylko Stańkowski widział przychodzącego doń, w ostatnim czasie, nieznajomego, przyzwoicie ubranego młodego człowieka, zdaje mu się, że ciemnych włosów; z współpracowników zaś w rzemiośle, częściéj od innych przychodził do Jaroszyńskiego czeladnik krawiecki Edward Rodowicz, u tejże saméj Szczecińskiéj pracujący.

Według zeznań Stańkowskiego i Kurzątkowskiego, w piątek 15 (27) rano, kiedy dano strzał do hrabiego Lüdersa, w ogrodzie Saskim, Jaroszyński spał w domu i kiedy żona Stańkowskiego, powróciwszy około godziny 9-éj rano z targu, zaczęła opowiadać słyszaną przez siebie w mieście nowinę o tym wypadku, Jaroszyński, jeszcze leżąc na posłaniu, pytał ich: „czy to prawda?" i potem ubrawszy się, wyszedł.

Dnia 21 czerwca (3 lipca) w dzień wystrzału do Jego Cesarskiéj Wysokości Jaroszyński wstał rano, wcześniéj niż zwykle, a mianowicie około siódméj i natychmiast wyszedł do miasta. Powróciwszy na obiad około godziny pierwszéj, lub drugiéj po południu, w zwykłem usposobieniu, zjadł obiad i położył się na spoczynek, ale nie spał. Poleżawszy godzinę lub dwie, t. j. między godziną 6-tą a 7-mą wieczorem, pogwizdując wyszedł znowu i już więcéj nie wrócił.

Przed rozpoczęciem badania w komissji tak pracujących z Jaroszyńskim w warsztacie Szczecińskiéj, jak również i wespół z nim mieszkających osób, u każdego z nich odbytą została przez policją rewizja, z któréj nic podejrzanego nie wykryto. Jakkolwiek u nauczyciela muzyki Kurzątkowskiego znaleziono w tłumoku, pomiędzy szaremi papierami, mniéj więcéj ⅛ część funta prochu i kilka większego kalibru kul karabinowych, gdy jednak ta okoliczność nie ma związku z obecną sprawą, dla tego, że znaleziony u niego proch, do prochu jakim były nabite rewolwery przedmiotem sprawy będące, wcale nie był podobnym, przeto Kurzątkowski, wraz z tém, co u niego znaleziono, oddany tylko został ober-policmajstrowi miasta Warszawy do dalszego z nim postąpienia.

Z powodu, że zeznania Jaroszyńskiego o strzale do hrabiego Ludersa w d. 15 (27) czerwca rano, w ogrodzie Saskim, nie były zgodne z zeznaniami Stanisława Stańkowskiego, u którego tenże mieszkał, jak również współzamieszkałego z nim Aleksandra Kurzątkowskiego, z urodzenia szlachcica, zapewniających, że Jaroszyński nie mógł

когда выстрѣлили въ графа Лидерса, онъ былъ въ своей квартирѣ, и что онъ принялъ на себя это преступленіе потому, „что ему такъ нравилось.“

Потомъ Ярошинскій показалъ, что онъ не помнитъ кто приходилъ къ нему въ мастерскую. Что-же касается денегъ, которыя видѣлъ у него Куржонтковскій, то онѣ были его собственностью, потому-что онъ ихъ не укралъ, а заработалъ своимъ трудомъ.

Въ дальнѣйшихъ признаніяхъ Ярошинскій показалъ, что купленный имъ револьверъ былъ заряженъ прежде, и что онъ не скажетъ гдѣ и у кого онъ его пряталъ.

На требованіе слѣдственной коммиссіи представить для допросовъ Эдуарда Родовича, коммиссаръ полиціи XI округа г. Варшавы отвѣтилъ отъ 24-го іюня (6 іюля) за N. 134, что Родовичъ уже два дня не ходитъ на работу и неизвѣстно гдѣ скрылся.

Единовременно съ Ярошинскимъ, по подозрѣнію въ соучастіи съ нимъ были арестованы находившіеся во время покушенія около театральнаго подъѣзда, жена камердинера Софія Малаховская, лакей Янъ Кравчикъ и рабочій съ табачной фабрики Янъ Нехорошевъ; изъ показаній этихъ лицъ видно, что они находились тамъ совершенно случайно, возвращаясь домой; по свѣреніи этихъ показаній съ собранными свѣдѣніями, лица эти были тотчасъ-же уволены.

Съ цѣлію узнать кому принадлежатъ найденные пистолеты, коммиссія независимо отъ дѣла производитъ надлежащія розысканія.

Спустя пять дней послѣ покушенія, т.-е. 26 іюня (8 іюля), Лудовикъ Ярошинскій былъ опять допрашиваемъ въ присутствіи коммиссіи, но и въ этотъ разъ онъ упорно держался перваго своего показанія, съ тою только перемѣною, что мысль о лишеніи жизни Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Константина Николаевича онъ возъимѣлъ сейчасъ по полученіи въ Варшавѣ извѣстія о назначеніи Его Императорскаго Высочества Намѣстникомъ въ Царствѣ Польскомъ, то есть за 4 недѣли; что выстрѣлившаго въ графа Лидерса не знаетъ, и что найденной при немъ прокламаціи къ народу онъ не писалъ, а нашелъ ее въ тотъ-же день въ Саксонскомъ саду.

Не смотря на это показаніе, слѣдственная коммиссія, желая воспользоваться всѣми законными средствами, для возбужденія раскаянія въ сердцѣ преступника, позвала лицъ духовныхъ — одного изъ монастыря капуциновъ и другаго римско-католическаго капелана, состоящаго при штабѣ. Они были допущены къ свиданію съ преступникомъ, но ихъ увѣщеванія не произвели на Ярошинскаго никакого вліянія, и онъ, будучи вновь призванъ въ коммиссію, упорно держался своихъ словъ.

(Окончаніе впредь. Сѣв. П.)

3-го августа, графъ Віеліопольскій былъ предметомъ новаго покушенія. Около 7½ часовъ вечера, когда графъ съ своей супругой проѣзжалъ въ открытой коляскѣ по Уяздовской аллеѣ, убійца, держа въ обѣихъ рукахъ кинжалъ, бросился къ экипажу; кучеръ ударилъ его бичемъ по головѣ; убійца, ошеломленный на минуту этимъ ударомъ, приближался къ графу, который навелъ на него пистолетъ, замѣтивъ это, убійца обернулся и бросился бѣжать, защищаясь кинжаломъ отъ бѣжавшихъ за нимъ лицъ. Спустя нѣсколько минутъ, онъ былъ пойманъ младшимъ сыномъ графа и его лакеемъ, съ помощію полиціи и гуляющихъ въ аллеѣ. Имя убійцы Янъ Ржоньца, литографъ, изъ той же мастерской, откуда былъ и Рылль. *(С. От.)*

Въ слѣдствіе представленія начальника гражданскаго управленія, по распоряженію Его Императорскаго Высочества Намѣстника въ Царствѣ Польскомъ, президентъ гор. Варшавы Казимиръ Войда увольняется отъ должности, *для пользы службы.*

ВИЛЬНО.

Отъ Виленскаго губернскаго питейно-акцизнаго управленія.

Министерство финансовъ признаетъ необходимымъ, заблаговременно, до окончанія срока нынѣшнихъ откуповъ, собрать положительныя данныя объ имѣющихъ образоваться на 1863-й годъ частныхъ запасахъ вина съ тѣмъ, чтобы, на основаніи сихъ свѣдѣній, сдѣлать распоряженіе о заготовкѣ вина на 1863 годъ казною, если бы частная предпріимчивость въ этомъ дѣлѣ оказалась недостаточно вѣрною.

Хотя по числу дѣйствовавшихъ до сего времени винокуренныхъ заводовъ и близкому ихъ другъ отъ друга разстоянію, нельзя опасаться за недостатокъ вина по городамъ и уѣздамъ Виленской губерніи, но имѣя въ виду, что статьею 55-тою Высочайше утвержденныхъ 4 іюля 1861 года правилъ о переходѣ къ казенному съ 1863 года завѣдыванію питейнымъ сборомъ дозволяется учреждать склады вина съ 1 сентября сего года, Виленское губернское питейно-акцизное управленіе проситъ, въ теченіе сего августа мѣсяца, заявить этому управленію:

1) Гг. винокуренныхъ заводчиковъ и купцовъ, желающихъ открыть оптовую торговлю виномъ изъ складовъ—въ какихъ мѣстахъ Виленской губерніи и на какое число ведеръ они предполагаютъ учредить склады вина на 1863 годъ.

2) Гг. владѣльцевъ и арендаторовъ винокуренныхъ заводовъ—на какихъ заводахъ и съ котораго времени будетъ производиться винокуреніе въ періодъ $18^{62}/_{63}$ года и какое количество вина, хотя приблизительно, предполагается къ выкуркѣ на каждомъ заводѣ въ этотъ періодъ, т. е. по 1 іюля 1863 года.

---

tego uczynić, gdyż tego dnia rano zostawał w domu do godziny 9-éj i wyszedł już po zaszłym wypadku, ci stawieni byli do naocznéj konfrontacji, w czasie któréj po wymówieniu w oczy przez Stańkowskiego i Kurzątkowskiego, Jaroszyński przyznał się, że rzeczywiście w tym czasie, kiedy dano wystrzał do hrabiego Lüdersa, był w domu, przyjął zaś na siebie to przestępstwo dla tego, że jak się wyraził: „tak mu się podobało.“

Potem Jaroszyński zeznał, że nie pamięta kto wedle zeznania Jezierskiego do niego do warsztatu przychodził. Dostrzeżone zaś przez Kurzątkowskiego u niego dnia 17 (29) czerwca pieniądze, były jego własne, ponieważ on pieniędzy, jak się wyraził, nikomu nie kradł, ale zarobił je przez dawniejszą swą pracę.

Następnie Jaroszyński w dalszym ciągu zeznał, że rewolwer przed trzema tygodniami przez niego kupiony był już wtedy nabitym. Przechowywał go, gdzie sam chciał i gdzie mu było dogodniéj, ale gdzie i u kogo mianowicie, nie powie, wyrażając się przytém uporczywie: „co ja będę mówił?“

Na żądanie Komissji, aby Edward Rodowicz, który częściéj od innych do Jaroszyńskiego przychodził, do zbadania dostawionym został, komisarz policji wykonawczéj cyrkułu XI m. Warszawy, pod dniem 24 czerwca (6 lipca) za N. 134 doniósł, że Rodowicz już przez dwa dni nie chodzi do warsztatu na robotę i nie wiadomo gdzie się ukrył.

Współcześnie z Jaroszyńskim, z powodu podejrzenia o współudział z nim w zamachu, aresztowani zostali znajdujący się w czasie wypadku około podjazdu teatralnego, żona kamerdynera, Zofja Małachowska, lokaj Jan Krawczyk i wyrobnik z fabryki tytuniu, Jan Niechoroszew; lecz gdy ze złożonych przez nich w Komissji zeznań, okazało się, że się tam znajdowali przypadkiem, i w przechodzie powracając do domu, Małachowska z Łazienek, Niechoroszew od żony, a Krawczyk z teatru, co stanowczo zostało potwierdzone przez zebrane za śladem tych zeznań wiadomości, przeto osoby te zaraz wówczas z aresztu uwolniono.

Celem zaś wykrycia, do kogo należą znalezione pistolety, Komissja ze swéj strony niezawiśle od téj sprawy stosowne poszukiwania czyni.

Po upływie 5-u dni od zamachu, t. j. 26 czerwca (8 lipca), Ludwik Jaroszyński na nowo był zachęcany, w obec komissji do wyznania prawdy i wskazania swych wspólników, lecz i tym razem obstawał uporczywie przy pierwszém swojém zeznaniu, z tą tylko zmianą, że myśl pozbawienia życia Jego Cesarskiéj Wysokości Wielkiego Księcia Konstantego Mikołajewicza, powziął natychmiast po otrzymaniu w Warszawie wiadomości o przeznaczeniu Jego Cesarskiéj Wysokości na Namiestnika w Królestwie, to jest przed czterema tygodniami, że tego, kto strzelał do hrabiego Ludersa nie zna i że znalezionéj przy nim proklamacji do narodu, w któréj się do powyższego strzelania przyznaje, nie pisał, ale twierdził jakoby ją znalazł tego samego dnia w Ogrodzie Saskim, w blizkości pompy, kiedy dowiedziawszy się o wypadku jaki zaszedł, do ogrodu się udał.

Bez względu na te zeznania, komissja śledcza, chcąc nieopuścić żadnego prawem dozwolonego środka, do wzbudzenia w przestępcy serdecznéj skruchy, zawezwała dla upomnienia go ze stanowiska religijnego kapłanów, jednego ze zgromadzenia OO. Kapucynów oraz kapelana rzymsko-katolickiego zostającego przy sztabie. Ci dopuszczeni byli do widzenia się z przestępcą w jego celi bez świadków, ich jednak przekładania żadnego jak widać na Jaroszyńskim nie wywarły skutku, ani w nim żadnego żalu nie wzbudziły, gdyż będąc na nowo przez komissję badany, uporczywie przy poprzednich zeznaniach obstawał. (GG. WW. Dokoń. nastąpi.)

Dnia 3 sierpnia nastąpił nowy zamach na życie JW. naczelnika rządu cywilnego Królestwa. JW. Margrabia, wyjechawszy wieczorem o zwykłéj godzinie wraz z małżonką swoją, otwartym powozem w Ujazdowskie Aleje, napadnięty został około godziny 7½ przez człowieka, który wybiegł ku powozowi JW. Margrabiego, trzymając oburącz wymierzony na niego duży sztylet; zanim dobiegł do powozu, stangret na koźle siedzący uderzył złoczyńcę biczem przez głowę. Tenże zachwiany na chwilę, biegł znowu ku Margrabiemu, który dobytym z kieszeni pistoletem mierzył ku niemu, co spostrzegłszy morderca odwrócił się nagle i uciekać począł, broniąc się sztyletem od ścigających go osób. Ujęty został przez młódszego syna Margrabiego i jego służącego, przy pomocy policjantów i osób z publiczności, licznie się przechadzającéj, która w powrócie Margrabiego do pałacu Brühlowskiego, dawała mu oznaki współczucia. Nazwisko mordercy, jest Jan Rzońca, robotnik w téjże saméj litografji, co sprawca poprzedniego zamachu, Ryll.

— Z Najwyższego upoważnienia, postanowieniem Jego Cesarskiéj Wysokości Namiestnika w Królestwie, na przedstawienie naczelnika rządu cywilnego, p. Kazimierz Woyda, uwolnionym został do dobra służby, od pełnienia obowiązków prezydenta miasta stołecznego Warszawy.

WILNO.

Od Wileńskiego zarządu gubernjalnego poboru akcyzy od trunków.

Ministerjum skarbu znajduje potrzebném, zawczasu przed upływem terminu odkupów teraźniejszych, zebrać dokładne dane o mających się urządzić na 1863-ci rok zapasach prywatnych wódki z tém, żeby, na zasadzie tych wiadomości, wydać rozporządzenie o zrobieniu zapasu wódki na rok 1863-ci przez sam skarb, jeżeliby przedsiębierczość prywatna w tym względzie okazała się niezupełnie pewną.

Jakkolwiek zważając na liczbę czynnych dotąd browarów i na blizką jednych od drugich odległość, niemożna obawiać się niedostatku wódki w miastach i powiatach gubernji wileńskiéj, lecz mając przytém na względzie, że artykułem 55-tym Najwyżéj utwierdzonych 4 lipca 1861 r. prawideł o przejściu poboru trunkowego od 1 stycznia 1863 r. dozwala się urządzać składy wódki od 1-go września bieżącego roku, Wileński zarząd gubernjalny poboru akcyzy od trunków prosi, w ciągu tego miesiąca sierpnia, donieść temu zarządowi:

1.) Pp. właścicieli browarów i kupców życzących otworzyć handel ryczałtowy wódką ze składów— w jakich miejscach gubernji wileńskiéj i na jaką ilość wiader zamierzają oni urządzić składy wódki na rok 1863-ci, — a

2.) Pp. właścicieli i dzierżawców browarów wódczanych — w jakich browarach i od jakiego czasu ma rozpocząć się wypędzanie wódki w perjodzie $18^{62}/_{63}$ roku i jaka ilość wódki, chociażby mniéj więcéj, zamierza się wypędzić w każdym browarze podczas tego perjodu, t. j. do 1-go lipca 1863-go roku.

Dział nieurzędowy

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Pogląd ogólny.

Pragniemy stłumić w swém sercu boleść i mieć dosyć spokoju umysłu do prostego opowiedzenia zdarzeń toczących się teraz w Sycylji.

Dziś tydzień, w piątek dnia 22 sierpnia, Garibaldi został przez Wiktora-Emmanuela ogłoszony za rokoszanina. Ten okropny zarzut, jaki rząd włoski Garibaldiemu uczynił, przeraża zgrozą, ale jest głęboko obmyślany. Dotąd rząd zdaje się jeszcze liczyć na wierność wojska, lecz gdyby i to zawiodło, wówczas musiałby chwycić się ostatniéj deski ocalenia, to jest wezwać cesarza Francuzów, aby orły swoje znowu przeniósł za Alpy, i stłumił pożar zapalony na półwyspie, a niema większego dla narodu nieszczęścia jak kiedy domowe jego rozterki dójdą do tego stopnia, że obcy oręż tłumić je musi.

Jeśliby czyj umysł do przewidywania nieszczęść nie pochopny, wątpił jeszcze, czy Garibaldi dobrze czy zdrożnie postąpił, niech cofnie się pamięcią wstecz o dwa lata, niech odczyta co wówczas dzienniki europejskie o Garibaldim pisały a co dziś piszą. Nigdy może przysłowie, że głos ludzki jest głosem boskim, tak świetnie sprawdzone nie zostało. Mógł hrabia Cavour politycznemi względami krępowany, w obec dworów obcych i parlamentu włoskiego, śmiało i zgodnie z prawdą twierdzić, że rząd nie upoważniał Jezefa Garibaldi do rzucenia się na Sycylję, a mimo to jednak ani jedném słowem nagany, nie potępiać jego przewag. Okoliczności były całem niebem od dzisiejszych różne. Sycylja nie należała do króla, którego Garibaldi był poddanym; powstanie przeciw Burbonom zapaliło się na wyspie przed przybyciem ochotników pod Marsala; jeszcze dymiły się zwaliska palermitańskie od okropnego zbombardowania stolicy, które okrzyk zgrozy, w całéj Europie a szczególniéj w parlamencie angielskim wywołało. Garibaldi tknięty wzniosłem uczuciem ludzkości pośpieszył na pomoc ginącym Włochom, ciemiężonym przez cudzoziemskie najemne żołdactwo. Kiedy więc z 1000 walecznych przerzynał modre fale ojczystego morza, towarzyły mu błogosławieństwa i modły wszystkich serc prawych w Europie, a tych serc były miljony; bo widziano w nim obrońcę ludzkości, który dobywając miecza przeciw obcemu władzcy, żadnéj przysięgi nie łamał. Dzienniki wszystkich krajów i języków, wynosiły pod niebo jego bohaterstwo, z bijącem sercem czekano na wiadomości o jego wylądowaniu, o piérwszych bojach, o dalszych postępach i o tém nakoniec haniebném odpłynieniu wojska neapolitańskiego z Palermo, które koniec panowania Burbonów nad Sycylją przed światem ogłosiło. Dziś przeciwnie całe niezależne dziennikarstwo francuzkie i angielskie, jednomyślnym wyrokiem zamach Garibaldiego potępia. Przytoczymy zdania poważnych dzienników angielskich Times i Daily-News, których o nieżyczliwość w sprawie włoskiéj pomawiać nie podobna. Dziennik Times w oburzeniu i żalu woła:

„Poznaliśmy te pióra, które unoszą strzałę ciśniętą w samo serce niep odległości i jednoty włoskiéj. Poznaliśmy tę śmiałość głuchą na wszystkie wyrzuty sumienia, która w Garibaldim znalazła podatne narzędzie do podkopywania owéj królewskości opartéj na swobodzie, któréj ludzie tacy jak Mazzini, gwałtowniéj jeszcze nienawidzą niż najuciąźliwsze tyraństwo, bo przedstawia większe warunki trwałości.

„Garibaldi zapewne wierzy, że prawo ma po sobie, bo Rzym z przyrodzenia należy do Włoch, i że to uwalnia go od wszelkiéj powinności posłuszeństwa dla rządu Wiktora Emmanuela. Pragnie on jednoty włoskiéj, wie, że i rząd królewski jéj pragnie, a nie może pojąć ani ścierpieć, dla czego się waha zdobyć orężem, czego pragnie. Z niebacznością dziecka biegnie rzucić się na siły króla włoskiego, aby zewrzeć się potém z siłami cesarza Francuzów, a w daném miejscu i czasie z siłami cesarza austryjackiego. Czyż pomyślał o doniosłości podobnego przedsięwzięcia? czyż obliczył podobieństwo powodzenia.

„Nic w téj chwili nie powiemy o wojsku włoskiém. Dajmy, że potrafi wymknąć się z jego rąk, że przez wstręt tak prosty od przelania krwi męża, który niedawno jeszcze był dobroczyńcą i zapaśnikiem Włoch, to wojsko pozwoli mu przepłynąć cieśninę messyńską; dajmy, że zdoła skupić około siebie nie już dawnych towarzyszów broni, którzy wszyscy niemal uchylają się od jego teraźniejszego przedsięwzięcia, ale zastępy niedoświadczonéj młodzieży znęconéj blaskiem jego imienia i sławą jego zaprzeszłorocznych przewag!

„Czegoż spodziewać się może?

„Przypuśćmy, że przy okrzykach Rzym lub śmierć! przekroczy granicę papieską i poprowadzi do boju swe niekarne drużyny z walecznem i wyćwiczoném wojskiem francuzkiém. Jakiegoż innego wypadku oczekiwać może prócz klęski i zniszczenia?

„Ale przypuśćmy nawet, że niepojęte szczęście zeszle mu niemożliwy tryumf, że orły francuzkie pierzchną przed sycylijskimi i neapolitańskimi ochotnikami.

„Czyż przez to zapewni oswobodzenie Rzymu? czyż raczéj nie uczyni go niż kiedykolwiek niepodobniejszém?

„Powszechnie powtarzają, że cesarz gorąco pragnie wycofania swojego wojska, byleby znalazł do tego przyzwoity pozór; ale to niezawodna, że tego pozoru niedostarczy wieść o pobiciu Francuzów przez garstkę Włochów.

„Czyż Garibaldi nie wie, że ogromna większość oświeceńszéj Francji, jest przeciwną zlaniu się Włoch w jedno królestwo, że jeśli przyłączy się do tego wrodzona uraza wojowniczego narodu, cesarz nietylko nie będzie mógł wyprowadzić wojska swojego z Rzymu, ale zmuszonym koniecznie zostanie zmyć stanowczém zwycięztwem wyrządzoną zniewagę wojsku francuzkiemu.

Powodzenie Garibaldiego to tylko sprawi, że do nieograniczonego czasu przedłuży zajęcie Rzymu przez Frazcuzów; sama zaś wyprawa, jeśli przeniesie się na ląd włoski, wywoła najzgubniejsze następstwa.

„Gdzież jest chwała dla patryoty z zapalenia pochodni wojny w téj chwili w południowych krajach włoskich? Zbójectwo wnet na nowo wybuchnie z całą swą dzikością. Reakcja podniesie głowę, a próba połączenia Rzymu z Włochami mocą oręża, może skończyć się oderwaniem na zawsze od Włoch, krajów Obójga Sycylji.“

Dziennik Daily-News przypuścić nawet nie może, aby Garibaldi mógł pomyśleć o bitwie z Francuzami; mówi więc, że:

„Nic nie dowodzi jeszcze, aby Garibaldi zbrojną ręką chciał uderzyć na załogę francuzką w Rzymie. Zanadto jest dobrym żołnierzem, aby chciał obrazić cześć wojska, które nauczył się szanować, bądź jako nieprzyjaciół, bądź jak towarzyszów broni. Wie on, że organa mniemania wyzwolonego we Francji, sprzyjają jednocie włoskiéj. Niezapomni nigdy, że Francuzi bili się po bohatersku i że wielu obok niego poległo za Włochy. Garibaldi może wezwać lud rzymski do powstania przeciw ciemiężcom; może mu powiedzieć, że cesarz Francuzów ogłosił zasadę nieinterwencji, że żądał Włoch dla Włochów; może nakoniec twierdzić, że żadna inna chorągiew prócz chorągwi Wiktora-Emmanuela powiewać nad Włochami niepowinna, ale bić się z Francuzami niemoże!

„A więc do czegoż cała wyprawa doprowadzi?“

Gdy tak zewsząd prawie jeden jest tylko głos żalu przeciw zamachowi Garibaldiego, zobaczmy co się dzieje w Sycylji i jakie skutki wywarł on we Włoszech i za granicą.

Ministrowie Wiktora-Emmanuela donieśli królowi, że Garibaldi rozwinął sztandar buntu w Sycylji; że hasłem króla i Włoch okrywa zamiary demagogji europejskiéj; że przez miotane obelgi na cesarza Francuzów, opóźnia ziszczenie jednomyślnych pragnień ludu włoskiego, że głuchy na głos króla, niewahał się zapalić wojnę domową; że koniecznie więc należy ogłosić Sycylję w stanie oblężenia. Dla odwrócenia więc największych nieszczęść, Wiktor-Emmanuel, dekretem dnia 23 sierpnia powołał zdobywcę Gaety, miłego wojsku jenerała Henryka Cialdini, na dostojność nadzwyczajnego komisarza królewskiego w Sycylji; oddał pod jego dowództwo 60 batajlonów piechoty, 3 półki jazdy i 11 działobitni artylerji. Brzegi sycylijskie ogłoszone zostały w stanie blokady, na zasadzie traktatu paryzkiego, podpisanego 16 kwietnia 1856 roku, mocą którego, przyjęto za prawo morskie w czasie wojny: 1-o Wydawanie upoważnień pojedyńczym osobom na chwytanie statków nieprzyjacielskich jest na zawsze zniesione; 2-o Pawilon neutralny osłania towary nieprzyjacielskie, wyjąwszy przemytnictwo zapasów wojennych; 3-o Towary neutralne, wyjąwszy kontrabandy wojennéj, nie mogą być nawet chwytane pod flagą nieprzyjacielską; 4-o Blokada aby była obowiązującą, powinna być rzeczywistą, to jest poparta dostateczną siłą dla wzbronienia przystępu do blokowanych brzegów.

Rząd rozwiązał towarzystwo wybawcze genueńskie i wszystkie jego rozgałęzienia. Te są środki, jakie w Turynie przedsięwzięto na zniweczenie zamachu. Garibaldi zaś nie wyruszył jeszcze z Katany; objął rząd tego miasta, usunąwszy urzędników królewskich, którzy przenieśli się na pokład jednego z okrętów wojennych, stojących w porcie miasta, i utrzymują z nim stosunki, bo większość mieszkańców, a zwłaszcza gwardja narodowa, odmówiła posłuszeństwa Garibaldiemu, który przewidując, że oblężonym być może, rozkazał wznosić po ulicach barykady. Wiadomości z Palermo i Messyny, zwiastują, że ludność jest wierną królowi, że w Caltanisetta i w innych miejscowościach opuszczonych przez Garibaldystów, wnet wszystko wróciło do dawniejszego porządku, a liczne rodziny nieuznające władzy Garibaldiego, wynoszą się z Katany. Dziennik Dirritto ogłosił proklamację Garibaldiego zagrzewającą Węgrów do powstania, ale bohaterski obrońca Komorna, jenerał Klapka, odpowiedział mu w dzienniku Italia: że Węgrzy wtenczasby go usłuchali, gdyby razem z wojskiem królewskiem działał, że teraz naraziwszy swe imię domową wojną, pracuje nie na wyzwolenie Włoch, ale na rzecz Austrji i reakcji.

Wnet po objęciu władzy przez Henryka Cialdini, król Wiktor-Emmanuel uda się do Neapolu, gdzie jenerał la Marmora utrzymuje pożądaną spokojność, aby obecnością swoją jeszcze wyraźniéj dowiódł, że zamach potępia.

Nakoniec i cesarz Napoleon III przemówił i stało się co nastąpić musiało. Sprawa rzymska do nieskończoności jest zawieszoną. Dnia 25 sierpnia Monitor powszechny ogłosił następną notę:

„Dzienniki zapytują, jak rząd postąpi wśród panujących we Włoszech zawichrzeń. Zadanie jest tak jasne, że wątpliwość w téj mierze zdawała się niemożliwą.

„Wobec groźb zuchwałych, wobec możliwych następstw powstania demagogicznego, powinność rządu i uczucie czci wojskowéj, zmuszają go, więcéj niż kiedykolwiek bronić papieża.

„Świat dobrze wiedzieć to powinien, że Francja nie opuszcza w niebezpieczeństwie tych, których osłania jéj opieka.“

Takie są gorzkie owoce mylnych rachub, niewczesnych uniesień, narzucania się ludowi za przewodnika wówczas, kiedy tego nie żąda, kiedy ma króla i parlament czuwających nad swoją dolą, którzy jeżeli dotąd Rzymu i Wenecji z królestwem nie połączyli, to dla tego, że co czas tylko dokonać może, tego jedna, choćby najszczytniejsza chwila, nie stworzy.

We Francji oprócz tylko co wspomnianego postanowienia Napoleona III, nic tak dalece ważnego nie zaszło. Minister morski krząta się około wyprawy posiłków do Meksyku. Z portów tulońskiego i cherbourgskiego już odpłynęły przeznaczone statki; to zadanie cięży i cesarzowi i Francji.

Po odbyciu przeglądu szalońskiego, cesarz wrócił do Paryża i wkrótce wyjedzie do Biarritz, tak więc wieści o zjazdach z panującymi upadły. Zarząd kraju idzie swoim trybem, wkrótce rady powszechne departamentowe ożywią nieco zupełny niedostatek wiadomości, któremi odznacza się teraz dziennikarstwo paryzkie. Toczy się w niém wprawdzie zacięta walka między panem de la Guéronnière a wszystkiemi większemi redakcjami, ale ta ckliwa strawa kłótni i poziomych zarzutów, niedługo powszechność karmić może. Piękne sprawozdanie hrabiego de Persigny o archiwach departamentowych francuzkich, którego daliśmy w dzisiejszym Kurjerze początek, zwraca uwagę na ważność i niezaprzeczony pożytek nietylko podobnego rodzaju

zbiorów, ale nadewszystko na potrzebę porządnego ich skatalogowania.

Z listów książęcia Michała Obrenowicza i hrabiego Russell, czytelnicy ujrzą, że sprawa serbska, z winy niczém usprawiedliwić się nie mogącéj opieki Anglji nad Turcją, zły obrót weźmie. Zatrwożony zapewne wiadomością o tém, książę Mikołaj czarn górski przyjął ultimatum tureckie podane mu jeszcze d. 29 kwietnia. Konferencja konstantynopolska ma tę umowę powagą swoją sankcjonować; lecz ponieważ ultimatum nie nadaje warunków bytu temu małemu słowiańskiemu państwu, wierzyć niepodobna we trwałe obustronne dotrzymanie umowy.

Zgromadził się taki ogrom powodów do nieporozumień między Austrją i Prusami, mimo wrodzoną Niemcom powolność działania na polu polityki. mogą te spory, które już aż do grubjaństwa doszły, przejść w gniew prawdziwy i tém nieubłagańszy im dłużéj tłumiony. Aby nas więc nie oskarżano, żeśmy wcześniéj czytelników naszych o tém nie uwiadomili, weźmiemy stosunki Austrji i Prus i w ogólności Niemiec, za przedmiot następnego naszego poglądu.

Włochy.

Chociaż telegraf doniosł o wejściu Garibaldiego do Cattany, i wcześniejsze wiadomości z Neapolu mogą być uważane za obojętne, wszakże, aby czytelnicy nie stracili wątku zdarzeń w Sycylji, umieszczamy tu list pisany do Journal des Debats.

Neapol, 12 sierpnia. Trzy kolumny Garibaldystowskie nie są jeszcze rozproszone, ale już rozprzęgają się przez długie pochody, gorączki, niedostatek żywności a nadewszystko przez obojętność mieszkańców wnętrza wyspy.

Jenerał Ricotti ma pod ręką 38 bataljonów, spodziewa się wkrótce przeciąć zupełnie dowóz żywności ochotnikom, odosobnić ich, rozbroić i rozproszyć. Zawczoraj zachwycił 45 wozów z ubraniem, żywnością i bronią przeznaczonemi dla Garibaldiego. Bandytyzm podnosi głowę po wsiach sycylijskich w sposób dotkliwy, tak, że ludność znajduje się między dwóma pierwiastkami, zawichrzeń i niepewności.

Mimo te przyczyny rozruchów, Palermo jest spokojne, a gwardja narodowa ożywiona najlepszym duchem. Zwracam uwagę czytelników na artykuł umieszczony w czasopiśmie Campana della Gaucia z dnia 10 sierpnia, w którym ten dziennik rewulucyjny czyni gwardji narodowéj palermitańskiéj gwałtowne wyrzuty, że nieodpowiada wezwaniu Garibaldiego. Stronnictwo działania sycylijskie, widząc w tém wszystkiém bezsilność własną do wybuchu, chciało przeszłéj niedzieli przygotować wielkie przedstawienie zawichrzenia. Wezwało więc wszystkich jawnych i skrytych zwolenników do uroczystego objawu w czerwonych koszulach. Otrzymany wypadek przekonał je oczywiście o jego słabości.

Posłowie Nicotera i Mella, znajdujący się w obozie Garibaldiego, pisali wczoraj do komitetu kierowniczego Garibaldystowskiego w Neapolu, zalecając mu uorganizować objawy Garibaldystowskie, które mogłyby przynajmniéj zbudzić mniemanie; zamiarem ich jest odbyć w przyszły piątek, to jest w dniu 15 sierpnia imienin cesarza, objaw daleko większy niż kiedykolwiek.

Papiery spadają, bo przedłuża się niepewność. Podniosą się one bystro za piérwszym okazem prawdziwéj sprężystości ze strony rządu.

Mówią dziś, że Garibaldi sam jeden przypłynie do Neapolu, bez innego orszaku prócz swéj sławy; stronnictwo działania twierdzi, że rząd nie ośmieli się go uwięzić; to jednak pewna, że rząd postanowił działać najsilniéj.

— Gazeta di Napoli umieściła tekst protestacji ludowéj, która krąży teraz po Neapolu dla zebrania podpisów; brzmi ona jak następuje:

„Zważywszy, że odbywające się zaciągi do sławnego wojska jenerała Garibaldi, w celu spełnienia uchwały ludowéj 21 października 1860 roku i dla położenia końca oszustowskiemu rządowi, oraz niesprawiedliwości trapiącéj ten kraj przez zbójectwo, zgodne są z życzeniem powszechném wyrażoném przez naród pragnący Włoch jednolitych i nierozdzielnych pod berlem Wiktora Emmanuela; że te zaciągi mają za przedmiot ocalenie narażonéj jedności ojczyzny, tak, jak ją wyzwoliły od Burbonów.

Zważywszy, że opozycja gabinetu przeciw Garibaldiemu objawiona nawet w parlamencie, jasno wskazuje zamiar powiększenia Piemontu z krzywdą innych krajów, nie zaś chęć urzeczywistnienia jedności narodowéj.

Zważywszy, iż niepodobna jest ufać obietnicom rządu— który przez dwa lata nietylko nic nie chciał zrobić dla ziszczenia autonomji, lecz wszystko przeciw niéj wytężył, a więc zgwałcił zasadnicze prawo państwa.

Zważywszy, że wsparcie udzielone przez większość izby groźbom wyrzeczonym przez ministrów przeciw Garibaldiemu, stanowi ze strony posłów umocowanych przedstawiać i bronić prawa narodu popierane przez wodza ludu włoskiego, niegodne i matkobójcze wspólnictwo z ministrami, którzy zapoznają i depczą też prawa.

Zważywszy, że groźby i obelgi miotane na Garibaldiego, którego samorzutny głos powszechny narodowy uznał za założyciela i prawowitego przedstawiciela autonomji włoskiéj, są zniewagą wyrządzoną godności 25 miljonów Włochów, których obłudne samowładztwo pragnie zakuć w nowe kajdany.

Zważywszy, że najskuteczniejszym i najprawniejszym sposobem wyrażenia woli ludowéj przed Europą, jest ogłoszenie protestacji zbiorowéj, nie zaś objawu miejscowego:

Niżéj podpisani protestują przeciw gabinetowi Rattazzi i ogłaszają go za niegodny do kierowania dolą narodu; żądają u króla głowy państwa, aby go co najprędzéj oddalił; protestują przeciw służebnictwu i niezdolności znacznéj większości izby, w któréj widzą przyczynę wszelkiego złego; domagają się jéj rozwiązania i zwołania nowych zgromadzeń wyborczych.

Protestują przeciw rozkazom danym naszemu wsławionemu wojsku, rozkazom zmierzającym do zhańbienia wawrzynów solferyńskich w bratobójczéj walce.

Przyjmując i ogłaszając za programat narodowy przysięgę marsalską, protestują przeciw wszelkiéj napaści bądź moralnéj, bądź materjalnéj przeciw naszemu wybawcy Józefowi Garibaldi.— Przysięgają bronić go od wszelkiego zamachu i ogłaszają za nieprzyjaciół ojczyzny tych wszystkich, którzy wprost lub ubocznie byliby jego sprawcami.

Protestują nakoniec i wzywają posłów opozycyjnych, rady miejskie, gwardje narodowe, stowarzyszenia, słowem wszystkich, w których żyłach płynie choć jedna kropla krwi włoskiéj, do protestowania razem z sobą przeciw systematowi rządowemu, prowadzącemu Włochy do nieuchronnéj zguby, przeciw rządowi będącemu przeszkodą do zgody narodowéj, i niedozwalającemu raz na zawsze skończyć z wrogami zewnętrznymi i domowymi, którzy stoją na przeszkodzie jednocie włoskiéj.—Neapol 6 sierpnia 1862 roku.

— W liście pisanym z Turynu do dziennika Patrie dnia 15 sierpnia czytamy:

Położenie rzeczy nie zmieniło się w Sycylji. — Garibaldi stara się odwrócić uwagę wojska od prawdziwego miejsca, do którego udać się zamierza. — Przeniosł swą główną kwaterę do Castro Giovanni; jedna z jego kolumn zajmuje Caltanisettę; dalsi ochotnicy rozsiani są po gościńcach prowadzących do Messyny i do Cattany. Zdaje się, że Garibaldi chce zapewnić dla siebie dwa wyjścia. Aż dotąd wojska wprost nierozpoczęły kroków zaczepnych, w skutek szczegółowych instrukcij wydanych przez jenerała Cuggia, a to z następnego powodu.

Skoro wiadomość rozeszła się w Palermo, że wojsko królewskie pocznie działać zaczepnie, rada miejska i najznamienitsi obywatele miasta udali się do jenerała Cuggia z prośbą, aby nie naglił, lecz kazał jak dotąd postępować wojsku z bliska za Garibaldystami i nietracić ich z oczu. Deputacja popierała swe przedstawienie tą uwagą, że prawie wszyscy Włosi otaczający exdyktatora, są Sycylijczykowie, których namówiono do zaciągu przez podstęp, twierdząc, iż Garibaldi działa zgodnie z rządem. To przekonanie było powszechne w Sycylji wówczas kiedy margrabia Pallavicino zajmował posadę prefekta. Zaciągi odbywały się w jego oczach; wszyscy byli świadkami jak na to pozwalał. Skoro jednak dowiedziano się, że rząd królewski nie jest zgodnym z Garibaldim, wielka liczba młodzieży sycylijskiéj okazała gotowość opuszczenia jenerała. Godzi się spodziewać, że największa część ochotników pójdzie w też ślady, skoro pozna prawdziwy stan rzeczy. Trzeba też rodzinom zostawić czas do wywarcia wpływu na te młode zbałamucone głowy; dotąd uczynić to było niemożliwém, a jednak rząd znajdzie we współdziałaniu rodzin potężny środek uspokojenia kraju.

Jenerał Cuggia przychylił się do tych uwag; oznajmił więc natychmiast rządowi, że spodziewa się zwłoką bez rozlewu krwi wszystkiego dokazać. Gabinet odpowiedział, że i sam pragnie podobnego końca i zostawił mu nieograniczoną moc działania. Król podpisał dekret, mocą którego jenerał Cuggia połączył w swym ręku władzę polityczną i wojskową.

— Znakomity i bardzo sprawie włoskiéj przyjazny p. Horn, ogłosił w ostatnim poszycie Revue contemporaine. 15-go sierpnia, uwagi swoje nad zamachem Garibaldiego. Udzielamy je w zupełności:

„A więc wojna została wypowiedzianą. Komu? Gdzież jest nieprzyjaciel Włoch, albo ciemiężca narodowości, którego mają zwyciężyć ci młodociani ochotnicy, z taką trudnością zebrani w Sycylji? Mniemanie powszechne nie ustaliło się jeszcze co do tego głównego szczegółu. Może i sam Garibaldi jeszcze w tym względzie jest niepewny. Spodziewano się go wszędzie, w Rzymie, w Grecji, Turcji i Wenecji. To tylko dziś pewna, że jest w otwartéj wojnie z prawem i wolą Włoch. Nie jesteśmy zapalonymi wielbicielami prawności urzędowéj; wiemy, że głoska zabija a duch ożywia; że wyżéj nad chwilowe prawa, stoją prawa widoczne; że niekiedy najwyższa sprawiedliwość nakazuje niezważać na prawo pisane. Są położenia uprawniające nieposłuszeństwo i nakazujące rokosz.

Całe ludy powstawały i Europa im przyklaskiwała; kiedy zbywa na sile i środkach zapewnienia sprawiedliwości narodom uciemiężonym, mniemanie pozdrawia bohatera, wybawcę, mężnego patryotę, który odważa się rozpocząć walkę. Ale czyż Włochy znajdują się w takiem położeniu? Na hasło wydane przez komitet genueński po wielu miastach podniosły się krzyki: precz z Rattazzim! Nie widzimy konieczności roztrząsać teraz programmatu i postępowania następcy barona Ricasoli; cóż jednak znaczą te zaoczne wyroki potępienia męża, który codzień stawa przed swoimi właściwymi sędziami? Zasiadają oni w pałacu carignańskim, dokąd ich wysłała ufność kraju, gdzie ich sam gabinet chciał zatrzymać w chwili, kiedy mieli zamknąć swe posiedzenia. Jeżeli Włochy rzeczywiście znużone są polityką rozsądnéj zwłoki, jakiéj trzyma się gabinet Rattazzi, jeżeli chcą bądz co bądź przemocą z orężem w ręku wydrzeć natychmiast Rzym Francuzom, a Wenecję Austryjakom, niech właściwi sędziowie dadzą wyrok potępienia, niech oświadczą, że teraźniejsi ministrowie nie posiadają ich ufności, niech wprowadzą do gabinetu przyjaciół Garibaldiego, przewodników komitetu genueńskiego. Wówczas wojna święta będzie mogła być wypowiedzianą przez naród, lecz kiedy naród jéj nie chce, lub nie chce jéj dzisiaj—jak dowodzi postępowanie parlamentu, potwierdzone przez niezmierną większość kraju—któż tę wojnę narzucić może? Choćby nawet naród mylił się w wyborze własnego dobra, nigdy ani najdowodniejsza waleczność, ani najniezaprzeczeńsza zasługa, nie dają nikomu prawa wynosić się wyżéj nad tę wolę, prawidłowie wypowiedzianą przez naród, będący panem samego siebie.

Nie znamy roszczeń zgubniejszych dla swobody ludów, dla przyszłości i postępu instytucij przedstawicielskich. Przypuściwszy raz dziwną teorję, że ten lub ów obywatel, silny czystością swych zamiarów, nabytą zasługą, lub wyższością światła, które sobie przypisuje może gwałcić wolę powszechną swobodnie objawioną przez organa prawne narodu, gdzież znajdzie się tama przeciw najwyuzdańszéj dumie, przeciw zabójczym na wolność zamachom. Jeżeli Garibaldi w sprawie zjednoczenia włoskiego, może wznieść się nad przedstawicielstwo narodowe, nad króla, nad prawo, w moc czego powściągniecie jutro nowego Kromwela włoskiego, aby nie rozpędził parlamentu w widokach samowładnych zachceń, lub Moncka, rzucającego się na podobne przedsięwzięcie w zamiarze restauracji? Obadwa, rzecz prosta powiedzą, jak dziś były samotnik kaprerski, że działają w imię rzeczywistego dobra kraju, które lepiéj pojmują niż sam kraj; obadwa twierdzić będą, jak to dziś czyni Garibaldi, że niepodobna jest wytrwać w obecnym stanie rzeczy, że konieczność ocalenia powszechnego, ożywia ich i pędzi do czynu. Gdyby Garibaldi jeden lub z kilku sprzysiężonymi chciał tajemnie wcisnąć się do Rzymu lub Wenecji i tam wezwał lud do powstania, stanął na jego czele; gdyby w ten sposób tym Włochom, którym głos odjęto dał możność dopomnienia się o swobodę i natchnął męztwem do jéj zdobycia, pojęlibyśmy jego zamach. Gdyby ludności, na dobro których został przedsięwzięty pochwaliły go i wsparły, gdyby ten zamach miał jakiekolwiek podobieństwo powodzenia, jeśliby nie spadał na przyjaciela ich sprawy, uznano by go za prawowity i wszyscy Włosi już swobodni pośpieszyliby dopomódz swym braciom pragnącym wyzwolenia. Lecz zmuszać Włochy Wiktora-Emmanuela, Włochy mające nieograniczoną swobodę, objawienia swych życzeń i ziszczenia własnéj woli, zmuszać je, aby dziś uzupełniły swe zjednoczenie, kiedy chcą dopiéro jutro do tego przystąpić; zmuszać je do pójścia drogą wojny, kiedy może pragną i spodziewają się dojść do tegoż innemi środkami; kiedy wierzą i to nie bez zasady, że gwałtowność oddaliła by zamiast zbliżenia tak pożądane rozwiązanie; jest to roszczenie, którego przypuścić niepodobna, nawet w człowieku, który jak mówi: stworzył Włochy, co jest twierdzeniem równie ubliżającem jak dumnem.

Szanujemy i podziwiamy nadzwyczajne zalety i wyjątkową zasługę bohatera marsalskiego; życzymy z całéj duszy jak najprędszego uzupełnienia jednoty włoskiéj, ale jest świętość, którą cenimy więcéj niż Garibaldiego, więcéj niż jednotę włoską; to jest wolność i przyszłość Włoch, tudzież poszanowanie instytucij, jedynie zdolnych je zaręczyć. Nikt nie powinien poświęcać ich ani dla Wiktora-Emmanuela, ani dla Garibaldiego. Jak niewolno królowi, tak nie powinno być wolnem exdyktatorowi deptać tych instytucij, wymuszać postanowienia i działanie kraju. Dopóki 22 miljony obywateli są w nietykalnem posiadaniu wszystkich środków prawidłowych; dopóki mają sejm, dzienniki, praw[illegible]rzyszeń, dla objawienia swojéj woli i dla naradzenia się nad środkami działania; schodzić z téj drogi jest daremnym gwałtem. Owoż im kto jest skłonniejszym do uznania prawowitości niezbędnych rewolucij, tém z większą mocą powinien odpychać takie, które nie zasługują na to usprawiedliwienie. To co dziś zamierza Garibaldi, jestże czem innem jak zamachem stanu wyrzuconym z dołu, zamiast spadnienia z góry?

Ale przypuśćmy na chwilę, że cel uniewinnia środki; pomińmy ustawy, prawność, wolność, przypatrzmy się tylko stronie politycznéj zadania, w znaczeniu najmniéj doniosłem, w którem ten przymiotnik często bywa brany, czyli innemi słowami, zapytajmy siebie tylko, czy przedsięwzięcie Garibaldiego może być potwierdzone z tego poziomego względu, który zyski prawdopodobne i bezpośrednie zwykł miewać na celu. Lecz i z tego stanowiska jeszcze to przedsięwzięcie poczytujemy za opłakane. Dajmy mu najlepszy obrót, niech Garibaldi mimo czujność floty włoskiéj przepłynie ciaśninę, niech wtargnie na ziemię rzymską, wbrew straży wojsk francuzkich; niech dotrze aż do wiecznego miasta, z którego powstanie ludowe zmusi wyjść załogę francuzką, lub dostarczy jéj pozoru wyjścia; cóż potém? Poświęcenia nie można na rozkaz powtarzać; najbitniejsze narody zrażają się często powtarzanemi wysileniami. Zapatrując się na stanowisko, do którego doszły Włochy na ważne zdobycze, które już urzeczywistniły, na ogromne trudności, które przedstawia utrwalenie tych zdobyczy,—wszystko zdaje się nakazywać nie narażać narodu na pospolite i ostateczne wysilenie, dla dokonania w ostatecznym rzucie wyzwolenia i zjednoczenia od Alp do Adryatyku. Rzym ma tylko służyć za stopień nie za obóz. Czy Włochy, przypuściwszy nawet, że wezwanie Garibaldiego powiedzie się najzupełniéj, są już w stanie odebrać Wenecję tylko samą siłą oręża? Nawet w samym obozie ochotników nikt w to nie wierzy, sądząc z troskliwego unikania wzmianki o jęczącéj w niewoli królowéj Adryatyku. Nawet ożywieni najświetniejszemi nadziejami patryoci Włoscy zgadzają się, że ich ojczyzna potrzebuje jeszcze pewnego czasu na dokończenie swéj politycznéj dojrzałości, na uzupełnienie swéj wojskowéj organizacji, nim przystąpi do uderzenia ostatniego ciosu, który zapewne nie będzie jednym z najłatwiejszych. Dziś kiedy Włochy są uznane przez całą niemal Europę, niepodobna twierdzić, aby posiadanie Rzymu było niezbędnem dla powiększenia ich moralnéj potęgi, dla poczucia własnéj siły i dla ułatwienia zdobyczy Wenecji. A jeżeli chciał by kto odwoływać się do zwątlenia moralnego, jakie wywołują knowania rzymskie na południu, niech pomyśli, że zbójcy Franciszka II dziś już prawie wytępieni, nigdy nie zrządzili tyle złego, ile go zrządził przez 2 miesiące Garibaldi, podkopując w kraju Obojga Sycylji władzę króla Włoskiego! Zaprawdę pod wielu względami posiadanie Rzymu jest wysokiéj ceny; miłośnicy Włoch powinni pragnąć, aby rząd prawidłowy dostarczył dostateczne rękojmie do skłonienia Francji, aby wycofała swą załogę; ale toczyć wojnę dla zdobycia Rzymu, toczyć ją w warunkach przedsiębranych przez Garibaldiego, jest to zamach, którego szkody w najlepszym nawet razie ogromnie przewyższają korzyści.

Takie jest oczywiste zdanie szczerych zwolenników sprawy włoskiéj przed i za Alpami. W dziennikarstwie europejskiem, czasopisma najniewątpliwszego dla Włoch współczucia, naganiają niebezpieczne przedsięwzięcia Garibaldiego. Parlament turyński w tymże duchu przemówił: ledwie kilka odosobnionych głosów ośmiela się wyjąkać okoliczności zmniejszające winę. Gwardja narodowa wszędzie gdzie rozumiano, iż należało odwołać się do jéj usług, najzupełniéj usprawjedliwiła nadzieję rządu; uczucia i zachowanie się niezmiernéj większości obywateli, zwichnęły zamachy objawów nawet w Palermo i w Genui. Wojsko, mimo rozniesione pogłoski o cząstkowych odstępstwach, okazuje się wiernem i nie daje powodu do żadnych obaw. Przeciwnie mówią o odstępstwach w nielicznéj garstce ochotników, że spowodowała je nadewszystko silna proklamacja Wiktora-Emmanuela. Może wiadomości przesyłane przez Turyn są stronne i przedstawiają stan rzeczy Sycylji w przyjaźnem świetle, to jednak pewna, że ochotnicy nie zapalili tego ogólnego powstania, na które ich wódz zdawał się liczyć. W przygodach tego rodzaju, na jakie Garibaldi rzucił się dzisiaj, jeśli powodzenie nie jest jak piorun bystre, już to samo nosi w sobie zarody klęski. Nawet dawni towarzysze broni exdyktatora, dotąd jego najwierniejsi przyjaciele i namiestnicy, jak Cosenz, Medici, Bixio, Turr, odmawiają mu spółdziałania, lub nawet głośno potępiają jego zamach. Cóż znaczy ta niezwykła jednomyślność nagany dająca się zewsząd słyszeć? Oczywiście jedno tylko ma znaczenie; cały kraj sądzi, że nowy zamach wybawcy jest niewczesny sam w sobie, a sposób w jakim został zagajony, większy jeszcze żal obudza.

Skutki zawichrzenia sycylijskiego nie wzniecają w nas niepokoju; wszystkie środki zdają się być przedsięwzięte na zniweczenie niewczesnego zamachu. Przypuszczając, że Garibaldi uprze się w jego popieraniu, bo wolimy, mimo wszystko, jeszcze o tém wątpić, powinien on od dziś dnia nabrać oczywistego przekonania, że niepotrafi na ten raz pociągnąć za sobą narodu; jeżeli narod za nim nie pójdzie, musi koniecznie albo zrzec się swoich zamiarów, albo ujrzeć spółziomków występujących przeciw sobie. Mimo pożerającą go żądzę działania, mimo najgorętszy zapał skończenia dzieła wolności i jednoty włoskiéj, sądzimy, że posiada umysł nadto zdrowy, patryotyzm nadto szczery, aby chciał ściągać na ojczyznę okropności wojny domowéj. Wszystko upoważnia do nadziei, że młode królestwo włoskie, wypieszczone dziecię opatrzności, przejdzie to przesilenie równie szczęśliwie, jak już przeszło tyle innych rzeczywiście bardzo ciężkich. Może nawet zbawienne i trwałe skutki téj próby wynagrodzą je za boleść i poświęcenie chwilowe, na jakie jest dziś narażonem. Sprężystość, któréj rząd dowiodł podczas zamachu półkownika Nullo usłużyła mu w mniemaniu Europy urzędowéj, owocem jéj między innemi było przyśpieszenie uznania królestwa przez dwa wielkie państwa północne. Postawa Włoch, w obec nowéj wyprawy, dowiedzie i przyjaciołom i wrogom, że siła jaką posiada pozwala im być cierpliwemi, pozwala ufać przyszłości i nic nie narażać na zgubę przez niewczesny pośpiech. Europa, wyszedłszy z niepokoju, w jaki ją wtrąca wyprawa sycylijska, przekona się, że nie należy jednak igrać z ogniem, ani za daleko posuwać ufności w rozsądek ludu; niedokonany stan Włoch żywi niebezpieczeństwa, które w widoku pokoju powszechnego, niezbędnie uchylić należy. Nadewszystko rząd francuzki, który to najbliżéj dotyka i któremu najłatwiéj zakląć burzę, nie pozostanie nieczułym na przestrogi, jakie zawiera wstrząśnienie sycylijskie. Jedynym i najpewniejszym środkiem odwrócenia powrótu gwałtownych zamachów, jest przyśpieszenie polubowne zadań utrzymujących całe Włochy w niepewności. Wolno spodziewać się, że parlament i rząd turyński poskromiwszy nowe rozruchy sycylijskie, nie usną na swych laurach, lecz głęboko zastanowią się nad ważnemi przestrogami, z których skorzystać powinny. Należy ze spotęgowaną gorliwością i rozumem pracować nad przetworzeniem i ustaleniem wewnętrznem, nad rozwojem wszystkich sił i zasobów narodowych, zdolnych doprowadzić młode królestwo do dojrzałości, orężem jeśli potrzeba, innemi środkami jeśli to być może.“

— Dziennik *Narodowości* umieścił następną proklamację prefekta neapolitańskiego:

„Obywatele! Wiem, że garstka źle myślących usiłują wszelkiemi możliwemi środkami, popchnąć was do objawów w wiadomym powszechnie celu.

Było by to sprzeciwieństwem ostatniéj proklamacji królewskiéj, obrażą ponawianych uchwał parlamentu narodowego, niebezpiecznym przykładem pogardy władz rządowych; pogorszyło by nasze położenie już i tak aż nadto boleśne.

Gorąco was upominam, wstrzymajcie się od podobnych objawów; powinność nakazuje mi ich niedopuszczać i silnie czuwać nad spełnieniem praw. Podpisano: prefekt *Lamarmora*.“

Objaw w Neapolu skończył się na wystąpieniu około dwóch tysięcy osób i tyluż ciekawych; orszak przeciągał z chorągwią trójkolorową, z herbem Sabaudzkim przez pół godziny między 10-ą a 11-ą wołając: Niech żyje Wiktor-Emmanuel w Kapitolu! Niech żyją Włochy jednolite! Rzym lub śmierć!

Ulica Toledzka pokryta była chorągwiami, między któremi postrzegano wiele francuzkich. Wojsko zagrodziło ulicę świętéj Łucji, gdzie jest konsulat francuzki i nie pozwoliło zbliżyć się do niéj, chociaż chciano utorować sobie drogę okrzykami; niech żyje wojsko włoskie! Trwało to około 1/4 godziny, lecz widząc, że nadaremnie, demonstrujący rozeszli się.

Turyn, 19 sierpnia. Rząd nie może ani na włos ustąpić; Garibaldi musi albo wrócić na Kaprerę i nigdzie się z niéj nieoddalać bez pozwolenia królewskiego, albo nazawsze wynieść się do Ameryki. Pobyt jego w kraju będzie źródłem ciągłych niebezpieczeństw; niepodobna zaś żyć w nieustannéj niepewności i trwodze. Po ustąpieniu Garibaldiego, ciekawa rzecz jak postąpi Francja? Podług wiadomości bardzo pewnych, cesarz uznał potrzebę posunąć się jeszcze krokiem na przód, ale przez wzgląd na własne dobro Włoch, gabinet nie może jeszcze wyraźnie myśli cesarskiéj objawić.

Postępowanie Garibaldiego jest logiczną wynikłością anormalnego stanu, w jakim się Włochy znajdują. Powtarzano przed niemi tak często, śpiewano na różne głosy: Rzym do was należy; będziecie miały Rzym za stolicę, że nakoniec uwierzyły, iż mają prawo natychmiast go objąć. Garibaldi będący najsilniejszym wyrazem téj myśli, wziął się do roboty. Wówczas powiedziano Włochom: będziecie miały Rzym w skutek zwycięztwa moralnego. Widząc wszakże, że Garibaldi przyrzeka im zdobyć stolicę natychmiast, ogół narodu pomyślał, że albo rząd chce go oszukać, albo działa zmównie z wodzem.

Dziś wątpliwość jest niemożliwa; rząd niechce, aby Garibaldi wziął nad nim górę, ale i to rzecz pewna, że ten stan wyczekiwania w żaden sposób długo nie potrwa.

Francja musi nakoniec otwarcie przemówić, bo Anglja nie śpi i pragnęłaby wpływ swój odzyskać.

Dzienniki były w błędzie, tłómacząc okrzyki w Medjolanie słyszane: precz ze wstęgą błękitną, jako nieprzyjazne domowi sabaudzkiemu; rzecz ma się następnie: z powodu dnia 15-go sierpnia imienin cesarza Napoleona, niżéj ostrza drzewca chorągwi dodano kokardę błękitną, w myśli, aby prócz trzech kolorów włoskich, białego, czerwonego i zielonego, znajdował się i kolor francuzki błękitny; krzycząc więc: precz ze wstęgą błękitną, chciano protestować przeciw Francji.

— Dziennik sycylijski Przedsłaniec (il Precursore) zawiera następne ostrzeżenie:

Cefalu, 9 sierpnia 1862 roku. Do syndyka w Castelnuovo: Niżéj podpisany, w skutek otrzymanego przez telegraf rozkazu prefekta prowincji, ma za obowiązek ostrzedz: że rząd nigdy nie uzna i płacić nie będzie bonów wydawanych przez ochotników. Podpisano podprefekt Sacchini.

Ludność sycylijska została więc urzędowie ostrzeżoną, że jeżeli dostarczać będzie żywności ochotnikom, uczyni to na własny zysk lub stratę, rząd bowiem płacić za to nie będzie.

— Dziennik Goniec handlowy (Corriere mercantile) mówi z powodu obecnych okoliczności co następuje: Jesteśmy przekonani, że gdyby Garibaldi mógł na chwilę oddalić ludzi co go otaczają i wzbraniają do niego przystępu prawdzie, gdyby, mówimy, mógł dokładnie poznać zdanie całéj powszechności włoskiéj, chwycił by się natychmiast jedynego możliwego środka, to jest zrzekłby się swego przedsięwzięcia. Dziś jest rzeczą oczywistą, że powszechne uczucie Włochów to przedsięwzięcie potępia, że go nawet nie roztrząsa, bo niepojmuje, aby człowiek zdrowych zmysłów mógł radzić Włochom wypowiedzenie wojny Francji, Austrji i całéj Europie. Naprożno dziennikarstwo mazzinistowskie chwyta się wybiegu dla zapalenia ludu, powtarzając: wybierajcie Rzym lub hańbę. Byłoby prawdziwą hańbą dla ludu włoskiego, gdyby raz przyjąwszy hasło Garibaldiego Rzym albo śmierć, nia spełnił jéj do ostatka. Ale lud włoski nie przyjął i niechce tego hasła! Pojmuje on, że to znaczy Rzym w roku 1862-m, albo finis Italiae.

Dziennik Diritto podaje pod d. 20 sierpnia rozwiązanie dowodzące niesłychanego zamętu wyobrażeń stronnictwa czynu. Niech ministrowie złożą władzę, a Garibaldi zaniecha przedsięwzięcia. Wykonanie tego programatu byłoby zwycięztwem rokoszu nad zasadą powagi rządowéj. Mazzini w listach swoich co dzień jaskrawsze rzuca światło na tę nieszczęśliwą robotę; skoroby Rzym został do Włoch wcielony, Mazzini natychmiast poruszyłby sprawę dynastji, najwyraźniéj mówi to w następnych słowach:

„Rozwój normalny, spokojny i rządowy Włoch, wówczas dopiéro zagaić się może, kiedy po uzupełnieniu jednoty, po wyzwoleniu Rzymu i Wenecji, ojczyzna otrzyma statut narodowy, roztrząśnięty i zagłosowany w stolicy przez konstytuantę.“

Chciałby więc Mazzini konstytuanty dla zagłosowania upadku tyranów, to jest domu sabaudzkiego.

Dziś hr. Giulini zażądał w senacie od prezesa rady objaśnień względem wypadków w Katanie. P. Rattazzi odpowiedział:

Jakkolwiek boleśném jest to wyznanie, oznajmić jednak muszę, że Garibaldi rzeczywiście oświadczył się przeciw naszym instytucjom i, że rząd poczytuje go za znajdującego się w stanie buntu. Położenie Sycylji jest niebezpieczne, ufam jednak, że obecne trudności dadzą się pokonać i że męztwo wojska ocali nasze instytucje.

Niemamy jeszcze szczegółów o sprawie katańskiéj. Doszły nas tylko telegraficzne doniesienia z Messyny, ale nie z Katany, bo kommunikacje między tém miastem i

wyspą, są przerwane. Przedstawię więc senatowi stan rzeczy podług otrzymanych z Messyny depeszy.

Jenerał Garibaldi, kilka dni temu, znajdował się w Caltanisetta, nie wiedziano w którą stronę miał się udać. Postępowały za nim dwie kolumny wojska królewskiego; jedna pod dowództwem jenerała Mella, a druga pod jenerałem Ricotti. Kolumna Ricotti znajdowała się o dwa etapy od Garibaldiego; co do jenerała, sądził on, że Garibaldi chciał iść na Messynę, rozstawił więc wojsko swoje w ten sposób, aby mu wzbronić wstępu do tego miasta. Lecz Garibaldi korzystając z tego, że kolumna jenerała Ricotti znajdowała się o 2 etapy, kolumna zaś jenerała Mella pomknęła się ku Messynie, zwrócił się nagle w kierunku Katany i tém łatwiéj mógł tam wkroczyć, że załoga była prawie nic nieznacząca, a miasto nie jest obwarowane. Nie wiemy co nastąpiło późniéj, to tylko pewna, że ministrowie przedsięwzięli wszelkie środki do wysłania wojsk pod Katanę. Flota znajdująca się na tém morzu nie doowali ani wsadzenia na okręta, ani wylądowania ochotników. Spodziewam się, że Sycylja wkrótce wróci do swego zwykłego stanu.

— Piszą z Caltanisetta do dziennika urzędowego turyńskiego:

Podczas pobytu swojego d. 10 sierpnia w tém mieście, Garibaldi zabrał wszystkie sprzęty wojskowe, jakie znalazł w składach rządowych, a mianowicie: 257 kapot, 265 par spodni, 44 par trzewików, 310 czapek, 200 torb, 6 bębnów, 6 trąb, 6 ładownic, 22 strzelby, koszule, krawaty, rądle, kociołki, słowem wszystko, co było na składzie, a czego wartość wynosi około 14 tysięcy franków.

Francja.

Paryż 20 sierpnia. Zjazd cesarza Napoleona z królem pruskim jest bardzo wątpliwym; krótkość pobytu cesarza w obozie szalońskim i zamiar udania się natychmiast do Biarritz, czynią go prawie niepodobnym.

Coraz więcéj nabywa wiary pogłoska, że konferencje konstantynopolskie nie wydadzą nic stanowczego. Pełnomocnik angielski korzysta z kłopotów, jakich Francja doznaje z powodu sprawy meksykańskiéj i zawichrzeń włoskich, sprzeciwia się upornie wszelkim ustępstwom żądanym przez Serbów. Zdaje się, że potrafił zapewnić przewagę swoim wyobrażeniom tak dalece, iż nawet dotychczasowi obrońcy Serbów ustąpili przed natarczywością sir Bulwera, wspieranego przez umocowanych Austrji i Turcji.

Paryż jest prawie pustym; wszyscy których jeszcze zatrzymywała uroczystość d. 15 sierpnia, powynosili się natychmiast ze stolicy, aby nieco wytchnąć przed otwarciem czynności powszechnych rad departamentowych.

Paryż 21 sierpnia. Monitor umieścił dziś na czele swego biuletynu wiadomość, która chociaż nieco późno, złagodzić powinna surowość, z jaką p. Chaix-d'Est-Ange został pozbawiony posady jeneralnego prokuratora. Monitor mówi, że cesarz w tym samym dniu, w którym dekret zapadł, pisał do p. Chaix-d'Est-Ange zapewniając go, że nic zmienił względem niego swych uczuć i że wkrótce powoła go do senatu. Ta nota dowodzi powszechnie znanéj uprzejmości cesarza, który chociaż postąpił surowo, zmuszony względem na dobro służby krajowéj i dla położenia końca nieporozumieniom, których w wydziale sprawiedliwości więcéj niż gdziekolwiek unikać należy, ocenia jednak niezaprzeczone zdolności i położone zasługi. Uwaga powszechna na chwilę oderwana od wyprawy meksykańskiéj przez wypadki włoskie, zwróciła się znowu na nadzwyczajną działalność zarządu w wysyłaniu posiłków na to dalekie przedsięwzięcie. Cztery oddziały odpłyną z Tulonu i 4-ry z Cherbourga; pierwszy opuści ten ostatni port d. 22 sierpnia, a ostatni wypłynie z tegoż portu d. 3 września.

— Wyszedł rozkaz przystąpienia natychmiast do popisu młodzieży urodzonéj w 1841 roku, do służby morskiéj; zwyczajnie tego rodzaju popis odbywa się pod koniec roku, lecz potrzeba uzupełnienia ram floty kazała tę czynność przyśpieszyć.

Piszą z obozu szalońskiego d. 19 sierpnia, że cesarz przybył choć na krótko dla przypatrzenia się obrótom wojskowym. Czekano na niego wczoraj i okoliczna ludność wiejska tłumnie zbiegła się dla oglądania panującego. Oczekiwanie było daremne, bo cesarz przebawił jeszcze poniedziałek w Paryżu, ale d. 19 o godzinie 2-éj, w całym obozie uderzyły bębny, zagrzmiały trąby, żołnierze stanęli pod bronią wyciągając się podwójnym szeregiem od kwatery cesarskiéj aż do dworca kolei. O godzinie 5-éj ukazał się pociąg; marszałek Canrobert stanął ze swym sztabem i wszystkimi jenerałami wojska; pociąg zatrzymał się, cesarz wysiadł w pośród grzmiących okrzyków i podczas zwykłego trzykrotnego strzelania z dział, najjaś. pan zatrzymał się na chwilę w salonie, gdzie go marszałek powitał, potém wsiadł na koń i zwolna pojechał do pałacu. Wieczorem zwiedzał rozmaite części obozu. Oznajmiono, że jutro stoczy się udana bitwa, pojutrze nastąpią wyścigi konne w nowo-urządzonych szrankach.

Paryż 22 sierpnia. Dziennika France mimo zaprzeczeń jakie zewsząd nań spadły, że fałszywie doniósł o zaręczeniu daném przez margrabiego de Lavalette papieżowi, iż dzisiejsze posiadłości kościelne uszczuplonemi nie zostaną, obstaje przy swojém; wszakże już dziś z tém zastrzeżeniem, że to uczyniono pod warunkiem nadania przez papieża ustaw wyzwolonych; co skoro nastąpi, wnet zostałby zwołany kongres europejski, któremu jedynie służy prawo załatwienia téj sprawy.

— Piszą z obozu szalońskiego, że wyścigi odbyły się najświetniéj; cesarz przez cały czas ich trwania był obecnym, często paląc sygareta; winszował zwycięzcom i w uprzejmych wyrazach przemawiał do tych, którzy mieli nieszczęście spaść z konia. Następca tronu stał obok ojca, który czule się z nim pieścił i często z synem rozmawiał. Mały cesarz, jak go pospólstwo paryzkie nazywa, miał na sobie mundur kaprala gwardji. Liczne gromady otaczały podnóże trybuny, topiąc wzrok w cesarza i pozdrawiając go częstemi okrzykami, równie jak cesarzowę i następcę tronu. Dziś wielki obiad u cesarza; capstrzyk odbędzie się przy pochodniach; cesarz będzie w teatrze, a po powrócie ma być spalony pyszny fajerwerk. Cesarz wyjedzie z Chalons dnia 27.

— P. Belmontet, członek izby prawodawczéj przedstawia obraz téj izby dosyć ciekawy. Składa się ona z następnych pierwiastków: przemysłowców 28-u, właścicieli ziemskich, rolników 122, adwokatów i notarjuszów 21, jenerałów i pułkowników 21, wysłużonych urzędników i prefektów 14, literatów, poetów, dziennikarzy 14, doktorów medycyny 6, bankierów 7, urzędników dworskich 11, nakoniec kapitalistów, niemających innego zatrudnienia 28-miu.

Pod względem religijnym izba dzieli się następnie: Ultramontanów przeciwników polityki cesarskiéj 83-ch, wolterjanów 130, sceptyków 55, protestantów 8-miu, żydów 2-ch.

Co do mniemań politycznych, izba liczy: wstecznego 1-go, napoleonistów czystéj krwi 51, napoleonistów bardzo wyzwolonych 17, posłów zasady rządowéj 84ch; chwiejących się między stroną lewą a prawą 22-ch; legitymistów wspieranych przez rząd 56; orleanistów 20; należących do stanowczéj oppozycji 11.

Nakoniec pod względem rodowitości: książąt 4, hrabiów 33, wice-hrabiów 8, margrabiów 16, baronów 24, szlachty bez tytułu 23-ch.

Monitor powszechny umieścił d. 21 sierpnia następny raport do cesarza, ministra spraw wewnętrznych:

Najjaśniejszy panie!

Mam zaszczyt złożyć w. c. mości, dwa pierwsze tomy „Inwentarza treściwego archiwów departamentowych do roku 1790."

W przedmowie do jednego z dzieł swoich, oświadczyłeś w. c. mość żal, że objawiony kiedyś pomysł przez Napoleona I nie został wykonany. Założyciel dynastji chciał, aby uczeni sporządzili katalogi porządkiem przedmiotów, źródeł autentycznych, w którychby autorowie piszący o jakiejkolwiek gałęzi wiedzy ludzkiéj mogli czerpać potrzebne skazówki, „Dziś, dodałeś najjaś. panie, człowiek pragnący nauki, podobny jest do podróżnego który wszedłszy do kraju i nie mając pod ręką karty topograficznéj, zmuszony jest pytać o drogę każdego na którego natrafi."

Wydanie, którego część pierwszą mam zaszczyt złożyć w. c. mości, otwiera drogę do urzeczywistnienia projektu cesarza.

Archiwa departamentowe utworzone w 1790 roku w głównych miastach teraźniejszych prefektur, z połączenia w nich wszystkich papierów, pozostałych po intendenctwach, izbach obrachunkowych, wójtowstwach, biskupstwach, klasztorach, zamkach i t. d., składają ogromny i wspaniały zbiór dokumentów autentycznych, równający się bogactwem a niezmiernie wyższy liczbą od najważniejszego składu głównych archiwów cesarstwa. Jeżeli ten ostatni obejmuje skarby przywilejów królewskich i akta pozostałe po dawnych zarządach w saméj stolicy władzy, archiwa departamentowe obejmują wszystkie zbiory téjże natury posiadane przez nasze prowincje, to jest przez całą Francję wyjąwszy tylko jeden Paryż.

Obejmują więc naprzód w szczegółach i całości, wszystko co odnosi się do dziejów prowincji, gmin i własności prywatnych, równie jak do spraw rodzin w nich zamieszkałych. Przedstawiają prócz tego wielką liczbę drogich pomników dla dziejów ogólnych, a mianowicie: akta ogłaszane przez panujących w królestwie, oznajmujące wstąpienia na tron, zapowiadające plany reform, żądające zespolenia się z ich polityką i t. d., naprzykład jak listy Filipa pięknego, wzywające pomocy wassalów w walce ze stolicą świętą; urządzające wybory powszechne przedstawicieli kraju; nakazujące uwięzienie Templarjuszów i usprawiedliwiające to rozporządzenie; takie także jak okolniki, w których Karol IX oddala od siebie odpowiedzialność za rzeź św. Bartłomieja.

Pod innym względem widzenia, archiwa departamentowe dostarczają jeszcze nauce dziejów ogólnych i zarządu pospolitego niezliczone materjały.

Przed urządzeniem jednostajném Francji na departamenta, każda z naszych prowincij, mniéj więcéj zachowała swą autonomję, a w miarę coraz większego zagłębiania się w przeszłość, wyróżniania się prowincjonalne przybierają coraz nierozdzielniejsze znamię od działania władzy centralnéj. Nie mówiąc już o częściach państwa, ale o prawdziwych państwach oddzielnych (Burgundji, Prowancji, Lotaryngji, Bretanji i t. d.), które niekiedy rokują na stopie równości z królem Francji, posiadają zarząd własny, przedstawicielstwo w pewnym względzie narodowe, dwór książęcy, opiekuńczy nauk i sztuk, utrzymujące odrębne stosunki dyplomatyczne bądź z Francją bądź z krajami obcemi. Łatwo ztąd pojąć, że pierwiastki dziejów ogólnych i zarządu publicznego naszego kraju były tak podzielone jak i sam kraj i że zbadanie naszych prowincij w ich stosunkach z sobą i Paryżem, jedynie może podać klucz do zrozumienia i sprawiedliwego ocenienia ogółu zdarzeń. Gdyby potrzeba było dowodzić téj spójności pod względem dziejowym, dosyć byłoby przytoczyć najjaś. panie przykład, który już uderzył uwagę w. c. mości. Nieoceniona korrespondencja Karola Śmiałego, wskazująca dzień po dniu pochody jego wojsk i odkrywająca jego projekta (zachowana w archiwach miasta Dijon), obchodzi w tym samym stopniu panowanie Ludwika XI, jak dzieje saméj Burgundji. Przechodząc do bliższéj nas epoki, niezrozumiemy ważności ligi, bez zgłębienia licznych jéj rozgałęzień po prowincjach, których archiwa nasze departamentowe odsłaniają przed nami tajemnice.

Nakoniec jeżeli zwrócimy uwagę na dzieje nauk, sztuk, rolnictwa, handlu, przemysłu, słowem wszystkich gałęzi wiedzy ludzkiéj, lub zarządu, poznanie szczegółowe dokumentów przechowywanych w naszych prowincjach, niemniéj obfitego dostarczy żniwa. Czyż nie znajdujemy w archiwach ojczystych, lub miast w których mieszkali, najwięcéj wiadomości, o naszych wielkich mężach? Czyż podobna napisać historję prawa, medycyny, literatury, rzeźbiarstwa, malarstwa i t. d. nie poradziwszy się dokumentów przechowanych w Valence i Tuluzie o prawoznawcy Cujas, w Montpellier o Rabelais, w Rouen o Cornelu, w Marsylji o Puget, w Nancy o Callocie i t. d.?—a co do zadań któreby można poczytać za zupełnie nowoczesne, któżby domyślił się naprzykład, gdyby archiwa departamentu już Bouches-du-Rhone nie dostarczyły na to dowodu, że des w XV wieku Francja i Piemont zamyślały wspólnie o przebiciu drogi przez skały alpejskie? (dok. nast.)

Anglja.

Londyn 19 sierpnia. Dziennik Globe umieścił następne listy książęcia Michała serbskiego i hr. Russell:

„Książe Michał do hrabiego Russell." Belgrad d. 29 czerwca (9 lipca) 1862-go.

„Milordzie, Rząd n. królowéj wie o gwałcie i napaści jaka świeżo spadła na lud serbski. W chwili, w któréj oficerowie moi z największą usilnością starali się o utrzymanie porządku i spokojności powszechnéj, bezprzykładne w dziejach bombardowanie, wbrew wszystkim prawom Boskim i ludzkim, bez najmniejszego ostrzeżenia. bez najmniejszéj nawet pobudki, jak to wszyscy konsulowie uznali, rzuciło postrach na ludność i zamieniło stolicę mojego kraju, ognisko handlu i pomyślności całéj Serbji na pustkowie i zwaliska.

Owoc tylu prac, majątek tylu tysięcy rodzin został zniszczony, miasto dotąd kwitnące cofnięto wstecz o lat 20-cia i jednemu Bogu tylko wiadomo, kiedy można będzie zagładzić to wielkie nieszczęście, które spadło na nas śród głębokiego pokoju, wówczas, gdy na mocy traktatów i pod rękojmią mocarstw europiejskich, sądziliśmy się być zupełnie bezpiecznemi.

Wierny, milordzie, wszystkim prawom dobréj wiary, niewahałem się koić wrodzony zapał mojego ludu dla braci hercegowińskich i bośnijskich, niecofnąłem się nawet w obec ofiar boleśnych dla mego serca w jedynym celu niezłamania mych obowiązków prawości względem sułtana, tudzież chcąc uniknąć powikłań i dalszych nieszczęść.

Nigdy niemyślałem, że zniszczenie miasta Belgradu i opłakane stąd następstwa, będą nagrodą téj bezstronności. Proszę waszą dostojność osądzić, czy jest rzeczą możliwą, aby Serbja poddała się tak rospacznéj doli. Czy rząd n. królowéj może zostawić ten kraj na łup ciągłych postrachów i wydać go na tak okropne zdarzenia? Czyż może nadewszystko zniszczyć dzieło ludzkości i cywilizacji, którego do téj pory był rękojemcą i orędownikiem w Serbji razem z innemi państwami.

Obawiałbym się nadużywać cierpliwości waszéj milordzie, opowiadając wszystko, co bym miał do wyrzeczenia w tym ważnym przedmiocie; rząd też n. królowéj uwiadomiony jest już o moich żądaniach. Ograniczam się więc na tém miejscu odwołaniem się do dobroci waszéj dostojności w moich sprawiedliwych żażaleniach i prośbą przez wasze pośrednictwo, aby rząd j. k. m. nieopuszczał Serbji w ostatecznem niebezpieczeństwie bez potężnéj swojéj pomocy.

Bespieczeństwo, pokój i szczęście miljona mieszkańców, zależą od szczerości układów, które rząd angielski ma zawrzeć z jasną Portą i mocarstwami rękojemczemi, dla osłonienia Serbji i powszechnego pokoju cesarstwa ottomańskiego od podobnych strasźliwych zdarzeń.

Usilnie prosząc w. d. o udzielenie potężnego swojego wsparcia sprawie mojego kraju, zostaję i t. d. (podpisano) M. W. Obrenowicz."

— „Hrabia Russell do książęcia Michała Obrenowicza" Londyn 13 lipca 1862 r.

„Książe, Rząd n. królowéj dowiedział się z wielkim żalem o zdarzeniach belgradzkich.

Zdaje się, że napaść uczyniona była ze strony Serbów na bramy miejskie zajęte przez Turków, w moc dawnego zwyczaju i świeżych traktatów paryskiego 1856 r.

Dwie z tych bram zdobyto przemocą, konsulowie skłonili Turków do opuszczenia dwóch drugich, w ogóle uwolniono cztery bramy. Lecz zaledwie mieszkańcy tureccy opuścili swe domy, wnet tłum wyuzdany rzucił się na ich złupienie.

Władze serbskie nie oświadczyły gotowości do wynagrodzenia tych zniszczeń i łupiestwa, a nazajutrz poczęto strzelać z rusznic na załogę cytadelli.

W tych okolicznościach pasza uniesiony trwogą bez dania żadnéj przestrogi i w sposób nie mogący się usprawiedliwić według zdania rządu j. k. m. bombardował miasto w przestankach przez 4 godziny.

Nic dziwnego, że spokojni mieszkańcy pod wpływem przestrachu opuścili miasto.

Lecz spółcześnie rząd j. k. m. jest zawiadomiony, że te opłakane wypadki wzięły początek ze zgwałcenia stosunków zaprowadzonych między jasną Portą i Serbją.

Wasza wysokość uważa za zasługę, iż nie wziąłeś udziału w powstaniu Hercegowiny. Wasza wysokość słusznie szanowałeś zobowiązania dobréj wiary.

Jeżeli wasza wysokość chce, w tymże duchu, zastosować się do powinności włożonych na siebie przez traktaty europiejskie, rząd królowéj chętnie użyje swojego wpływu u jasnéj Porty, dla polepszenia stanu miljona Serbów, których szczęście żywo j. k. m. obchodzi.

Ale dopóki ludzie źle myślący będą zagrzewać w. wysokość do kroków gwałtownych i wzbudzających podejrzenie, z pogwałceniem i pogardą uroczystych traktatów, niepodobieństwem jest, aby rząd j. k. m. wymagał u sułtana dostarczenia środków jego nieprzyjaciołom dla podkopania bezpieczeństwa jego cesarstwa.

Jestem i t. d. (podpisano) Russell."

— Wiadomo, że królowa po śmierci książęcia Alberta ozdobiła lorda Palmerstona godnością „Strażnika pięciu portów." Miasto Douvres, z powodu otrzymania wizerunku lorda Palmerstona w stroju urzędowym téj godności okrytego ozdobami orderu podwiązki, odbyło wielką uroczystość.

Obchód miał miejsce w tak zwanym domu Bożym obszernym gmachu, zbudowanym przez Huberta de Bourgh pod panowaniem króla Jana a świeżo odnowionym z wielkim nakładem. Ten gmach posiadał znaczną liczbę wizerunków znakomitych mężów, którzy tak jak wice-hrabia Palmerston piastowali dostojność lorda-strażnika pięciu portów.

Obchód zaczął się o godzinie 3-éj. Dziewiętnaście strzałów działowych zapowiedziało zbliżenie się lorda Palmerstona, który przed przybyciem do domu Bożego przejechał wielką liczbę ulic ozdobionych łukami tryumfalnemi, zielenią i chorągwiami. Niebo dziwnie jasne przyczyniło się do świetności tego objawu ludowego. Wizerunek szlachetnego lorda umieszczony został obok wizerunka nieśmiertelnego Wellingtona.

Lord Palmerston powiedział długę mowę, odpowiadając na podany sobie adres. Za największe poczytuję szczęście, rzekł, iż widzę, że pamięć moja zespolona będzie w rocznikach mojego kraju z pamięcią sławnego wodza, który śmiało to powiedzieć możemy, nieznajdzie w dziejach Anglji nikogo, coby oddał swéj ojczyznie i światu większe usługi. (Oklaski).

— Dowiadujemy się z dzienników kalkutskich, że obawy powstania w krajach północno-zachodnich ustały; wielkie święto muzułmańskie pochłania całą uwagę Indjan. Nic dotąd niewiadomo o usiłowaniach Dost-Mahometa. Pokolenia północno-wschodnie są w ciągłém wrzeniu. Toczy się teraz sąd w Cawnpore nad Rao-Sahibem, krewnym Napoleona-Sahiba, którego znaleźć niepodobna.

Austrja.

Wiedeń, 18 sierpnia. Dużo mówią w kołach wojskowych o nowem zmniejszeniu wojska stojącego we Włoszech; wymieniają dwa półki, którym dano rozkaz wracać do Karnioli i Karyntji, których głos w przedmiotach wojskowych ma wielką powagę. Sądzą, że teraźniejszy stan półwyspu pozwala Austrji dokonać ważnych zmniejszeń, ponieważ obawa wojny na długi czas znikła.

Peszt, 18 sierpnia. Dzień 33-éj rocznicy urodzenia cesarza Franciszka-Józefa obchodzony tu był ze zwykłemi uroczystościami.

Redaktor dziennika Maggyar Orszag, pan Pomperi, otrzymał ułaskawienie od dalszéj kary więzienia i został wypuszczony na wolność.

Dziennik Hirado, wychodzący w Szegedynie pisze, że nauka języka niemieckiego jest obowiązującą w gimnazjum tego miasta.

Triest. Rozwiązanie rady miejskiéj sprawiło tu najwyższe zadziwienie. Podesta pośpieszył do Wiednia, lecz wrócił nie mogąc wyjednać posłuchania.

Członkowie byłéj rady wyzionęli gniew swój na dziennik Sforza i wytoczyli mu sprawę o potwarz, bo też powstawał na nich bez litości. Najwięcéj niepokoi mniemanie powszechne wiadomość, że gubernator tryestyński baron Burger, który z całych sił czuwał nad dobrem miasta, ma być zmieniony.

Wiedeń, 19 sierpnia. Pobyt w Paryżu barona von Hubner niema znaczenia urzędowego.

Hr. Forgach, kanclerz węgierski na kilka tygodni weźmie uwolnienie.

W rzeczy Wojewodyny serbskiéj, hr. Rechberg zgodnie z kanclerzem węgierskim głosował przeciw wskrzeszeniu Wojewodyny; przeciwnie hrabia Nadazdy oświadczył się w duchu centralistowskim.

Dnia 20 sierpnia otworzy się konferencja w Zagrzebiu dla oznaczenia brzegu Adrjatyku, do którego ma przytykać droga żelazna kroacka. Każda rada miejska i każda izba handlowa, przedstawianą będzie na téj konferencji przez osóbnych delegowanych. Miasto Fiume naznaczyło przedstawicielem swoim pana Smaich, izba zaś kupiecka tego miasta pana Scarpa.

Poseł francuzki książę de Grammot da tu jutro obiad dyplomatyczny i wkrótce pojedzie do Paryża; przez czas nieobecności zastępować go będzie hr. de Mosbourg.

Prusy.

Berlin 17 sierpnia. Na wczorajszem posiedzeniu, izba poselska roztrząsała prośbę towarzystw rolniczych poznańskich; żaliły się one, że niemogły utworzyć ogólnego towarzystwa wielkiego księstwa, ponieważ nie przedstawiały całego kraju, ale tylko pierwiastek polski. Komissja doradzała porządek dzienny. Wszakże, po wysłuchaniu mowy posła Kantack za proszącymi i mowy pana von Bonin, byłego naczelnego prezesa kraju poznańskiego, który usprawiedliwiał swoje postanowienie, tudzież mowy pana von Henning, także za proszącymi, uchwalono małą większością odesłać prośbę do rządu, aby ją wziął pod uwagę.

— Na jednem z ostatnich posiedzeń komissji budżetowéj, półkownik Rose, przedstawiciel ministra wojny, złożył ciekawą wiadomość o stanie zdrowia i śmiertelności wojsk pruskich. W żadnem innem wojsku europejskiem, powiedział, śmiertelność nie jest tak słabą jak w wojsku pruskiem. W ciągu dziesięciu lat od 1829-go do 1838 go liczono jednego umierającego żołnierza na 76-ciu; w roku 1860-m strata wojska, licząc w to i samobójstwa, śmierci przypadkowe i zmarłych inwalidów, wynosiła jednego na 144-ch. (To jest 69 do 70-ciu ludzi na 10,000) Odtrąciwszy samobójstwa i przypadki okazało by się, że umierał jeden żołnierz na 166-ciu a bez inwalidów jeden na 187-m.

W pierwszym korpusie wojska, stojącym w prowincji pruskiéj, śmiertelność była w 1860-m jednego żołnierza na 91 (czyli 192-ch na 10,000); w osmym korpusie wojska (w prowincji nadreńskiéj) w tym że roku zdarzyła się jedna śmierć na 289-ciu (40 na 10,000); w tych dwóch liczbach nie objęto samobójstw i inwalidów. Ta nierówność śmiertelności w 1-m i 8-m korpusach wojska ciągle się utrzymuje i odpowiada zresztą śmiertelności ludności cywilnéj w obu prowincjach. W ogóle smiertelność w 1860-m w wojsku była o połowę tak znaczną jak w r. 1838-m. P. Rose załączył wykaz śmiertelności innych wojsk europejskich: w Austrji 280-ciu zmarłych na 10,000; we Francji 190; we Włoszech 160 do 170-ciu, w Anglji 150-ciu, w Belgji 143-ch. Wojska saskie i duńskie najbliższe są stosunku wojska pruskiego, w którem choroby w r. 1860-m wynosiły 3%.

Berlin, 20 sierpnia. Gazeta pruska umieściła następną notę:

Gazeta Kolońska i inne czasopisma zaczerpnęły w dzienniku wiedeńskim Ojczyzna, że na radzie ministrów toczyła się rzecz o rozwiązanie izby poselskiéj i o darowaniu (octroi) prawa wyborczego, tudzież w przedmiocie naznaczenia opłaty zastępcom urzędników, którzyby zostali wybrani na posłów. Możemy stanowczo zapewnić, że te wiadomości, pochodzące, jak utrzymywano, z niezawodnego źródła, są zupełnie fałszywe, gdyż nie było najmniejszéj obrady, ani rozpraw, mogących im służyć za podstawę.

—Na wczorajszém posiedzeniu komitetu marynarki, minister skarbu oświadczył, że rząd przedstawiając swój projekt rozwoju floty pruskiéj, wymagający wydatku 42,555,000 talarów, mającego się rozdzielić na lat kilka, chciał dowieść, że szczerze myśli o jéj zaprowadzeniu. Projekt nie jest jeszcze zupełnym, bo 1-mo, trzeba czekać postępu w sztuce budownictwa; powtóre, rząd niepewny jest dotąd, w jaki sposób podoła wydatkom. To czego dziś żąda, jest w każdym razie konieczne. Na przyszłą zimę rząd przedstawi plany skarbowe, co do nowych zasobów, które dostarczają wydatków na flotę.

Poseł Parrisius radzi odroczyć rozprawę na sześć tygodni. Rozprawy komissji budżetowéj dowodzą, że istnieją spory między rządem i przedstawicielstwem narodowém. Mówca nie daje się powodować żadnemi widokami osobistemi; ale budżet wojskowy jest już zbyt ciężki i niewątpliwie będzie jeszcze cięższy, kiedy dójdzie do 45-ciu miljonów. Owoż gdy minister zapowiada nowe podatki na flotę, mówca, jako poseł sumienny, chce naprzód zobaczyć, czy nie uda się zmniejszyć budżetu wojskowego i temi zmniejszeniami zastąpić rozchody na marynarkę. Nie znaczy to chęci odrzucenia projektu rządowego, lecz mimo całą dumę patryotyczną, zdaje się mówcy, iż należy naprzód zastanowić się nad zasobami kraju.

P. Behrend mówi, że komissja nie ma prawa wyrzec odroczenia bez uchwały izby. Rozwój floty odpowiada żądaniom kraju; spory zaś między krajem i rządem nie mogą wywrzeć stanowczego wpływu. Podstawy teraźniejszego projektu są dobre, minister marynarki obstawać przy nich będzie, dopóki okoliczności nie wywołają ich zmiany. Mówca nagania wahanie się rządu w zaciągnieniu pożyczki; radzi więc, aby uchwalono: 1-mo, utrzymanie podstaw zasadniczych teraźniejszych; 2-re) zbliżenie czasu naznaczonego na budowanie okrętów, i 3-re) zaciągnienie pożyczki.

Minister skarbu protestuje przeciw wnioskowi posła Parrisiusa. Co do pożyczki, rząd pragnie mieć ręce rozwiązane; nic jeszcze w tym względzie nie postanowił.

P. Harkort mówi, że nie należy zapominać przeszłości; potrzeba sprawdzić pierwiéj dawniejszy zarząd floty, nim izba udzieli nowe zasiłki. Port na morzu Bałtyckiém jest niezbędnym, tymczasem nasze wojenne okręta nie mogą wchodzić do Swinemunde. Austrja buduje na swych warstatach okręta pancerne, my musimy za granicą zakupywać okręta drewniane. Morski korpus kadecki wymaga zupełnego przekształcenia; na nic się nie przyda posyłać oficerów lądowych na kilka lat na okręta, bo to nie przerobi ich na oficerów morskich. Mówca wymienia okręta, na które wydano znaczne pieniądze, a które są nic warte. Pobudowano szalupy kanonjerskie z pośpiechem; wytrzymać one nie mogą morza, dla obrony zaś brzegów lepsze są działobitnie. Nadto, biurokracja morska jest zbyt liczna, zbyt nakładna i źle urządzona; główne dowództwo znajduje się o 80 mil od Gdańska. Z drugiéj strony zbywa na oficerach morskich. Kiedy pieniądze są tak źle używane, reforma z gruntu poprzedzić musi wyznaczenie nowych zasobów. Prawdziwy plan założenia floty powinien być w ścisłym związku ze środkami skarbowemi kraju i obliczyć jak zwolna coraz wyżéj postępowaćby się dało. Podług projektu mianoby wydać 25½ miljonów na porty. Potrzeba 8 tysięcy ludzi na okręty, do których zbudowania rząd chce przystąpić, cała zaś marynarka handlowa pruska liczy tylko 16 tysięcy majtków. Skądże wziąć ludzi? Należy naprzód umocnić port Jahde będący naprzeciw Helgolandu, a co kosztować będą warownie wyspy Rugen? Prawdziwym portem naszym byłby Kiel; powinnibyśmy posiadać Holsztyn, tam to miljony byłyby właściwie użyte. Poseł oświadcza się przeciw uchwale żądanéj przez ministra i kończy mowę następnemi słowami: „Naprzód porty, potém okręty." Minister marynarki przyrzekł odpowiedzieć. Po téj mowie zamknięto posiedzenie.

— Gazeta Narodowa oznajmuje, że p. Sybel ma zamiar przedstawić następne wniesienie.

Izba poselska raczy uchwalić, że przez wzgląd tak

o bro Prus, jak na dobro Niemiec, jest nieodzownćm, aby żadne rokowanie co do utrzymania lub rozszerzenia Związku celnego nie miało miejsca tylko pod warunkiem utrzymania zasad gospodarczych traktatu handlowego francusko-niemieckiego; pod wyłączeniem wszelkich wielkich przestrzeni kraju nie niemieckiego i nakoniec bezpośredniéj i koniecznéj organizacji związku celnego z jednolitą władzą wykonawczą i spólnem parlamentowem prawodawstwem.

Depesze telegraficzne.

PARYŻ, piątek 22 sierpnia wieczorem. Dziennik Presse oznajmuje, że flocie morza śródziemnego, polecono wracać do Tulonu i być w gotowości na pierwszy rozkaz rządu.

Constitutionnel daje rządowi włoskiemu radę rozwinięcia całéj siły działania.

TURYN, piątek 22 sierpnia. Gazeta urzędowa ogłasza memorjał, złożony przez ministrów królowi. Powiedziano w nim: „Garibldi rozwinął chorągiew buntu w Sycylji.

„Imiona króla i Włoch służą tylko do osłonienia zamiarów demagogji europejskiéj. Okrzyk Rzym lub śmierć! i szalone obelgi miotane na cesarza Francuzów, opóźniajają ziszczenie jednomyślnych życzeń włoskich. Garibaldi jest głuchym na głos króla i nie cofa się przed wojną domową. Działanie silne stało się koniecznćm.

„Rokosz Garibaldiego zmusza rząd do postępowania z Sycylją jak ze zdobytym nieprzyjacielskim krajem. Ministrowie radzą królowi ogłosić Sycylję w stanie oblężenia i biorą na siebie odpowiedzialnosć za ten rozkaz.“

Wkrótce 60 bataljonów piechoty, 11 działobitni artylerji i 3 półki jazdy, zgromadzą się w Sycylji pod dowództwem jenerała Cialdini.

LONDYN, sobota 23 sierpnia. Wiadomości z New-Yorku z dnia 13. oznajmują, że oderwańcy mają zamiar uderzyć na jenerała Mac-Clellana i że skupiają znaczne siły na brzegu południowym rzeki James. Oderwańcy wzięli na Missouri twierdzę Indépendance, gdzie znalźli dużo zapasów.

Dzienniki południowe donoszą, że oderwańcy pobiwszy związkowych i opanowawszy ich obóz, zdobyli Bâton-Rouge, i że jenerał Breckenridge znajduje się nad rzeką Collets nie daleko Bâton-Rouge. Też dzienniki twierdzą także, że oderwańcy odnieśli zwycięztwo blizko Fazewel w okolicach przylądku Kumberlandzkiego.

Jenerał związkowy Phelps w Nowym Orleanie zażądał uwolnienia, bo jenerał Buttler odmówił broni do uzbrojenia murzynów.

TURYN, sobota 23 sierpnia. Wiadomości z Kalabrji są zaspakajające. Jenerał de la Marmora przedsięwziął sprężyste środki. Garibaldi jest jeszcze w Katanie; zdaje się, że chce tam zaprowadzić swój rząd. Większość mieszkańców oświadczyła się przeciw temu projektowi. Liczne rodziny opuszczają miasto.

TURYN, sobota 20 sierpnia. Gazeta urzędowa ogłasza dekret, mocą którego jenerał Cialdini mianowany został nadzwyczajnym kommisarzem królewskim w Sycylji. Ogłoszono brzegi sycylijskie za będące w stanie blokady; stosować się ona będzie do zasad prawa morskiego, przyjętych na kongresie paryzkim.

Towarzystwo wybawcze genueńskie i jego pomocnicze rozgałęzienia zostały rozwiązane. Podług wiadomości nadesłanych rządowi, Garibaldi zagarnął w Katanie kassy publiczne, nakazał kontrybucję i polecił budować barrykady.

Miasto Palermo i Messyna są spokojne. Porządek panuje znowu w Caltanisetta i w innych miejscowościach opuszczonych przez garibaldystów.

PARYŻ, niedziela 24 sierpnia. Dziennik Diritto ogłasza prokklamację Garibaldiego podżegającą Węgrów do powstania.

Dziennik Italia ogłasza odpowiedź jenerała Klapki, który pisze: „Węgry usłuchaliby ciebie, gdyby twoi ochotnicy działali wspólnie z wojskiem królewskiém przeciw domowi habsburgskiemu. Dziś narażasz swe imię na wojnę domową. Przestań pracować dla Austrji i dla reakcjonistów, chcąc przyśpieszyć wyzwolenienie Włoch.“

TURYN, niedziela 24 sierpnia. Otrzymane wprost z Katany wiadomości, potwierdzają, że większość mieszkańców a mianowicie gwardja narodowa sprzyjają rządowi. Rada miejska znosi się z władzami królewskiemi, które przeniosły się na pokład jednego z okrętów wojennych stojących w porcie; zdaje się jednak, że Garibaldi trwa w uporze.

TURYN, niedziela 19 sierpnia wieczorem. Jenerał Ricotti zajął ze swoją kolumną Arcireale, Mella i Misterbianco.

Dziennik Discusione ogłasza za fałszywą wiadomość o ustanowieniu rządu tymczasowego w Katanie, i oznajmuje, że komunikacje są przywróeone między Kataną i Messyną.

PARYŻ, niedziela 24 sierpnia. Dzienniki oznajmują, że krol Wiktor Emmanuel ma wkrótce wyjechać do Neapolu, a że baron Ricasoli opuścił Paryż dla udania się do Londynu.

PARYŻ, poniedziałek 25 sierpnia. Monitor powszechny ogłasza dziś z rana następną notę:

„Dzienniki zapytują, jak rząd postąpi w obec zawichrzeń panujących we Włoszech. Zadanie jest tak jasne, że wątpliwość w téj mierze zdawała się niemożliwą.

„W obec groźb, w obec możliwych następstw powstania demagogicznego, powinność rządu i cześć wojskowa, zmuszają go więcéj niż kiedykolwiek bronić papieża.

„Świat powinien dobrze wiedzieć, że Francja nie opuszcza w niebezpieczeństwie tych, nad którymi rozciągnęła swą opiekę“.

Przegląd miejscowy.

Wszystko co żyje, z Wilna i okolic jego, z miasteczek i wiosek, z pałaców i chat wieśniaczych dąży do Trok na odpust, jednakie zajęcia i przygotowania do téj pobożnéj pielgrzymki robi bogaty właściciel lub lokator pierwszego piętra, tak zwanego bel-etage, jak i mieszkaniec ciemnéj sutereny; po warstatach widać także ruch niezwykły, czeladź coby miała siedzieć za robotą, czyści, przymierza, odnawia swą świąteczną odzież, nawet magazyny strojów, te Parki snujące ustawicznie nitki życia dam naszych, i te porzuciły igiełki a chwyciły za żelazka, aby strojąc ustawicznie drugich i samym się choć raz przystroić,—wszędzie ruch, bieganina prawie noc całą, aż dopiero brzask świtu daje pieszym hasło do ruszenia w drogę. Pierwszy promień słońca, który oświeci gościniec z Wilna do Trok wiodący, pozwoli widzieć te massy ludu podzielone na różne gromadki: to gwarzące wesoło, to nucące po staremu pieśni pobożne, jak ongi kiedy to się chodziło do Trok latem z majestatem, daléj suną się jedna za drugą parokonne kałamaszki, resorowe odwieczne dryndulki, nareszcie Wileńskie, tak zwane węgierskie remizy, gdzie to usłużny żydek, napakowawszy co najwięcéj podróżnych, sam idzie piechotą i wychudłą swą szkapę to biczem, to owém przeciągłém charakterystyczném wołaniem wju!! do prędszego chodu ustawicznie znagla. Lekkie kabryolety i poczwórne pojazdy zamykają ten orszak, lecz te daleko późniéj się pojawiają, bo ufne rączości koni wiedzą, że i tak rychléj jak drudzy staną na miejscu.

Taką to różnobarwną mięszaninę, taki ruchliwy i pełen życia obrazek przedstawiał teraz gościniec Trocki; ale to raz do roku ruch na nim taki, kiedy indziéj pusty zupełnie, zwłaszcza teraz kiedy koléj żelazna wszystkich podróżnych i transporty towarowe, niegdyś tym traktem do Kowna prowadzone, na swoje przeniosła relsy.

Lecz myślicie, że to już koniec odpustowéj karawany, nie wcale, dotknęliśmy się tylko jéj środka, najprzód bowiem już w awangardzie pociągnęły wozy pierników, medalików, szkaplerzy, paciórek i obwarzanków Smorgońskich, a nadewszystko, nieprzeliczone tłumy żebraków. Kto niebył na odpuście w Trokach, ten niema o tém pojęcia, niewiem czy znaleźć można na całéj przestrzeni punkt, gdzieby ich się na raz tyle znaleźć mogło, zda się, tu zebrane żebractwo z całego świata dla jakiejś wspólnéj narady.

Cała czteromilowa przestrzeń po obu stronach gościńca nimi usiana, a same Troki, wszystkie uliczki, cmentarze, place, tak zapchane ubogiemi, że prawie przejść niepodobna, tu to lekarze znaleźć mogą najkompletniejszą klinikę wszystkich chorób ludzkich w całéj ich nagości i obrzydliwości, z pewną nawet kokieterją prezentowanych, tu obrazy wszystkich nieszczęść trapiących naszego nieszczęśliwego planetę i biednych jego mieszkańców najwymówniéj, najtragiczniéj przez samych bohaterów przedstawiane; znajdziemy tu ślepych co widzą, głuchych co słyszą, niemych co mówią, starców co się za chwilę odmłodzą i baby teraz zgrzybiałe w wściekły, szalony, pjany powiodą taniec; zobaczym tu i młodą już generację, zobaczym żebrzące dzieci, które jedném okiem będą płakać a drugiem śmiać się serdecznie, jedném słowem tę kałużę społeczeństwa, z któréj wylęgają się występki i zbrodnie.

Nienawidzę wprawdzie strzyżonéj jak szpaler społeczności, gdzie wszystko podciągnięte pod pewną formę, naprzód już obliczone i przewidziane, gdzie monotonność życia zabójcza, gdzie widzisz tysiące miast jak jedno miasto, tysiące w nich kwadratowych domów, jak jeden dom, tysiące prościutkich wygodnych ulic jak jedna ulica, tysiące przechodzących się po nich ludzi sztywnych, zapiętych pod szyję, w swych długich surdutach jak jeden do siebie podobnych, zajętych dzień cały natężoną również monotonną pracą a wieczorem tarzających się w złocie po Lukullusowéj uczcie. Pojmuję dla czego ci ludzie, muszą jeździć aż na spiekłe pustynie Afryki, by się tam rzucić w paszcze tygrysom, lub palą sobie w łeb ze zbytku szczęścia, pojmuję dla czego w Anglji po Bajronie i Szekspirze nie powstał żaden wieszcz, żaden malarz, rzeźbiarz, architekt, słowem żaden wielki artysta, toż samo mam pojęcie i o Stanach Zjednoczonych Ameryki. Ale wróćmy do żebraków. Nie lubię wprawdzie widzieć ubogich ubranych w jeden mundur, zapartych w karmnikach dobroczynnych zakładów, gdzie każden z nich widzi codziennie tenże sam czerpak rozdający mu żywność, tenże sam numer swojego łóżka, tęż samą zimną sztywną urzędową około siebie pieczę, tęż samą skarbową czekającą nań trumnę i dół już na zapas wcześnie wykopany. Z boleścią przychodzi mnie patrzeć na tę biedną dziatwę wychowującą się w podobnych zakładach, pędzoną parami na spacer i zmuszoną iść mierzonym krokiem wtenczas, kiedyby jéj się biedz swobodnie chciało, oglądającą się co chwila trwożliwie na swego dozórcę, przykro patrzeć na te dzieci z poważnemi twarzami starców, na których już piętno fałszu i obłudy zawcześnie wyryte,—wszystko to są widoki przykre, bolesne, zło wielkie domagające się poprawy instytucji, kołaczące do serca całych mass społeczeństwa; ależ znów i wyuzdany cynizm naszego wolnego żebractwa, posunięty do ostateczności, nic tu niema świętego, religja, związki rodzinne, wszystko tu stargane i rzucone w błoto, kalectwo, dzieci to szyldy, modlitwa to towar, oszustwo to przemysł, próżnowanie i użycie to cel ideał życia. Zda mi się, że widzę już całą zgraję świętoszków i niemniejszy poczet głośnych filantropów przyklaskujących tym moim słowom i biegnących z gotowemi kamieniami w ręku, lecz wstrzymajcie się chwilkę, o! znam ja was! wiem żeście gotowi kamienować każdego, wiem, że drażliwe wasze sumienia z oburzeniem i zgrozą każą wam patrzeć na złodzieja skutego w kajdany z żółtą łatką na plecach, który popełnił prostą kradzież, wtenczas kiedy spodlone wasze karki gną się co chwila przed złoconym występkiem lub zbrodnią; każden z was wyrzuci zło na oczy i odmówi wsparcia żebrakowi w łachmanach, gdy najuprzejmiéj da sowitą jałmużnę próżniakowi gdy po nią rękę w glansowanéj rękawiczce wyciągnie, wiem, żeście gotowi wnosić coroczne składki na cele dobroczynne, bo to wygodnie kupić sobie za kilkadziesiąt rubli wymówkę przed własném sumieniem, uwolnić serce od wszelkiego udziału, kupić indulgencją obowiązków człowieka!

Lecz nie ten jest cel dobrze czynienia, nie o rubla tu chodzi, serca tu potrzeba i tylko serca, a zdziałać można wiele: idzie tu o podniesienie moralne całych mass, o obudzenie pojęcia godności człowieka, a z nim zamiłowania pracy, lecz, żeby tego dopiąć, trzeba wejść w istotne położenie biednego, zbadać przyczyny, które go do nędzy przywiodły, zbadać stan jego moralny i stopień jego moralnego upadku, dać środki podźwignięcia się z niego, ogrzać go sercem,—oto jest cel dobroczynności indywidualnéj, cel którego żadna choćby najhojniejsza jałmużna, ani żadna instytucja dobroczynna dopiąć nie jest w stanie, W saméj zarodzie winy jest już i zaród kary, pokutujemy za ciemnotę ludu i ta sama ciemnota jego jest dziś dla nas karą największą, wyrzutki społeczeństwa są karą za jego obojętność.

„Ludzkość, jest to jednolitość, wszyscy ludzie są utworem z jednéj gliny, tenże sam nieujęty cień przed przyjściem na świat, to samo ciało przez ciąg życia, tenże sam popiół po jego skończeniu. Ale ciemnota dorzucona do gliny ludzkiéj poczernia ją, ta nieuleczona czarność przenika do głębi człowieka i staje się tam złém. Czegoż tedy potrzeba, aby się rozwijały te cienie? Światła tylko, światła strumień! Niema nietoperza, któryby się ostał w obec świtu—oświecajcież społeczeństwa od spodu.“

Lecz jakiż cel téj gadaniny?—spyta z was nie jeden jaki sens moralny? zaraz chwilkę cierpliwości, a za to tymczasem powiem wam ładną bajeczkę—posłuchajcie:

Znałem młode jedno dziewczę, świeżutkie jak kwiatek, niewinne jak gołąbek, czyste jak łezka dziecięcia, mieszkała z matką w suterenie, w jednéj z tutejszych kamienic. W stancji pustki, naga nędza wyglądała ze wszystkich kątów, brudne smugi ciekącéj po ścianach wilgoci nadawały temu więcéj postać lochu jak ludzkiego mieszkania, maleńkie okienko ledwo słaby, szarawy odblask światła przepuszczało, lecz na tém okienku stał wazonik, a w nim zasadzona gałązka róży, i to był cały światek dla dziewczyny. Co chwila to się zerwie od roboty, to ciepłém tchnieniem ogrzeje roślinkę, to łzą zrosi jéj listki, i kwiatek rosł, bujał, grzejąc się w jéj oddechu, kąpiąc w czystéj jéj łezce, lepiéj jak inne w oranżerjach i trejbhauzach i coraz nowe wypuszczał gałązki, coraz bujniejszém przyodziewał się liściem i, o radości! pierwszy pączek różyczki,—rozkwitł nareszcie. Dziewczę nie posiadało się z radości, lecz czyż wolno się cieszyć biednemu? Rozkwitła róża to zbytek dla biedaka, wnet znalazła się piękna pani, która zobaczyła piękną różę w oknie sutereny i robiąc po swojemu dobry uczynek: kupiła ten kwiatek. I niestało różyczki, nieznalazło jéj dziewczę w okienku i pierwszy raz rozejrzało się po izbie, pierwszy raz wydała się jéj pustą i straszną, wyjrzała znów okienkiem aż naprzeciwko tyle pięknych kwiatów, patrzała więc długo, patrzała często, lecz już nie na kwiaty, ale na świat, na ludzi, nędza pierwszy raz zdała się jéj ciężką, pozazdrościła drugim wszystkiego i.... wkrótce niestało dziewczęcia u matki....

Znałem szewca biedaka, którego całém mieniem, był stołek drewniany, kawał skóry wziętéj na kredyt i szczygieł zawieszony w oknie w klateczce i szewc nie dawał się biedzie pracował od świtu do zmroku, śpiewał wciąż swoje godzinki, czemu szczygieł zawsze wtórował i jakoś stawało na chleb powszedni, w tém, czy to choroba w domu, czy szewcowi brakło na dratwę i smołę, że przedano szczygielka i ucichło w izdebce szewca, niesłychać śpiewu ptaszyny i głos szewca cóś nie tak ochoczy, cóś częściéj z izby wybiega, spójrzy w okno, tam pusta klatka, zacznie godzinki i te w ład nie idą, dratwy cóś rwą się jedna za drugą, więc znów na miasto— tam zajdzie do jednego i drugiego szyneczku, zahula, opuści robotę—skończył nareszcie nasz biedny szewc w rynsztoku, żona w szpitalu, a dziecię—wzięli podobno ludzie w opiekę....

Ot i koniec bajeczki, może znów zapytacie o sens moralny?... najprostszy w świecie, oto niekupujcie nigdy kwitnącéj róży od dziewczyny, a szczygła od szewca, bo róża uschnie, szczygieł zdechnie i szkoda będzie złotówki...

Przegląd
Pism czasowych.

Gazeta Polska (do N. 185):

— Korespondent z Łęczycy podaje następujące uwagi w przedmiocie budowy domów szkolnych. Wprawdzie dziś kuchnia folwarczna, wyrestaurowana karczma, zniesiona gorzelnia zastępować może salę szkolną i niech zastępuje, lecz gdzie odpowiednie po temu znaleźć się mogą fundusze, wiele baczyć należy w tym względzie na przyszłość, bo dla przyszłości pracujemy. W wychowaniu, jak podawane są rozliczne metody celem oświecenia umysłu, tak również winno ono wpływać i na kształcenie się powierzchowne uczniów. Któż nie zna brudnych chat ludu naszego, kałuży zalewających jego podwórza, braku gustu w przybraniu pomieszkań, zaniedbania sadzenia drzewek i t. p. Szkoła ma naprawić to wszystko; ma brudne wioski nasze zamienić w piękne, czyste, zielenią ogrodów umajone osady. Przy stawianiu budynku szkolnego pamiętać należy o kawałku ziemi pod ogród owocowy, uprawę pożytecznych roślin i kwiatów, o miejscu stosownem na pszczelnik, szkółkę drzewek, mogącą służyć zarazem dla całéj wsi i ustanowieniu małéj kwoty na utrzymanie tych zakładów; podwyższyć fundusz o tyle, ażeby sala szkolna mogła być obszerna, wygodna, jasna, czysta, gustownie przybrana, niezaniedbując nawet firanek w oknach; aby mieszkanie nauczyciela było stosownem, bo zauważmy, że liczymy na odpowiednio wykształconych ludzi. Pod tym względem ze wszech miar powinniśmy brać przykład z Poznańskiego. Tam szkółki, to śliczne dworki, niekiedy o piętrze, nieraz zbyt wykwintne. A przecież to wszystko niedawno wzniesioném zostało kosztem wspólnym, szczerém poczuciem obowiązku względem kraju. I nie żałują tam dziś wyłożonego grosza! W Królestwie zaś, dotychczasowe szkoły wiejskie, jeżeli gdzie istnieją, to niby czarne widma, walące się, z pogruchotanemi drzwiami i oknami, ciasne tak, iż dziatwa pchać się tam musi, nie mając gdzie siedzieć. Lecz po cóż wspominać minione! We wsi większéj, piękna karczma obok czarnéj, nędznéj lub żadnéj szkółki jest już dziś krzyczącém świadectwem przeciw właścicielowi. — „Lecz skądże na to? Tyle mozołów, tyle strat, skąd jeszcze na szkółki?“ To też nie przynaglamy, a radzimy, nadmieniając jednakże, iż szkółki przedewszystkiém zasługują na poparcie, ze względu na naszych młodszych współbraci i osobisty nawet interes. Że nie przesadzamy, przyzna nam każdy człowiek prawy, każdy szlachetny obywatel ziemianin, czujący, że na obojętném wyzyskiwaniu skarbów ojczystéj roli i pracy biednego kmiotka nie zależy wartość człowieka, dążącego do pozyskania imienia, w którém jedynie prawdziwa jego wyraża się godność, imienia: „Ojca i opiekuna ludu.“

— Pod tyt. „Audiatur et altera pars,“ Gaz. zamieściła następujący artykuł: Zarzucono hr. Tyszkiewiczowi (Michałowi), który powrócił niedawno z podróży do Nubji i Egiptu, ofiarę uczynioną przezeń starożytności zdobytych w téj drodze, do wielkiego a bogatego muzeum paryzkiego. Umieściliśmy te zarzuty, aby sprawę wytoczyć i przyczynić się do jéj wyjaśnienia, ale w téj chwili przychodzą bliższe w tym przedmiocie szczegóły. Hr. Tyszkiewicz odbył swą podróż, w któréj mu towarzyszył parę razy wspomniany przez nas dr. Zagiel, w warunkach jak najszczęśliwszych, z firmanem excepcjonalnym od vice-króla, mając wszystko, czego tylko wymaga podobne poszukiwanie. Udało się też wynaleźć rzeczy niezmiernie ciekawe dla nauki i p. Rouget po powrocie hrabiego do Paryża, przeglądając je znalazł tak ważnemi, że zapragnął ich do zbiorów stolicy Francji. To było powodem, że hr. Tyszkiewicz trzydzieści kilka starożytnych przedmiotów w interesie nauki, która z nich korzystać będzie mogła, ofiarował do muzeum paryzkiego. Oczywistą jest rzeczą, że tam gdzie hieroglifyka i starożytności są tak uprawiane jak w ojczyznie Champolliona, większa z nich wypłynie korzyść, niż gdyby je zakopano w jakim kątku naszym, gdzie studja tego rodzaju nie mogą się rozwinąć, dla samego braku materjałów do nich. Złe jest gdy zacne uczucie przywiązania do kraju wiedzie do egoizmu. Hr. Tyszkiewicz znaczniejszą część swych zbiorów bo dwieście kilkadziesiąt przedmiotów przeznaczył do Wilna. Jeżeli z napisów na tém co zostaje w Paryżu, sprostuje się data jaka, wydobędzie nowe imię lub fakt, miło być może, iż nauka je zawdzięczy ofierze naszego ziomka.

— Giełda we Lwowie, jak się dowiadujemy w krótkim czasie zostanie urządzoną. Komitet zajmujący się tą sprawą ułożył już statuta giełdy i obliczył koszta jéj założenia i utrzymania. Na pokrycie tych kosztów ma dać miasto 500 zł., Kassa oszczędności, filja banku austryjackiego i filja banku kredytowego wiedeńskiego mają dać na giełdę jako kapitał zakładowy po 300 zł., Towarzystwo rolnicze ma dać 25 zł. Roczne karty wstępne na giełdę mają kosztować 10 złr. kwartalne 5 zł. dzienne zaś 30 kr. w. a.

— Dyrekcja Główna Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego na publiczném posiedzeniu d. 20 b. m. w obec członków obu komitetów odbytém, zdała sprawę z czynności swych dokonanych w ubiegłém półroczu t. j. 1ém 1862 a 72ém od zawiązania się Towarzystwa Kredyt. Ziemsk. w Królestwie Polskiém. Posiedzenie to zagaił radca tajny Łęski dyrektor główny prezydujący w kom. rząd. przych. i skarbu, a radca dyrekcji głównéj tow. kred. ziems. Ludwik Rumocki odczytał sprawozdanie, z którego bliższe podajemy szczegóły. Wierzytelność Towarzystwa 2 okresu wynosiła rs. 5,015,430. Wierzytelność 3 okresu Serji 1éj rsr. 50,047,635, z Serji 2éj rsr. 15,388,290. Ogólna zatém wierzytelność 2go i 3go okresu obu serij wynosi rs. 70,451,355. Listów zastawnych znajduje się w obiegu z dniem 20 lipca 1862 r. a) 3go okresu serji 1éj za rsr. 40,366,320, b) serji 2giéj za rs. 14,986,935. Ogólna przeto nominalna wartość Listów Zastawnych 3go okresu obu serij niewylosowanych w obiegu będących wynosi z dniem 20 lipca 1862 r. rsr. 55,253,255. Należność do poboru od stowarzyszonych z tytułu rat półrocznych, procentu amortyzacyjnego i dopłat końcowych wynosi w minionem półroczu rs. 3,284,840 kop. 92; na rachunek tego wpłynęło rs. 2,191,272 kop. 9, zalega z dniem 13 lipca r. b. rs. 1,093,563 kop. 83. W wykonaniu właściwych środków egzekucyjnych, za zaległość Towarzystwu było wystawionych na przedaż dóbr 455, z takowych uwolniono z powodu zapłacenia zaległości, lub dozwolonéj ulgi, dóbr 366, z reszty dóbr 89 pozostaje pod przedażą na przyszłe półrocze dóbr 85; zaś dóbr 4 a mianowicie z gubernji warszawskiéj oddziału kaliskiego sprzedanych zostało na zaległość Towarzystwa. Należność do wypłaty za Listy Zast. wynosiła rs. 3,059,614 kop. 82; na rachunek tego wypłacono rs. 2,010,111 kop. 83; pozostaje do wypłaty dla niezgłaszających się po odbiór za Listy zast. i kupony rs. 1,049,502 kop. 99. Fundusz własności Towarzystwa, oraz rezerwowy wynosił z końcem ubiegłego półrocza rs. 2,306,440 kop. 55 i pół i takowy znajdował się: a) gotowizną w kassach Towarzystwa rs. 244,353 kop. 75 i pół; b) w listach zast. zakupionych na własność Towarzystwa nominalnéj wartości rs. 1,214,295; c) w wartości nabytych domów na pomieszczenie biur dyrekcji głównéj i 7-miu dyrekcij szczegółowych rs. 506,934 kop. 56 i pół; d) w ruchomościach rs. 10,706 kop. 10 i pół; e) w zaległościach na dobrach procentu amortyzacyjnego wskazanego do poboru przy ratach z zastępowanego za dobra w przyszłych ratach, oraz z kar od rat i amortyzacji rs. 248,675 kop. 82 i pół; f) w zaliczeniach do zwrótu lub wyrachowania się rs. 81,475 kop. 30 i pół. Fundusz użyteczności ogólnéj wynosił rs. 1,372,496 kop. 12 i ten składa się: 1) z gotowizny w kasie Towarzystwa rs. 11 kop. 12; 2) w listach zastawnych nominalnéj wartości rs. 1,372,485.

— Piszą ze Lwowa: Komitet Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego zamierza w piérwszych dniach czerwca roku przyszłego 1863 urządzić wystawę rolniczo-przemysłową w Przemyślu, i w tym celu zamianował już komissję złożoną z członków: ks. Adama Sapiehy, pp. Zygmunta Dębowskiego, N. Puchalskiego i St. Szeligi obywatela z Przemyśla. Przedmiotami wystawy mogą być jak zwykle wszelkie zwierzęta domowe, maszyny i narzędzia rolnicze, wyroby przemysłu krajowego, tudzież wszelkie ziemiopłody. Eksponenci celujących przedmiotów zaszczyceni będą bądź medalem Towarzystwa, bądź chlubném wspomnieniem w pismach publicznych, bądź obdarzeni nagrodą pieniężną. Wraz z wystawą, połączone będzie wylosowanie przedmiotów przez komissję wystawy za najcelniejsze uznanych, a od eksponentów zakupionych. Podając o tém do wiadomości publicznéj, wzywa komitet wszystkich obywateli ziemskich i miejskich bliższych i dalszych do uczęstniczenia w téj wystawie, a tem samém do poparcia téj, podniesienie rolnictwa i przemysłu krajowego na celu mającéj sprawy, i prosi o szczegółowe, a wczesne zawiadomienie pomienionéj komissji na ręce p. Szeligi w Przemyślu, jakie przedmioty i w jakiéj ilości pp. eksponenci nadesłać zamierzają, aby taż o wygodném i należytém ich pomieszczeniu pomyśleć mogła.

— Żywoty Sapiehów Kognowickiego znane są dotąd z wydanych 3ch tomów, obejmujących początek monografij rodziny Sapiehów. Z tego też powodu trzy te tomy nie wielką mają wartość. Ważniejsze daleko tomy dzieła Kognowickiego zostały w rękopiśmie — ważniejsze dla tego, że autor więcéj mógł mieć wiarogodnych materjałów pod ręką. Otoż tom V i VI niedawno wynalezione przez jednego z erudytów naszych p. Kalinowskiego w Petersburgu, wraz z notą o Kognowickim, ofiarowane zostały bibljotece Ossolińskich we Lwowie przez hr. de Broel Platera, i mają się drukować pod kierownictwem uczonego badacza przeszłości naszéj Bielowskiego w odrodzoném czasopiśmie zakładu Ossolińskich. Warto, by rodzina Kognowickich odszukała brakujący tom IV tego dzieła, przez co zyskałoby ono niezmiernie na wartości, stanowiąc zupełną całość.

— Piszą z Czerniowiec dnia 30 lipca: Wczoraj o godzinie 10 m. 56 wieczorem widzieliśmy na niebie wielce zajmujące zjawisko. Cała okolica zajaśniała nagle jak wśród pełni księżyca, kula ognista z ogonem, nakształt rakiety, przesuwała się z zachodu na wschód przez konstelację orła, gdzie najprzód dostrzeżoną została, i przez konstellację delfina. Całe zjawisko trwało 7 sekund. W dziesięć minut po zniknięciu kuli ognistéj, dał się słyszeć huk podobny do dalekiego grzmotu.

— W niemieckiém czasopiśmie „Unsere Zeit“, wychodzącém w Lipsku nakładem p. Brockhausa ukazały się w zeszłym roku życiorysy Tytusa hr. Działyńskiego i Joachima Lelewela, w tym zaś roku w poszycie 64-tym ks. Ad. Czartoryskiego, a w 65-tym Zygm. Krasińskiego. Wszystkie te życiorysy skreślił dr. Fritz prof. języka polskiego przy szkołach wyższych w Wrocławiu i lektor tegoż języka dla Szlązaków przy tamecznéj wszechnicy. Już kilka razy pisma polskie zaszczytnie wspominały o cichéj ale użytecznéj pracy p. Fritza mającéj na celu obznajmić Niemców z rzeczami polskiemi i o jego najlepszych chęciach. Dr. Fritz urodził się w nadreńskich prowincjach, ale chował się na polskiéj ziemi, ukochał nasz naród i stara mu się wywdzięczyć swemi pracami za gościnność i miłe przyjęcie, jakiego doznał od Polaków, spędziwszy wśród nich przeszło 20 lat. Spodziewamy się ujrzyć w następ-

nych poszytach życiorysy ks. Karola Antoniewicza, K. Libelta, K. Szajnochy, W. A. Maciejowskiego i S. Moniuszki, ulubionego naszego artysty, które p. Fritz opracował i p. Brockhausowi gotowe do druku przesłał. Jako stały współpracownik „Unsere Zeit“ p. Fritz pracuje daléj na tém polu i ma na wykończeniu życiorysy kilku znakomitych naszych mężów, jak Aug. hr. Cieszkowskiego, H. dra Cegielskiego, J. I. Kraszewskiego, A. Fredry, And. hr. Zamojskiego i Smolki; w wypracowaniu jest sumienny, umiejętnie i obszernie kreśli najwybitniejsze strony swych bohaterów.

— Popis szkoły batynjolskiéj odbył się d. 14 b. m. Cztery medale ks. Napoleona dostali: Myszkowski, Kisielewski, Malinowski i Gasztowt.

— Piszą z Pragi d. 12 b. m.: Wydane niezbyt dawno rozporządzenie ministerjalne poleciło, aby język czeski w niektórych niemieckich gimnazjach Czech północny. h uważanym był za nieobowiązujący. Dyrekcje niektórych szkół realnych zarządziły ze swéj strony, aby w szkołach tych uważano znowu naukę języka niemieckiego jako nieobowiązkową, zaprowadzając natomiast język polski i francuzki jako przedmioty obowiązkowe.

— W Żytomierzu wyszedł, staraniem i pracą Eligiego Piotrowskiego (druk J. Chrząszcza i Komp.) „Summarjusz królewszczyzn w całéj koronie polskiéj, z wyrażeniem possessorów i siła który płaci rocznéj kwarty, spisany roku 1770.“ Książeczkę tę, materjał wielce użyteczny dla statystyki, poprzedza przedmowa wydawcy o dochodach panujących w Polsce, i objaśniają noty.

KORESPONDENCJA
KURJERA WILEŃSKIEGO.

Warszawa, d. 16 sierpnia 1862 r.

Przegląd Europejski Poszyt I i II-gi. Myśl. Słówko o gazetach; Kurjer Niedzielny. Nowe dzieła. Urywek wspomnień Rulikowskiego. Kilka urywków z wierszy - Snopka. Żywot św. Jana Chrzciciela. Warszawa pod względem topograficznym, hygienicznym i t d... Przed wyjściem na świat—Forstera. Kalendarz Ludowy na r. 1863.—Drobne wiadomości.—Przegląd I-go Tomu Prawodawstw słowiańskich.

Czasy obecne, które przemysłowcy i ekonomiści ogórkowemi ze smutkiem zowią, wcale nie są jałowemi dla literackich płodów. Myśl nie próżnuje; raz puszczona w obieg przyśpieszonym mknie pędem, niby kamień toczący się z góry; nic takiego pędu wstrzymać nie może, wszelka zapora rwący wir potęguje, aż wpadnie do morza przeznaczenia swojego. Dalsze publikacje ludowych książek wstrzymały się nieco, przechodząc formy cenzuralne; pokazała się tylko książeczka, opisująca różne narody na kuli ziemskiéj mieszkające, dość przystępnie opowiedziana, lecz niekoniecznie ważna śród ważniejszych potrzeb umysłowych dla ludu. Za to w innym rodzaju piśmiennictwa mamy kilka nowych książek przed sobą.

Zaczynamy od Przeglądu Europejskiego, którego poszyt 2-gi już opuścił prassę, a którego w poprzednim liście dotknęliśmy zbyt pobieżnie, dla braku miejsca. W I zeszycie prócz dwóch artykułów samego redaktora znajduje się zaczęcie Historji wyprawy 1815 r., tłómaczonéj ze sławnego historyka Quineta. Uderza tu szczególniéj oryginalny i najwłaściwszy zarazem pogląd na charakter i sprawy Napoleona I-go, owego wielkiego drwala Europy, jak go Wiktor Hugo nazywa. Dążności i popęd do owładnięcia całego świata upatruje ten historyk w rodzie cesarza, w rodzie Włocha, gdzie się wylęgła idea: monarchia del mondo, którą każdy kronikarz włoski wypowiada, która jest głębią polityki Dantejskiéj i która też stała się zasadą wszystkich przedsięwzięć Napoleona. Działał on mimo wiedzy narodu, przez naród też w końcu opuszczony został. Żadnéj fatalności, żadnych działań losu nie upatruje Quinet w zgubie tego kolosu; fantazja jego własna, własne jego błędy w téj ogólnéj samowładztwa dążności zgubiły go. Prócz Robotników i Robotnic w rękodzielniach, zarysu skreślonego przez p. Dmóchowskiego według dzieła Juljusza Simon, gdzie wystawiony jest stan wszędzie w ogóle opłakany téj użytecznéj klassy narodu, zajmuje w obu poszytach powieść p. t. Babunia, obrazy życia wiejskiego Bożenny Niemcowéj, tłómaczona z czeskiego przez Jakuba Ś. Zacna matrona czeska liczy się do tego rzędu literatów, którzy swém piórem w XIX stuleciu dźwignęli i odrodzili tak już imponująco swój naród. Babunia mieści w sobie księżnę i hrabiankę, z tych klass wysokich, co to zapominają o obowiązkach względem narodu. W powieści téj pracowitego ludu córy czytany piękną strofę i dla naszych Polek bardzo stosowną, brzmi ona tak w przekładzie:

„Czeskie żony, czeskie matki!
W jednéj myśli wspólne cele!
Ziemi sławnéj kształćmy dziatki,
Na cześć nową i wesele.“

W 2-m poszycie, prócz dokończenia zaczętych poprzednio prac, znajdujemy między innemi korespondencję z Wiednia z wielu interesującemi szczegółami o stanie państwa i narodów składających Austrję; Przegląd literatury francuzkiéj, skreślony przez redaktora, wyraża się o Nędznikach bardzo oględnie; w przeglądzie rzeczy krajowych, skrzętnie zebranych przez p. Kraszewskiego, nic nie pominięto ważniejszego z ostatniego miesiąca. Wystawa londyńska; Ateny w 1860 roku są dobrze wybranemi artykułami do tłómaczenia i umieszczenia ich w tém piśmie. Kilka dni temu wyszła także na świat boży książeczka zbiorowa p. n. Myśl przez młodego literata p. Przybysławskiego wydana; nie jest ona znakomitością, bo koryfeusze literaccy, dziwna rzecz, nie pomogli w zacném usiłowaniu młodzieńca; jednakże prócz mierności są tam artykuliki, które możnaby dotknąć przychylniéj, niż to uczyniło pióro w rubryce wiadomości literackich Gazety Warszawskiéj, które częstokroć pretensjonalnie a bez przyłożenia się usilniejszego sąd doraźny wydaje o wychodzących dziełach. Za to stosunkowo, znowu dziwna rzecz, o broszurce mieszczącéj wyżéj wspomniane opisy narodów rozwleczono się z przeglądem. Dobrze jednak, że gazety obecnie stale wszystkie nowości, z dziedziny nauk, wynalazków i przemysłu, mieszczą w sobie codziennie z tytułami krótkiemi dla prędszego orjentowania się, które to napisy pierwsza Gazeta Polska zaprowadziła u siebie.

Kurjer Niedzielny bardzo jest żywém pismém, redaktor p. Niewiarowski zbiera troskliwie nowości interesujące i umie im nadać szatę wytworną. Jednę tylko uwagę tu robimy, iż pomylił się w ocenieniu podania o Wandzie polskiéj; ani bowiem naród, ani żadna kronika nie mówi, że wojsko Lechitów pobitém zostało przez Ritogara niemieckiego; owszem źródła mówią, że ci ostatni pierzchli na widok czarującéj Wandy. Co zaś potężny genjusz Słowackiego wysnuł w poemacie, to tylko było dziełem jego fantazji, nie zaś myślą podania. Słowacki jest wielkim wieszczem; lecz używać go wszędzie jako cheval de bataille, nie należałoby; wypada też coś zostawić i woli drugich,—nie zaś częstować ich ciągle owem: Deus ex machina!,—tém więcéj, że ślepe naśladownictwo tylko niedołęgów wyrabia.

Nakładem Gebethnera i Wolfa wyszło świeżo dziełko: Urywek wspomnień Józefa Rulikowskiego, mieszczące w sobie opowiadanie z lat 1731—1792, to jest z epoki, którą p. Bartoszewicz w przedmowie uważa za najważniejszą dla historyka, stanowi bowiem nagły przeskok dawnego charakteru narodu na nowe całkiem odmienne do niepoznania pole. Jestto odbitka rzeczy drukowanéj przed 6-ciu laty w gazecie tutejszéj Kronice i stanowi wyjątek, stanowiący jednak całość, z obszernego rękopismu p. Rulikowskiego. Po obrobieniu tych pamiętników domowych przez p. Bartoszewicza i zaopatrzeniu ich przezeń w przypisy, stało się dziełko to pełne urozmaiconéj treści. Autor spisywał tu wspomnienia z lat dawnych, o ile pamięć jego sięgała, które w rękach znawcy dziejów przyczynić się mogą do rzucenia światła na ostatnie czasy Rzeczypospolitéj polskiéj, stając się zarazem źródłowém dziełem. Po obszernych może zanadto wywodach genealogicznych swéj rodziny autor prócz historycznych postaci dotyka sejmików różnych instytucij krajowych, palestry lubelskiéj, organizacji sądownictwa, daléj wyjaśnia nie jedne zwyczaje tak publiczne jako i prywatne np. całowania rąk wszystkim bez wyjątku damom zgromadzonym w salonie wyższego towarzystwa, przez gościa przybyłego, choćby nieznajomego. Mamy jeszcze przykład podobnych szczegółów w wytłómaczeniu frycowego między sługami, oraz w wyjaśnieniu znaczenia kozy jako aresztu i innych kar na włóczęgów nocnych. I tak na odwachu lub kurdegardzie wojskowéj żołnierz z rontu malował kredą lub węglem kozę lub kota na ścianie, przed ścianą zaś leżał kamień niepodobny do dźwignięcia. Włóczęga nachylał się do wzięcia kamienia, natenczas żołnierz uderzył go laską kapralską, stosownie do rozkazu oficera i to się nazywało „paść kozę lub kota.“ Położona zaś na dwóch słupkach prząśnica, ostrym spuszczona kantem, na któréj kazano siedzieć nocnemu włóczędze godzin kilka, niekiedy z przywiązanemi ciężarami do nóg,—nazywała się Kobyłą. Koza, kot i kobyła były wielkim hamulcem od rozpusty. Są tam wzmianki i o żebractwie, o drabach czyli włóczęgach, oszustach, trudniących się gusłami i lekami. Przechodzili oni kraj wtedy, niby dzisiejsi Węgrzy z olejkami; na głowach ich zawsze czapka jednéj formy i w ręku kosztur z żelaznėm, długiem ostrzem u dołu a w około laski okręcony bicz, obrona od psów; mieli bryki podróżne i swych naczelników. Czyniąc autor pogląd krótki na smutny stan sztuk i nauk za Sasów, przechodzi do rozgałęzionych bardzo bajarzów i bajarek; mówi, że próżniaków najmniéj było można znaleźć pomiędzy ludem wiejskim; w stanie miejskim więcéj było filutów, koncepcistów bez pracy, że nawet próżniactwo było właściwe szlachectwu, „a i powołanie też duchowne wszelkich wyznań, przemagającą liczbę próżniaków w łonie swém zawsze mieściło.“ Bardzo też dobitnie przemawia autor do braci ziemian, którzy zamało się troszczyli o światło dla chłopów. W ogóle książka ta jest materjałem dla historyka i powieściopisarza.

Z kolei bierzemy do ręki Kilka urywków z wierszy (!) Kazimierza Snopka; lecz cóż więcéj można powiedzieć o téj biedocie nad przytoczenie tych na przykład wierszy, gdy Professor Historji w rozmowie z Poetą deklamuje: „Pozwól, niech ja moją teorję wyłożę,

Zaraz dójdziem do końca, jak nitką do kłębka
Lub do Historji Polskiéj, co znaczy do pępka (!)

Poeta znowu gdzieindziéj mówi:

To pani, nie wierszyki, całą gębą wiersze,
To trzynasto zgłoskowy, powiem słowo pierwsze,

I możnaż było naznaczać jeszcze za te banialuki 5 złotych ceny? Gdzież tu smak, gdzie zmysł poetyczny, a nawet przyzwoitość w tych np. wyrażeniach rymowych: „Merdzi, śmierdzi? i t. p.—Jedyna rada jest wycofać z księgarń egzemplarze, uderzyć się w piersi za winę przeciwko sztuce i prosić Boga o uczucie, prostotę i pomoc do sumiennéj pracy na drodze idealnych badań.

Pan Teofil Lenartowicz mieszkający we Włoszech, a jak tu słychać, zapadający wciąż na zdrowiu, albo raczéj, jak mówią melancholijnie rojący wciąż o istnieniu swéj choroby, napisał Żywot św. Jana Chrzciciela ze zbioru starych pisarzów włoskich wyjęty i t. d. wytłómaczony przez T. L., a wydrukowany obecnie w Warszawie. Znany nam z Historji św. w ogólnych zarysach żywot tego proroczego pustelnika, wołającego o prostowanie ścieżek Pańskich i głoszącego przyjście królestwa niebieskiego; jednakże w książeczce téj znajduje się wiele szczegółów zapewne zebranych przez pisarzów włoskich z legend miejscowych, dotąd nam nieznanych. Proza prawdziwie biblijna, zalecająca się siłą i prostotą; obrazowość i rzewność właściwa autorowi Lirenki, a ogół cechuje głęboka wiara. Do bardzo ważnych utworów liczyć téj książki zajmującéj nie można; sam jednak żywot wychowańca pustyni, który okryty jedynie wielbłądzią skórą, w czasie zimna, sypiał pod jałowcem, rozmawiał z ptastwem i zwierzami leśnéj pustyni i śpiewał i łączył głos swój z niemi dla chwały Pana,—sam żywot, mówimy, wielkiego proroka, wzięty w skali obszernéj, cóż to za materjał do poematu! Herodjada rozpustna z takąż niezwykłéj piękności córką, kończy ostatni ustęp tego poematu wniesieniem głowy niezłomnéj stałości męczennika na tacy przed pijanego śród uczty Heroda!

Przeglądamy tu jeszcze nową książkę z napisem Warszawa pod względem topograficznym, hygjenicznym i geologicznym, wraz z planem miasta wystawiającym wartość hygjeniczną każdego domu, przez D-ra Gregorowicza. Autor pisze, że wydał ją w celu wykazania sposobów, jakiemi można polepszyć stan zdrowia w stolicy naszéj, co liczy do 4,000 szczegółowych domów i 183 ulic,—oraz jak przedłużyć życie mieszkańców bez cierpień i nędzy. Nie znając się na gałęziach medycyny, nie możemy tu żadnego zdania stanowczego wyrazić o tém dziele; uznajemy wszakżeż ważność wszelkich prac troskliwych, mających na celu dobro ludzkości. W tabelli domów są noty, w jakim domu podwórze jest brudne i zanieczyszczone; takie ujawnienie może być bodźcem do staranniejszéj baczności na zdrowie lokatorów przez panów gospodarzy, którzy też na wielu podwórkach mają latarnie bez światła, a na schodach niejednych domów bezpiecznie śród ćmy wieczornéj kości można sobie pogruchotać. Zdaje się, że wydawca mógłby dla własnéj korzyści w odbycie obniżyć nieco 3 rublową za tę książkę cenę.

Zwracamy teraz oko ku dawniejszéj nieco, lecz zawsze tegoroczné książce, jest nią dzieło Forstera: Przed wyjściem na świat, pismo poświęcone młodzieży, tłómaczone przez powyższego pisarza z francuzkiego D-ra Saucerotte, z stosowną przedmową wydawcy. Tenże nasz rodak Karol Forster w roku 1857 wydał w Berlinie oryginalną już pracę: Rzut oka na ostatnie pisma polityczno-filozoficzne Guizota, i inne książki ekonomiczne, które wraz z tłómaczeniem słynnego dzieła Thiersa O własności, stanowią „Bibljotekę podręczną nauk moralnych i politycznych.“ Przedmowa Forstera do dzieła: „Przed wyjściem na świat,“ która wyrokuje o stanowisku jedyném dla naszéj młodzieży, w teorji bezwzględnéj jest dobra. Przechodzi tam autor różne zasady i warunki społeczne, jak prawo własności, dziedzictwo, równość, lecz tylko w obliczu praw, co jest bardzo słusznem, bo cała natura, zacząwszy od drobnego pyłku, aż do oceanu na nierówności zawisła. „Znieść nierówność w fizycznem życiu, tego wszyscy powinniśmy pragnąć, ale nierówność moralna, nierówność stanów pod niewelacyjną nazwą obywateli, wiecznie istnieć powinny na ziemi, inaczéj umarłaby pocieszająca nadzieja na oświeceńsze czasy, gdyby miała być równość umysłu, genjuszu, cnoty. Tak samo i prawo i dziedzictwo w najliberalniejszych społeczeństwach jest koniecznem; bo z nierówności moralnéj wynikają różne stopnie własności i tytuły dziedzictwa; gdyby w jakiemś towarzystwie wziął górę kommunizm, tam już znikłoby nazawsze uszanowanie świętości pracy. Na to zresztą w naszém społeczeństwie polskiém nietrzeba dowodzeń i morałów, bo dzięki Bogu! żyją u nas w całéj pełni żywioły cnoty, zacności narodowéj i raczéj poświęcenia niż czyhania na cudzą własność dla własnéj korzyści. Autor przeprowadza wszystkie te kwestje w sposobie powieści. Ów Saucerotte, niezadowolony stanem społecznym Francji po roku 1848, opuszcza ją wraz z kilku malkontentami, by w Ameryce młodéj szukać ugruntowania swych idei i marzeń. Przyjęty do osady organizującéj się na prawach utopisty-reformatora Roberta Owen, przechodzi wraz z nią różne koleje, w końcu i straszliwy jéj upadek wynikły z wątłych i niestosownych fundamentów. Ohydziwszy przy tém pojedynek, zawraca do stepów indyjskich, gdzie światły ojciec Andrzej, szczytny obraz poświęcającego się kapłana, pod ciemnemi wigwamami Indjan zasiewa promienie świętéj wiary i najzdrówsze nasiona społeczne. Jest to w ogóle książka bardzo użyteczna, szczególniéj w tych czasach, gdy myśli nasze i duch obudzony, kierownictwa potrzebują pewnego.

Czytaliśmy tu odezwę literatów miasta waszego do Redakcji Bibljoteki Warszawskiéj uczynioną, w któréj bardzo słusznie obudzacie potrzebę ustanowienia praw ortograficznych języka naszego, a do któréj zabierano się już u nas przed kilku laty i odwleczono niewiadomo dla czego tę kwestję. Redakcja bibljoteki postanowiła zużytkować to wezwanie litewskich braci; komitet ustanowiony ad hoc wezwie uczonych o uwagi swoje w przedmiocie ustalenia pisowni naszéj.

Kalendarz ludowy na rok 1863, wydany staraniem redakcji Gazety Rolniczéj, tak z powodu taniości jako i doboru artykułów ozdobionych starannemi drzeworytami, godzien jest bardzo przychylnéj wzmianki; bo rzeczywiście lud nasz potrzebuje dla swego zdrowego rozumu i dobrego serca również starannych prac umysłowych i miłych przedmiotów dla swéj wyobraźni. (d. n.)

Listy z Grodzienskiego.
List II.

— Tam gdzie konsumpcja zboża nie przewyższa produkcji, pozostałość od miejscowych potrzeb idzie na handel. Tym sposobem kraj nasz od niepamiętnych czasów dostarczał chleba owym oddalonym stronom, kędy rękodzieła zajmują większą część ludności, a plony ziemi niewystarczają na jéj wyżywienie. Ale tak jak barometr wskazuje zmiany powietrza, urodzaj lub nieurodzaj za granicą stanowił u nas cenę produktów. Przez długi przeciąg lat uskarżaliśmy się na nader nizką cenę zboża w kraju i za granicą, niebacząc na to, że od nas samych zależało zaradzenie złemu. Produkcja niezawisła od ceny, ale od wielości i taniości produktu. Jest to wielka prawda oparta na doświadczeniu;— polepszając zatém gospodarstwo, a tem samém powiększając produkcją, taniość produktu na wewnątrz ułatwi wykarm uboższéj klassy ludu, a podwojona ilość podwoi dochody i zrówna się owéj drożyźnie tak oczekiwanéj od sprzedających, tak zatrważającéj dla kupujących!

Co od lat kilkunastu było u nas powodem podniesienia cen zboża? 1-o zmniejszenie produkcji przez rozdział gruntów dwornych pomiędzy włościan, tak w dobrach skarbowych jako i po-duchownych. 2-do Odkrycie w Kalifornji i Australji złota, i puszczenie go w znacznéj ilości w obieg. 3-o Zaprowadzenie kolei żelaznych, a tém samém powiększenie potrzeby wykarmu robotników około nich pracujących. 4-o Ustanowienie kornbillu w Anglji. Przed jego zaprowadzeniem, opłata od wchodowego zboża zależała od ilości produkcji, urodzaj wewnętrzny ją podwyższał, nieurodzaj zniżał, była zatem ruchomą,— korn-bill cło zmniejszył i postanowił stałem.

Polska rodzinną Wisłą nietylko że spławia do Baltyckiego morza własnéj ziemi płody, ale przyjmując jakby w opiekę, co jéj Bugiem i Narwią Wołyń i Litwa dostarczają, zanosi do Gdańska. Litwa ma Niemen i Dźwinę, obie te rzeki obejmują ją, że się tak wyrażę swojemi ramiony. Niemen wpuszcza statki swoje kanałem do Pregla, a Preglem do Królewca wiedzie. Dźwina ryzkie śpichrze napełnia litewskiem i białoruskiem zbożem.

Wisła niestała w swym biegu, to zmieniając łożysko, to zanosząc je piaskiem, to nagłem wezbraniem zalewając nadbrzeżne okolice, to upadkiem wód przeistaczając się prawie w bród płytki, od wieków utrudzała żeglugę, czyniła ją, używanym przed laty berlinkom, w pewnych porach roku niepodobną. Walka z tak silnym żywiołem była trudna, ale znalazł się mąż woli, mąż czynu, nieszczędzący własnego mienia dla dobra kraju, Adrzej Zamojski zawiązał spółkę żeglugi parowéj, zastąpił berlinki płaskiemi parochodami, i co było niepodobném uczynił możliwem, co trudném ułatwił.

Niemen i Dźwina głębsze są od Wisły, stalsze mają koryta, łatwiejszego więc byłyby od niéj spławu, gdyby na Niemnie porozrzucane pod Rumszyszkami granitowe głazy nie czyniły żeglugi niebezpieczną; gdyby na Dzwinie porohy, przez które spuszczać trzeba statki, powyżéj Rygi, nietamowały im powrótu *). Są to wprawdzie przeszkody, które z dobrą-wolą, pracą i nakładem możnaby przezwyciężyć, tém bardziéj, że dobra wola możeby się znalazła, praca opłaciła, nakład wrócił; ale do nakładu potrzebne pieniądze i w tém największa zachodzi trudność, bo choć są bogacze w kraju, niezaliczą pieniędzy bez pewnéj ewikcji, a znam jednego, którego gdy namawiano, aby przystąpił do mającéj się zawiązać spółki żeglugi parowéj na Niemnie i Dźwinie, odpowiedział:—„że niemyśli pieniędzy swoich wrzucać do wody.“

Że o ułatwieniu żeglugi w naszym kraju zamyślano od dawna, dowodem, iż za Zygmunta Augusta Mikołaj Tarło z Szczekarzewic, chorąży Przemyślski i dworzanin królewski swojem staraniem oczyścił Niemen z większych przynajmniéj kamieni, od Grodna aż do granic, za co mu wdzięczni ziomkowie, nad brzegiem téj rzeki, wznieśli kamienny pomnik, a młody wierszopis szlązki, nazwiskiem Schroeter, pamięć tego dzieła w wierszu łacińskim przekazał potomnym **). Trwa dotąd kanał idący ze Sporowskiego jeziora przez błota kobryńskie do miasteczka Bezdzieża, (w dzisiejszym powiecie kobryńskim, guberni grodzieńskiéj), trzy ćwierci mili zaledwo długości mający, który jak podanie miejscowe niesie, miał być kopanym kosztem królowéj Bony!—Władysław królewicz zamyślał połączyć Berczynę z Wilją i na to konstytucję sejmową sobie wyjednał. *) Ale późniejsze wojny i niepomyślności krajowe, zniweczyły wszelkie zamiary polepszenia wewnętrznego gospodarstwa **). Dopiéro Stanisławowi Augustowi Poniatowskiemu, chociaż mu wiele zarzutów czyni potomność, winniśmy, po letargicznem panowaniu dynastji Saskiéj, rozwój cywilizacji, postęp w naukach i dążność do ulepszenia materjalnego bytu w narodzie. Uczony król, przekonany, że handel jest źródłem zamożności, a do jego podźwignienia, najważniejszym przedmiotem ułatwienie komunikacji, tak wodnéj jako i lądowéj, za panowania swego wykopać rozkazał kosztem publicznym 40,000, czerwonych złotych wynoszącym, naprzód kanał Brzeskim, lub Rzeczypospolitéj zwany, który rzekę Pinę łączy z Muchawcem, pod wsią Worotyniczami, w przeciągu mil dziesięciu, a tém samém wiąże port gdański z morzem Czarném ***). Spółcześnie prawie Michał Ogiński hetman wielki litewski, zagrzany duchem prawdziwie obywatelskim, sam własnym nakładem połączył rzeki Jasiołdę ze Szczarą, a zatém morze Czarne przez Niemen z morzem Baltyckiem pod Królewcem. Kanał ten, którego długość mil 7 wynosi, nazwany Kanałem Ogińskiego, uwiecznił imię swojego twórcy i bardzo się przyczynił do pomyślności handlu w tych okolicach ****). Jest jeszcze czwarty kanał zwany publicznym, wypływający z jeziora Turskiego przy źródłach Prypeci, który przechodzi przez jezioro Łuki; Staw Rudski i nakonie do Muchawca wpada *****). Nakoniec Stanisław August, idąc w ślady Zygmunta Augusta i odnawiając jego usiłowania, w roku 1775, rozkazał komissji skarbowéj litewskiéj, dokonać zupełnego oczyszczenia Niemna. Księdzu Franciszkowi Narwojszowi, biegłemu matematykowi, poruczono dokonanie tego wielkiego dzieła i po trzech latach pracy, od Rumszyszek ku Grodnowi, wiele zapor czyli raf uprzątnięto. Już nawet król postanowił był na pamiątkę tego dzieła wznieść na brzegu Niemna pomnik w kształcie piramidy, z głazów wydobytych z rzeki, ze stosownym na nim łacińskim napisem, ale niestety! ani oczyszczenie zupełne Niemna, ani wzniesienie projektowanego pomnika do skutku nie doszło;—znaczna część rafy pod samemi Rumszyszkami zawala dotąd koryto rzeki; rozbijają się o nią rok rocznie wiciny ze zbożem! Pozostała tylko w sercach obywateli Litwy, pamięć pożytecznych zamiarów króla dbającego o dobro kraju; a w ustach nadniemeńskiego ludu legenda o djable, który urwawszy kawał skały z morza leciał z nim, aby jakiś kościół i klasztor jezuicki rozwalić; w tém właśnie, kiedy przelatywał po nad Rumszyszkami o saméj północy, kur zapiał, głaz wypadł djabłu z rąk i rzekę zawalił. Pozostał tylko prześliczny wiersz naszego wieszcza o Rumszyskiéj skale:

„Tak ojciec Niemen, mnogich piastun łodzi,
Gdy Rumszyskiego napotka olbrzyma,
W około go mokrém ramieniem obchodzi;
Dnem podkopuje, pierś górą wydyma;
Ten natarczywéj broniąc się powodzi,
Na twardych barkach gwałt jéj dotąd trzyma:
Ani się zruszy skała w piasek wryta,
Ani jéj rzeka ustąpi koryta.“

Niemen od Rzymian Chronos zwany, można powiedzieć, że jest sercem naszéj Litwy, bo tak jak serce życiem człowieka, tak Niemen życiem całéj krainy przez którą przepływa; płody jéj dalekim zanosi stronom, a w zamian udziela rodzinnéj ziemi dostatek, byt ulepsza, zamożność daje.— Niemen początek swój bierze w bagnistych lasach, na północ Słucka położonych, pomiędzy Brzozowem a Kopylem, z razu mało znaczący płynie wązkim korytem ze wschodu na zachód, a powiększając się rzekami Uszą, Berezyną, Dzitwą, Mołczadziem, Szczarą i Kotrą, i chociaż już szerszy i spławny, zdaje się wszakże chować wszystkie swoje piękności, aż do granic dawnéj krainy Ryngolta i Gedymina. Tu dopiéro w Grodnie, pod murami starożytnéj Garteny, rozkoszne brzegi jego łamią się w spadziste góry świętemi dawniéj gajami porosłe, dziś różnobarwnemi łanami zbóż pokryte. Stąd obierając już krótszą do morza podróż, zmienia bieg swój i zwraca go od południa na północ, a rzeki Merecz i Strawa; zasilając jego wody czynią je przezroczystszemi i głębszemi. Lecz w Kownie Niemen, przyjąwszy do siebie największą i najpiękniejszą po nim z rzek Litewskich Wilją, staje się uroczym i poetyckim.“

Gdzie Niemen z Wilją łączy swoje wody,
Tuli kochankę do zimnego łona,
Tam jest dolina kwiatem umajona,
Którą opiewał nasz poeta młody!
Niemen jak płynął tak i dotąd płynie,
I Wilja dotąd wody swe z nim żeni;
Lecz gdy mróz zwarzy kwiaty po dolinie,
Dolina więcéj już się nie zieleni!
Tylko lód Niemna pokrywa koryta,
Na nim wiatr z falą już się nieweseli,
Twardym kryształem Wilja jest pokrytą,
A szron zimowy poety włos bieli!

Z piérwszém wiosennem tchnieniem, pękają lody, Niemen i Wilja do życia wróciły, a poeta nad brzegiem Bosforu, z tęsknoty za Niemnem i Wilją skonał.

Kiedym przed laty po raz pierwszy siadł na statek w Grodnie i po srebrzystych falach Niemna płynął do Królewca, spoglądając na te urocze nadbrzeża naszego Renu, puściłem wodze mojéj wyobraźni, całe dzieje pogańskiéj i chrześcijańskiéj Litwy, rozwinęły mi się przed oczyma; i ujrzałem nasamprzód ów Merecz, dziś lichą mieścinę, gdzie Witold nieraz przebywał, Jagiełło zabawiał się łowami, gdzie Władysław IV-ty 20 maja 1648 roku życia dokonał. (d. c. n.)

*) Gubernje Witebska, Mohylewska i część Mińskiéj spławiają swe zboże Dźwiną do Rygi, statki spuszczają się z porohów najczęściéj bez szwanku, ale ponieważ pod wodę wracać nie mogą, sprzedają się w Rydze na opał. Co rok więc nowe statki budować potrzeba, można więc sobie wystawić, jaki ztąd uszczerbek dla miejscowych lasów!

**) Ob. Mizler: Historiarum Poloniae et M. D. Lit. collectio Magna T. I p. 767 „De Fluvio Memele Lithnaniae etc. Carmen elegiacum, auctore Adamo Schretero Silesio.“

*) Konst. an. 1631. Vol. Leg. III fol. 684.—lit.—Przekopanie.

**) Patrz Starożytna Polska M. Balińskiego i T. Lipińskiego.

***) Konst. an. 1775, koszta na jego wykopanie przeznaczyła ze skarbu w. ks. lit,

****) Konst. r. 1768-go obszernie o tym kanale mówi:—tit. Kanał wielki Piński, czyli Port Ogiński.

*****) Starożytna Polska Michała Balińskiego i Tymoteusza Lipińskiego.

ROZMAITOŚCI.

— Wpadł nam w ręce wizerunek historyczny książęcia Michała Jerzego Poniatowskiego, ostaniego prymasa rzeczypospolitéj. Skreślił go w roku 1793 znany Boscamp sekretarz króla Stanisława Augusta. Był on rodem holender, odbył nauki w Lejdzie, służył w ciągu siedmioletniéj wojny Fryderykowi W. w zawodzie dyplomatycznym w Turcji i w Krymie, następnie przeszedł do usług króla polskiego; używany był przezeń w Konstantynopolu, otrzymał indygenat pod nazwiskiem Lasopolskiego. Wspomniany wizerunek brzmi następnie:

Brat królewski prymas Michał Poniatowski w wielu względach posiada spotęgowane przymioty swego powołania. Winą ultramontańskiego wychowania, przywykł często bez żadnéj potrzeby w polityce swojego kraju używać chytrości z wielkiemi dworami, z któremi właściwiéj byłoby postępować szczerze i iść ręka w rękę. Pod wielu względami różni się od brata, szczególniéj co do tęgości duszy, wytrwałości i śmiałości. Brat lęka się go i ukrywa często przed nim kroki, o których wié, że nie zasłużą na jego pochwałę. Prymas nie łatwo się przywiązuje nawet do płci pięknéj, ale za to umie systematycznie i silnie nienawidzieć. Nie cierpi sobie równego, chce w pełném znaczeniu słowa górować; nie łączy się z żadném stronnictwem, którego nie mógłby być głową i którém nie mógłby samowładnie rządzić.

Zajmowane przezeń stanowisko zapewnia mu wpływ ogromny, nieraz udawało się mu rzeczy świeckie przez duchowny pierwiastek w całym kraju kierować; ale w téj mierze, gdyby to było potrzebném, możnaby znaleźć łatwo przeciw-wagę przez nową duchowną zamianę, już dostojność, podobną do téj jaką sam posiada, to jest przez założenie stolicy prymasowskiéj w Litwie. Nie jest on tak dalece przywiązany do swoich krewnych, ale w razie osobistych widoków nie miał ich dumie własnéj poświęcić. Ta duma połączona z rozkazującym tonem, którego zwykł w sprawach krajowych używać, na ten skutek, iż jego stronnictwo lub zwolennicy zawsze się go więcéj lękali niż kochali. Kogo sam kocha, kim się opiekuje, ten może być pewnym jego przyjaźni, ale dopóty tylko, dopóki sprzeciwiać się mu nie zacznie. W rzeczywistości więcéj sprzyja monarchji niż rządowi ludowemu. Gdyby mógł, zostałby Mazarinim, ale nigdy chociaż najmocniéj pragnął, nie mógłby zostać de Wittem.

Mamy pod ręką jeszcze jeden wizerunek podobnież ręki Boscampa i z tegoż co wyżéj roku, a mianowicie króla Stanisława-Augusta. Czytamy w nim co następuje:

„Posiadał on i dotąd posiada wdzięk umysłu i całéj postawy, łagodność duszy, która wszystkich otaczających go czaruje. Stworzony jest dla towarzystwa, mówi o ważniejszych rządowych przedmiotach w sposób wzbudzający podziw i chętnie o nich mówić lubi. Dawniéj był przenikliwszym i oględnym. Posiada zdumiewającą pamięć i tysiące talentów. Sposób jego wyrażania się jest szlachetny i bardzo płynny; więcéj ma wiadomości niż zwykle ludzie jego stanu ich miewają, a co w osobie jego stopnia godném jest uznania, to że nigdy lękać się go niema potrzeby; nawet bezcelny, może być pewnym, że go nie wyda. Gorąco pragnie podobać się ludziom, z którymi obcuje, nigdy nie wymknął się z ust jego nawet mimowolnie, żaden wyraz, któryby w towarzystwie mógł kogo obrazić lub zakłopotać. Te wszystkie przymioty, których jako dworak potrzebował, uczyniły go jednym z najmilszych ludzi swego kraju. Lecz ktoby wówczas powiedział, że skoro ze stanowiska, które było dlań najwłaściwszém, przeniesie się na nieskończenie ważniejsze, wnet straci nabytą sławę, zawiedzie powzięte o sobie nadzieje, według słów poety: Zabłysnął w drugim rzędzie a w piérwszym pociemniał, powiedziałby wielką prawdę. Tak jak go dziś widzimy i jak się od wieku tak już przedstawia, zbywa mu na potrzebnych przymiotach do tronu, nie zna on ani ludzi, ani pojmuje wielkich zdarzeń świata, i nigdy sam ich nie rozstrzyga. Nie posiada wielkiego stanu, a to jest tak prawdziwém, że jak nieraz zauważano, zmienia swe sądy o ludziach i zdarzeniach według mniemania innych. Prawda z rąk mu się wymyka i dla tego odstępuje od swych pomysłów, często najtrafniejszych, a zawsze lepszych niż te, jakie robią się w głowach otaczających go osób. Stąd pochodzi, że chwyta się wyobrażeń podsuniętych, które tak sobie przyswaja a tak wdzięcznie rozumowaniem udowadnia, że tylko ludzie bystrzejszego wzroku, i przezornie z nim postępujący, uludzić się nie dadzą. Można nawet powiedzieć, że te cudze myśli upiększa. Nie umie ani silnie kochać, ani silnie nienawidzieć, sprężyny jego ducha są tak nadające, że stały się zupełnie ważne. Ta wada czyni go jeszcze milszym, ale jest nader niebezpieczną w nim, jako zajmującym piérwsze miejsce. Wszakże nikt nie potrafi nadać samemu sobie tęgości i przenikliwości; komu na tych przymiotach zbywa, choćby wszystkie inne posiadał, nie zostanie mężem piérwszego rzędu.

Zamilczę o innych jego odcieniach. Są one dla uzupełnienia obrazu obojętnemi, powiem tylko, że odłożywszy na stronę jego słabostki, przymioty nieskończenie przeważają wady.“

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— Piszą do nas ze Święcian: — Dnia 5 b. m. jw. biskup wileński ks. A. S. Krasiński, zwiedzając swoję diecezję, przybył do naszego miasta. Od rana już panował tu ruch niezwykły, ulice były zapełnione włościanami, przybywającymi ze wsi okolicznych. O godz. 5 po południu tysiączne tłumy zalegały drogę, prowadzącą z majątku Święcianek p. Czechowicza, skąd oczekiwano przybycia pasterza. Piękny i rzewny był widok, gdy pasterz poprzedzony dwustu włościanami na koniach i licznemi powozami obywatelstwa wjechał w pośrodek tłumu ludności miejskiéj i wiejskiéj. Pasterz przemówił do ludu, wzywając ku jedności, zgodzie, zachowaniu wstrzemięźliwości, i udzielił błogosławieństwa, które lud ze czcią religijną na kolanach przyjmował. U samych rogatek miasta, cała niemal ludność izraelska spotkała pasterza, mając na czele swą starszyznę z chlebem i solą. Na powitanie starszyzny izraelskiéj, pasterz odpowiedział mową, w któréj cytując proroków starego zakonu, wzywał żydów, ażeby zapomnieli uraz, jeżeli jakie mają do katolików, a żyli z nimi w zgodzie i braterstwie. Mowa ta sprawiła pożądane wrażenie na Izraelitach, którzy głośnym okrzykiem radości dali dowód, że słowa pasterza ich do serca trafiły. W tym dniu pasterz przyjmował odwiedziny mieszkańców miasta. Nazajutrz po odprawieniu nabożeństwa, po obiedzie, udawszy się do kościoła i zwykłych modłach, pasterz udzielił błogosławieństwa parze małżeńskiéj pp. Heppenów, którzy nazajutrz zamierzyli ponowić pięćdziesięcioletni ślub i obchodzić swoje złote wesele. W dziejach Wilna pamiętném jest zawarcie związku małżeńskiego téj pary, odbyte w d. 14 lipca ns. 1812 roku w kościele Ś-go Jerzego, w dniu przybycia Napoleona I do Litwy. Wówczesny Kurjer Litewski, w n-rze 52-m d. 13 lipca, pierwszy podał, że tych zaślubin p. Heppena z panną Juchniewiczówną. W późniejszym czasie, p. Heppen, jako lekarz powiatowy święciański, zjednał sobie prawdziwy szacunek, i uroczystość złotego jego wesela znalazła odgłos we wszystkich prawych sercach, umiejących cenić prawdziwą cnotę. Dnia 6 sierpnia po nieszporach, uroczystość dopełnił w kościele obrzęd drugiego pięćdziesięcioletniego jubileuszu tego małżeństwa. Liczne zebrana publiczność z rozrzewnieniem przypatrywała się temu widokowi i sercem brała w nim udział.

— Dnia 19 z. m. o godzinie pół do drugiéj po południu pożar nawiedził po raz drugi nieszczęśliwy Kamieniec Podolski. Cała niemal prawa strona ulicy Pocztowéj obróconą została w perzynę; zgorzało górą 40 domów. Straty są ogromne.

— Z Odessy w piérwszych dniach b. m. donoszą, że w sali tamecznego liceum urządzono wystawę obrazów p. Stefańskiego. Obrazy te są następujące: 1) Danae w naturalnéj wielkości. 2) Morski widok Sudaku ze wsi Tarak-Tasz. 3) Połów ryb w blizkości Teodozji. 4) Rozbicie parostatku Great-Eastern. 5) Widok Orjandy na południowém wybrzeżu Krymu. 6) Widok Jurzufu tamże. 7) Burza na Morzu Czarném. Obrazy te są bardzo pięknie wykonane, a cena ich dowodzi skromności artysty.

— „Illustracja“ petersburska ostatniemi czasy poświęciła kilka kart swoich przedmiotom polskim i litewskim. Znaleźliśmy tu wizerunek kościoła św. Antoniego w Wieliczce, podług pięknego drzeworytu zamieszczonego w „Illustracji“ paryskiéj, o którym w swoim czasie powiedzieliśmy słów kilka. Daléj idzie „Uroczystość dożynek na Litwie“, obrazek wdzięczny, ale nic prawie charakteru miejscowego niemający. Szczęśliwszym od niego jest wizerunek „Ubiorów litewskich“, chociaż i tu niektóre typy twarzy nie zawsze są charakterystyczne. Nie możemy nic powiedzieć o drzeworycie przedstawiającym obraz Simmlera „Katarzyna Jagiellonka w więzieniu w zamku Gripsholm,“ ponieważ niemieliśmy zręczności oglądania w oryginale téj pięknéj pracy naszego ziomka. Ale najpiękniejszym pod względem wykonania jest niezaprzecze-nie wizerunek naszéj świątyni katedralnéj św. Stanisława w Wilnie, któréj losy w krótkości opowiedział w Illustracji p. J. Szrejer. Przez dziwny jakiś kaprys okoliczności, pisma nasze obrazkowe przedstawiały po kilka razy tę wspaniałą budowę, i zawsze jak najgorzéj; dopiéro pismo rossyjskie odwzorowało ją wiernie i pięknie.

Przegląd Lekarski

Wydawany staraniem
ODDZIAŁU NAUK PRZYRODNICZYCH I LEKARSKICH C. K. TOWARZYSTWA NAKOWEGO KRAKOWSKIEGO
pod redakcją
Prof. Drów: **BRYKA, DIETLA, MAJERA i SKOBLA,**
tudzież Członka Tow.
Dra. **M. ZIELENIEWSKIEGO.**

PROSPEKT.

Gdy nauki w ogóle, a przyrodnicze szczególniéj, były własnością niewielkiéj liczby zwolenników, gdy tém mniéj jeszcze być musiało takich, którzy do ich uprawy czynną przykładali rękę; gdy zatém plony ich pracy zwolna i bardzo nieznacznie gromadzić się musiały, a poczynione choćby i mylne naukowe wywody, nie obalane nawałem rychło po sobie następujących coraz nówszych spostrzeżeń, długo zatrzymywać mogły względną swoję wartość; nic wtenczas nie nagliło do ich śpiesznego ogłaszania, mógł więc i badacz wypadki swojéj pracy długo pielęgnować i mnożyć, dopóki nie dorosły w całość, zdolną wypełnić jeśli już nie poważny foljant, to w każdym razie samoistne dzieło.

Miało to zapewne swoję dobrą stronę, mógł bowiem autor własne doświadczenia i oparte na nich przekonania dłuższéj poddawać rozwadze i tém dopiéro podzielić się ze światem, co już uważał za dostatecznie do tego dojrzałe.

Co jednak było dobrém pod warunkami sobie spółczesnemi, to niekoniecznie być takiém musi, gdy się warunki zmieniły. Plony naukowe zwolna gromadzone, coraz obfitszym robiły zasób wiadomości. A skoro każda z nich stawać się musiała pomocą lub źródłem dalszego postępu; przy rozmnożonych zatém środkach i zakresach pracy, objawy jéj musiały też być częstsze i coraz liczniejsze. Tak rozszerzone pole naukowéj uprawy musiało przywoływać w zawód coraz liczniejszych pracowników, a dobytki szczegółowéj pracy nie mogły długo zostawać w ukryciu, bo ile z jednéj strony ogólny postęp wiadomości mógł ztąd ponosić uszczerbek, tyle znowu na odwrót, idąc daléj i bez téj pomocy, mścił się nad zaniedbaném ogłoszeniem wyrokiem przedawnienia, w obec którego praca w swoim czasie nowa i przydatna, przy spóźnionym objawie podbieżona ogólnym postępem, zgoła traciła znaczenie.

Jeżeli ten zwrót w naukowéj uprawie okazał się mniéj więcéj w każdéj gałęzi wiedzy, toć wynikło to z istoty rzeczy, że najwydatniéj wystąpić on musiał w naukach przyrody, opartych na spostrzeżeniach i doświadczeniach, dla jednego do wykonania niełatwych, a nawet niepodobnych, a przez samo wyrozumowanie prosto z głowy, choćby też najpotężniejszéj wysnuć się nie dających. Nie dziw więc, że wywołane tą potrzebą, wystąpiły na widownię liczne czasopisma, stające się natychmiastowym objawem każdego drgnienia w naukowém życiu; nie dziw, że pragnący iść równo z postępem nauki śledzić go musiał nietyle w osobnych dziełach, ile w pismach zbiorowych, pojawiających się w rychłych i coraz rychlejszych odstępach czasu; że tego używać musi pośrednictwa, ktokolwiek czy z obowiązku, czy z własnego popędu czuje się powołanym do popierania i wprowadzania w życie postępu nauki.

W tém przekonaniu C. K. Towarzystwo naukowe krakowskie, pragnąc, aby w duchu obowiązującéj je ustawy, działalność jego najskuteczniéj dla dobra nauki i pożytku kraju rozwijać się mogła, zgodnie z przedstawioną sobie w téj mierze myślą swojego oddziału nauk przyrodniczych i lekarskich, postanowiło, w uzupełnieniu innych swoich publikacij wydawać Pismo tygodniowe, poświęcone wyłącznie przedmiotom lekarskim i tym z pomiędzy innych przyrodniczych, które przynosiłyby dla tamtych bezpośrednią korzyść.

Zamiar ten dawno w łonie jego żywiony, przywiodły do dojrzałości dwa szczególniéj względy: rzeczywiste wymogi nauki, obok przywrócenia należnych praw językowi polskiemu w wykładach uniwersyteckich.

Nikt nie zaprzeczy, że chociaż nauka lekarska jest spólną własnością wszystkich oświeconych krajów, przecież właśnie we względzie stanowiącym jéj cel ostateczny, znajdą się właściwości przywiązane tak dalece do stosunków miejscowych, że tylko wśród nich żyjący badacze mogą je zgłębić, wyjaśnić, i wcielone do nauki uczynić pożądanemi dla niéj nabytkami. Sposób życia, stosunki społeczne, wpływy miejscowe fizyczne, wynikłe ztąd odcienia chorobowe i choroby swojskie—zaiste niemałe to pole, w którego uprawie trudno się spuszczać na obcych pracowników. Jeżeli skrzętnie korzystamy z owoców ich pracy, słuszna, byśmy im wzajem dostarczyli własnych. Przy takiém równoważeniu zasługi, spokornieje zarozumiałość, a kraj i nauka odniosą bezpośrednią korzyść.

Jak dalece polski wykład nauk w Uniwersytecie jest pod tym względem niezbędnym warunkiem, łatwo to ocenić. Swojska mowa rodzi swojskie myśli; swojskie zaś myśli są warunkiem téj samodzielności ducha, która zdolną jest wynaleźć właściwe drogi i kierunki w uprawie takich nawet nauk, które spólne są zresztą wszystkim oświeconym krajom. Któż ze świadomych nie uzna tego, pomnąc na naukowy kierunek Niemców, Francuzów, Anglików? żywioł polski miał także świetne chwile w tym naukowym zawodzie, party wszelako przeciwnemi kolejami losu nie zdołał nacechować go właściwym kierunkiem. I nie dziw; w tym bowiem czasie, gdy wszędzie języki swojskie zaczęły w uprawie nauk zastępować łacinę, w krajach dawnéj Polski język rodzimy w szkole i urzędzie był tylko efemerycznem zjawiskiem. Myśl obca tłumiła swojską, niszcząc w zarodzie wszelką samodzielność. Ilekroć pomyślniejsze chwile na to zezwalały, nie brakło na objawach jakiegoś ruchu samodzielnéj pracy, występowały książki i pisma treści naukowéj, którym jedynie trzeba było czasu, by się rozmogły i wzrosły ku zapełnieniu w ogólnym postępie szczerby, obcą pracą wypełnić się nie dającéj. Nadanie językowi polskiemu należnego prawa w Uniwersytecie krakowskim nastręcza nam tę chwilę. Jakoż Towarzystwo naukowe, choć odłączone od Uniwersytetu stoi samoistnie, przecież w czynnościach swoich na nim przeważnie opierać się musi; bo z grona jego zyskuje pracowników, nie z prywatnego upodobania, lecz z powołania i urzędu obowiązanych uprawiać naukę i krzewić oświatę. Dopóki język polski był w nim zaledwie cierpianym wyjątkiem, nie wiele zostało ogniw, które łączyły go jeszcze z Towarzystwem. Jakkolwiek bowiem w gronie ówczesnych professorów mogli być mężowie nauki; szczupłą jednakże była liczba znających stosunki kraju i pragnących pracować w duchu jego potrzeb. Dziś zmieniło się położenie. Uniwersytet, a w szczególności wydział jego lekarski zespala się z Towarzystwem naukowém całym swoim składem, a czynność Towarzystwa staje się nawzajem objawem jego naukowéj pracy. Przybytek nowych sił możność téj pracy utwierdza, a sama możność rodzi obowiązek, któremu zadosyć uczynić nakazuje czujna opinja kraju i własne sumienie.

Objawem tego przekonania ma być między innemi zamierzone pismo tygodniowe lekarskie. Wprawdzie rozbiory z téj dziedziny nauk znajdują pomieszczenie w Roczniku przez Towarzystwo dotąd wydawanym i nadal wydawać się mającym. Wszakże kierunek jego, zakres i sposób udzielania się Publiczności tyle jest różnym od tych samych względów w zamierzoném piśmie, że to ostatnie nietylko treści Rocznika w niczém nie uszczupli, ale owszem stanie się dla niego uzupełnieniem zdawna pożądaném. Nietylko bowiem, podobnie jak ogłaszane przez akademje i inne towarzystwa naukowe „Sprawozdania“, stanie się treściwym gońcem i zwiastunem zamieścić się mających w Roczniku obszerniejszych rozbiorów; ale nadto obejmie i te wiadomości bieżące, które aczkolwiek dla lekarza postępującego z nauką wielce pożądane, w Roczniku przecież miejsca znaleźćby nie mogły; jak n. p. szczegółowe spostrzeżenia kliniczne, ustępy z wykładów klinicznych, wiadomości o postępie nauk lekarskich i pomocniczych, wiadomość o ogłaszanych pismach i t. d.

Takie to drobniejsze, a jednak dla żywotnego ruchu nauki konieczne wiadomości, doświadczenia, postrzeżenia, jeśli nie znajdą na miejscu organu, który niezwłócznie udzieliłby je powszechności lekarskiéj, po większéj części marnieją bezużytecznie i przechodzą bez śladu. Gdzie zatém jest sposobność zbierania tego rodzaju codziennego plonu z naukowéj niwy, tam też rodzi się obowiązek zużytkowania go w sposób jéj dobru najodpowiedniejszy.

Oddział nauk przyrodniczych i lekarskich Towarzystwa nauk. krak., zamierzając w téj myśli wydawać pismo tygodniowe lekarskie, nie spuścił i tego z uwagi, że piśmiennictwo polskie posiada już tego rodzaju organ, wydawany w Warszawie. Wszakże nada większą słuszność oddaje on zasłudze wydawnictwa w... [illegible] im z większą pociechą widzi pomnażające się ... warszawskiego [illegible]

naukowe z oddziałem poświęconym wyłącznie naukom przyrodniczym i lekarskim; w miejscu prócz tego oddzielonem od ogniska wydawnictwa warszawskiego, wprawdzie nie różnicą ducha i języka, lecz niemniéj utrudniającą wzajemne stosunki, a w części rodzącą odrębne potrzeby, polityczną granicą i przestrzenią 40 milową; w miejscu wreszcie, ktoremu pod karą przeniewierzania się świetnym tradycjom, nie wolno zapominać, że było pochodnią przewodniczącą oświacie krajowéj, tém samém zaniedbywać wszelkich możliwych środków ku jéj popieraniu. Udział, jaki znaleźćby mogło w tym duchu wydawane pismo, nie ubliży zasłużonéj wziętości pisma warszawskiego, bo starczy dla obydwóch publiczność lekarska na rozległych obszarach języka polskiego.

Wolni zatém obawy przyniesienia zamiarem naszym uszczerbku czyimbądź godziwym usiłowaniom, w chęci przysporzenia krajowi pożytku, jaki tylko spływać nań może z Towarzystwa naszego, przystępujemy do wydawania zapowiedzianego niniejszém.

PRZEGLĄDU LEKARSKIEGO.

W piśmie tém mieścić się będą następujące przedmioty:

1) Treść obszerniejszych wypracowań z zakresu przedmiotów lekarskich, na posiedzeniach Tow. nauk. odczytywanych, a w całéj rozciągłości w Roczniku zamieścić się mających.

2) Opisy każdego ważniejszego przypadku chorób leczonych we wszystkich tutejszych klinikach, lub przez lekarzy szpitalnych, lub innych w tym celu nadesłanie i za godne ogłoszenia uznane; jak również piérwsza wiadomość o spostrzeżeniach dokonać się mających w pracowniach: fizycznéj, chemicznéj, anatomicznéj i fizjologicznéj.

3) Ważniejsze ustępy z wykładów uniwersyteckich, a mianowicie klinicznych.

4) Rychła wiadomość o ważnych spostrzeżeniach z dziedziny nauk lekarskich w powszechności, w szczególności zaś o odnoszących się do praktyki lekarskiéj, we wszelkich odcieniach.

5) Szczegółowy przegląd postępu każdéj gałęzi nauki lekarskiéj w ciągu poprzedniego roku, częściowo zamieszczanemi ustępami, każdego roku wyczerpnąć się mający.

6) Kronika bibliograficzna, zaciągająca wszelkie pisma i dzieła treści przyrodniczéj i lekarskiéj w kraju wydawane, tudzież zagraniczne ważniejsze.

7) Treść i ocenienie dzieł lekarskich krajowych.

8) Rozmaitości, obejmujące: a) wiadomość o czynnościach na każdém posiedzeniu oddziału nauk przyrodniczych i lekarskich Towarzystwa nauk, tudzież komissji balneologicznéj; b) wiadomość o rozporządzeniach dotyczących stanu szpitali, wydziału lekarskiego i w ogóle hygjeny publicznéj; c) wiadomość dotycząca nominacij lekarskich, obok starannie utrzymywanych nekrologów lekarzy krajowych i takichże pracowników we wszelkich naukach przyrodniczych; d) stan meteorologiczny wegług spostrzeżeń w obserw. Krak.

W ogóle zatém treść przeglądu stanowić będą następujące 4 główne działy:

I. Prace oryginalne, obejmujące trzy pierwsze kategorje przedmiotów wyżéj wymienionych;

II. Pogląd na postęp nauk lekarskich w ogólności, do którego należeć mają dwie kategorje dalsze;

III. Część literacka objmująca kronikę bibliograficzną i krytykę;

IV. Rozmaitości treści wyżéj wskazanéj.

Nie wszystkie z wymienionych tu przedmiotów mieścić się będą mogły w każdym numerze Przeglądu; będzie wszelako staraniem redakcji, ażeby dając przewagę działowi pierwszemu, wszelkie inne w kolei należycie uwzględniać.

Redakcją Przeglądu zajmować się będą wskazani wyżéj członkowie Towarzystwa naukowego, którzy atoli w innych członkach oddziału nauk przyrodn. i lek. znajdą naturalnych swych spółpracowników. Pomnąc prócz tego, że przez wydawanie przeglądu towarzystwo naukowe sięgnie do samych krańców swoich stosunków z publicznością lekarską, nie wątpi ono, że na odwrót zwróci ku sobie jéj udział pomocny nietylko funduszowi, ale i treści Przeglądu.

„Przegląd lekarski“ wychodzić będzie tygodniowo w objętości jednego arkusza co sobota w Krakowie, począwszy od dnia 1. Marca 1862.

Cena wynosi:

W Krakowie rocznie zł. 6—półrocznie zł. 3 w. a.

W państwie Austr. z przesyłką rocznie zł. 6 c. 60—półrocznie zł. 3 c. 30 w. a.

Przedpłatę przyjmują:

W Krakowie kancelarja tow. nauk., ulica Sławkowska Nr. 282.

Bióro redakcji Przeglądu, ulica Mikołajska Nr. 345,—tudzież wszystkie c. k. urzędy pocztowe tak dla krajów koronnych, jak i dla zagranicy.

Pieniądze prenumeracyjne nadsyłają się franco do miejsc wyżéj wyrażonych.

OFIARY:

Na kościoł Missjonarski w Wilnie Józef Złotnowski rs. 1.

CENY TARGOWE W WILNIE.
od 13 do 16 sierpnia.

Żyta beczka 11 r., pszenicy beczka 24 r., jęczmienia beczka 8 rub., owsa beczka 5 rub., grochu beczka 14 rub., gryki beczka 10 rub., siana pud 40 k. słomy pud 20 kop., kartofli beczka 8 rub., masła pud 9 rub. 50 kop.

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно съ 13-го по 16-ое августа.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКИ. Князь Феликсъ Огински.— Князь Александръ Радзивиллъ.— Антонъ Комаръ.— Станиславъ Остромецки.— Сигизмундъ Скирмунтъ съ женою. — Антонъ Романовски. — Игнатій Годлевски. — Карлъ Янковски.— Евстафій Гласко съ сыновьями Игнатіемъ и Леонардомъ.—Флоріянъ Марциновски.—Александръ Богдански.—Коллеж. совѣт. Василій Заенчковски.—Д-цы Помѣщ. Леонарда.—Августа и Тересса Гласко.— Г-жа Өеофила Ярудова съ сыновьями Густавомъ и Адамомъ. — Полковникъ артиллеріи Трояновски. — Подполковникъ Вишневски.—Подполк. В. Пизани.—Кол. асс. Адріянъ Шофаловичъ.—Тит. сов. Восчински.—Подпоручикъ артиллеріи Неслуховски.—Надзиратель Питейн. Акц. Управл. Сырейщиковъ.— Кол. Регистр. Обронпальски.—Поручикъ Напольски.—Лекарь Кондратъ Хмѣлевски.—Чинов. по желѣз. дор. Густавъ Лонгуеръ.— Николай Дадоновъ.

ГОСТИННИЦА ПОЗНАНЬСКИ. Кол. асс. Мих. Сере[illegible] Баронъ Эвропэусъ.—Г-жа Виттъ.—Док. медицины [illegible]раковъ.— П. Кабаяль.— Ф. Каверосъ и Е. Паскетъ. — П[illegible]балваньски.— Г. Зен. Даревски.— Поруч. Любба.— Генр. К[illegible]олков. Вериго.— сторъ.— Подпоруч. Кржнвецъ.— Купецъ [illegible]инцель.—Генр. Пацевичова.—Докт. медиц. Росновски.—[illegible] Сакенфекъ.—Г-жа Раки.— Тайн. совѣтникъ Графъ То[illegible] — Ассес. Адамъ Костровицъ.— Г-жа Вера.— Гжа Елисавета [illegible]стой.—Подпоруч. Демидовичъ. шевичъ. [illegible] Рюдигеръ.— Полков. Игнат. Бала-

ВЪ РАЗНЫХЪ ДОМ[illegible]: ВЪ Д. МИЛЛЕРОВЪ: Генералъ-лейтенантъ Лигачевъ.—По[illegible]мѣщ. Адамъ Прозоръ.—ВЪ Д. ГРАЖДАНСКАГО ГУБЕРНАТО[illegible]РА: Надворный совѣт. Похвисневъ.—ВЪ Д. ДОВГЯЛЛ[illegible] Ин[illegible]женеръ Полковникъ Довгялло.

В[illegible]ѣхавшіе изъ Вильна съ 13-го по 16-ое августа.

[illegible]пильсудски съ семействомъ.— Михаилъ Дворжанчикъ.— Казанли.— Соколовъ.— Амелія Франкенштейнъ.— Туровски 2.— Фонъ-Бринкенъ.—Иванъ и Аполинарій Яшкевичъ.—Байбакова.— Ловѣнецки.—Лобекъ.—Занѣгинъ.—Шышковски.—Пенхерзовски.— Графъ Лубянски [illegible]

DZIENNIK WILEŃSKI

Przyjechali do Wilna od 13-go do 16-go sierpnia.

HOTEL NISZKOWSKI. Ob. Książę F[eliks Ogiński.—Książę Aleksunder Radziwiłł.— Antoni Komar.— [S]tanisław Ostromecki.— Zygmunt Skirmunt z żoną.—Konstanty [illegible] Skirmunt z żoną.—Antoni Romanowski.—Ignacy Godlewski.—K[arol Jankowski.—Eustachy Hłasko z synami Leonardem i Ignacym [illegible] Bohdański. — Radca koll. [illegible]—Florjan Marcinowski. — Aleksander Augusta i Teresa Hłasko.—[illegible]azyli Zajączkowski.—Panny: Leonarda, i Adamem.—Półkownik [illegible]Pani Teofila Jarudowa z synami Gustawem ski.—Podpółkownik [illegible] artyl. Trojanowski.—Podpółkownik Wiszniew- Radca hon. Wos[illegible] Bazyli Pizani.—Ass. koll. Adrjan Szafałowicz.— zorca tr[illegible] [illegible]yński. — Podporucz. artyl. Niesłuchowski.—Nad- Poru[illegible] [illegible]o-akcyz. Syrejczykow. — Regestr. koll. Obrąpalski. — [illegible] ułanów Napolski.— Lekarz Konrad Chmielewski.—Urzędnicy kolei żelaz. Gustaw Longiere.— Mikołaj Dodonow.

HOTEL POZNAŃSKI. Ass. koll. Mich. Serebrakow. — Baron Ewropeus.— Pani Witt.— Dokt. medycyny Bałwański.— Pani: P. Kabajal, F. Raweros i J. Paskiet.— Półk. Weryho.— Zen. Darewski.— Porucz. Lubba.— Henr. Kincel.—Henr. Pastor.—Podpor. Krzywiec.— Kupiec Sakenfec.— Pani Racewiczowa.—Doktor medyc. Rosnowski.— Ass. Adam Kostrowicki.— Radca tajny hr. Tołstoj.— Podpor. Demidowicz.— Rad. dw. pani Bera. — Panna Elżbieta Riudigier.— Półkow. Igo. Bałaszewicz.

W różnych domach: w d. MILLEROW: Jenerał-lejtenant Ligaczew.— Ob. Adam Prozor. — W d. CYWILNEGO GUBERNATORA: Rad. dw. Pochwisniew.—W d. DOWGIAŁŁY: Inż. połkow. Dowgiałło.

Wyjechali z Wilna, od 13-go do 16-go sierpnia.

Michał Dworzanczyk.—Kazanli.—Sokołow.—Amelia Frankensztejn.— Turowski 2.—Von den Brinken.—Jan i Apolinary Jaszkiewicz.—Bajbakowa.—Łowieniecki.—Lobek.—Zaniegin.—Sokołowski.—Gamarow.— zawski.—Hr. Lubianski.—Hr. Łubi[illegible] [illegible]

W Drukarni A. H. Kirkora.